



ДОЛООН
ХОНОГТО
НЭГЭ УДАА
ГАРАНА

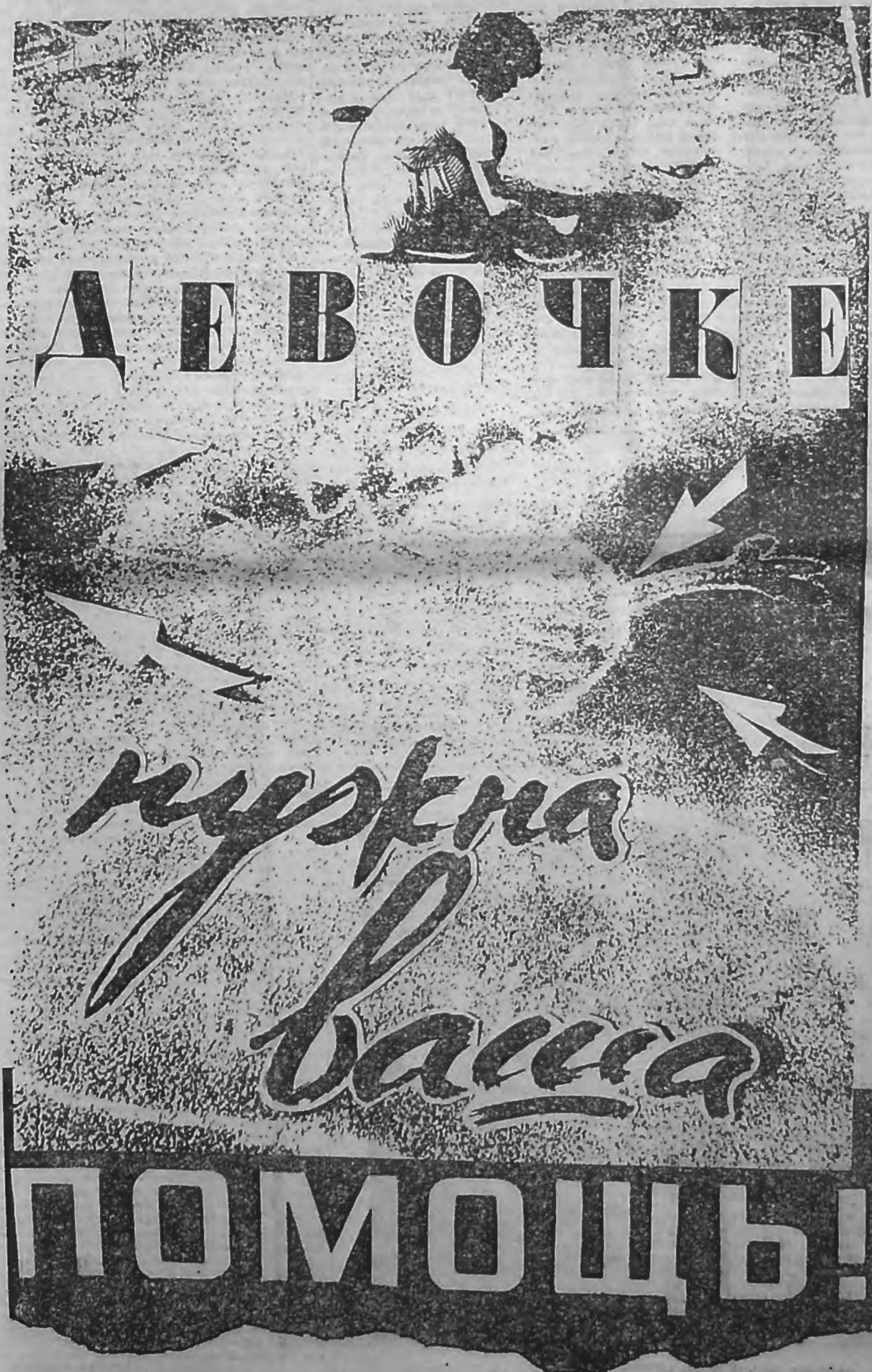
Буряадай Залуушуул

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛЫ ОРГАНИЗАЦИН ОРГАН

ГАЗЕТ
1991 ОНОЙ
ОКТАБРИН 1-НЭЭ
БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ
ОРШУУЛАГДАЖА ГАРАНА

Сүббото,
октябрийн 20,
1990 он
№ 42 (7171)

Сэн 10 мүнги.



ЭЛҮҮР ЭНХЬЕ хамгаалгын ба соёлой хүдэлмэрилэгшэд үбгэ хамган С. Д. болон Д. Ю. Цыбановтан манай минисгүр-ствэнүүд болон албан зургаа-нуудта хандаа. Юуб гэхэд, тэдэнэй долоо найатай Жени басагахан хүшэр хүндэ лейкоз үбшэндэ нэрбэгдэнхэй. Хэдэн жэлэй туршада тэрэ Москвада эмшлүүлнэ, сэг үргэлжэ врач-нарай хиналта шалгалта дор байгаахыа һаа, бээнэ найжар-нагүй. Манай орон дотор имз үбшые ашаг үртэйгөөр аргал-жа шададаггүй гэжэ талаглан тэмдэглэхэ байнабди.

Энэнтэй дашрамдуулан, Цыбановтан болон тэдэнэй дүтүн түрэл гаралнууд имз үбшэн-тэниие амжалттайгаар эмшэл-дэг орн ганса гүрэн болодог Япон руу басагаханиие эльгээ-хэдэ туһаламжа хүргэхые гуй-на.

А. Д. Сахаровай нэрэмжэтэ Орденго энэрхы сэдхэлэй бо-лон социальна хамгаалгын һайн дураараа туһаламжа хүр-гэдэг Ассоциацийн гүйсэдхэ-хы Советэй Түрүүлжэ Е. Ю. Поплавская энэ хэрэгтэ алибаа туһаламжа хүргэхөөр зүбшөө-лөө үгөө. Энэ асуудалаар тэрэ республиканска телевиденээр Буряадай арадта хандажа, һа-ын сагта түбэй телевиденээр дамжуулга эмхидхэхэ.

Залуу бүлэ Цыбановтаниие, тэдэнэй дүтүн нүүд болон тү-рэл гаралнуудые үнэн зүрхэн-һөө хайрлажа, алибаа туһалам-жа дэмжэлтэ хүргэхөөр түгэс бэлмэди. Тээд энэмнайшые ба-га ха юм. Ингэжэ бидэ рес-публикынгаа үргэн олонитэдэ, предприятинуудай, колхозууд болон совхозуудай, организа-цинууд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ ханда-жа, А. Д. Сахаровай нэрэм-жэтэ Орденго энэрхы сэдхэл-лэй болон социальна хамга-алгын жасада мүнгэ оруулхы-отнай урвалнабди. Москвагай Жилсоцбанкын городской үл-рваленидэ № 700809 счедоор мүнгэ оруулагты.

Инвалютаар: № 870909006/002 счедоор эльгээхэ.

Ямаршые ушарта «Цыбанова Женидэ» гэжэ тэмдэглэхээс бү мартагты.

Ороноймнай ерээдүй болохо үхибүүдтэ туһаламжа, дэмжэлтэ хүргэлэндэтай баярые хүргэ-нэбди.

В. И. Лениной нэрэмжэтэ Со-вет хүүгадэй фондын Буряадай о-далани.

Соёлой, минисгүрство, Буряадай АССР-эй эрдэм бу-ралсалай минисгүрство, Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй респу-бликанска комитет,

Буряадай элүүрые хамгаал-гын профсоюзай хүдэлмэрилэг-шэдэй республиканска ком-

«АЛТАНШЫЕ ЖЭБЭРДЭГ...»

Энээн тухай хэддэхээр бэшнэ гэжээбидий! Гансал бидэ, Молодежка бэшэ, харин Улаан-Удын олондо мэдээлхын бүхы хэрэгсэлнүүд энээн тухай бэшлэн, хэлэншье байла. Республикын нислэл хотын ори ганса уран зурагай хургуули найн байраггүй гэжэ энээндэ бага сага хамаатой хүнүүд мэдэдэг. Хүнүүдэй эмнүүдэг гэртэ үгтэнэи зуун хурагшадта зуун дүрбэлжэн метр талмай ямар байлтайб гэжэ бододшье үзэхэнэ түшэр лэ. Энээнхээ уламжалан уран зурагай хургуули ямаршье байраггүй гэжэ хэлэхэдэ тавраха бшуу. Мүнөө хэлэхэ юмэн үгы гэжэ бултадаа мэдэнэбди. Илангала дуулахашье, шагнашье хүсэлгүй хүнүүдтэ хандан, юушьеб хэлэхэ гэжэ оролдохоной хэрэг биигүй.

Ямар шалтаган дээрэнхэ энэ хэрэг урэгшээ ябанагүйб гэхэдэ, хэншье энээнине дэмжэхээр эрид эрсэнгүйб, гэбшье ашаан хуурихаа хүдэлнэгүй, үнөөхил газартаа — Октябрийн 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ проспекээр байнаар зандаа. Тэд энэ зуун жэлэй дүүрэтэр байлшье олон жэл үлөөгүйл.

Манай соел культура айхатар үгытэй гэжэ бидэ мэдэнэбди. Энээнэй бүлгэндэ мэдээжэ хэрэг ха юм. Библиотекэнүүд шатанэ, канализаци тэлэржэ, фондохонилшинууд үнэндэ абтаа, эртэ урдын урэл бүтээлэй хүшөөнүүд хандаран халана. Эндэ Ахматовагай хэллэн нимэ үгэнүүдые дурдан ханая: «Алтан жэбэрнэ, булад үмхирэн халана, ямарор бутарна, бүхы юмэн хосорхо туйлдаа хүрэнхэй...» Ингэжэ тэрэ хэды холуур бодолтойгоор хэллэн байгааб даа. Академик Лихачев, ороной соелой министр Губенко правительстада, арадта хандаха зуураа, үдэрһөө үдэртэ урмса хухаран, уруу дүрүү болоно, соелой болон искусствын ажал ябуулагчид бу-

руушаалгын тэмдэг болгон, бүхы орон соогүүрээ табан минутын туршдаа абха шэлмэггүй байгаадшье үзөө. Зүгөөр энээнхээ үрэ гараха юм бэшэ, энэ хэрэгтэ мүнхэн үгы, мүнхэтэй болоходби гэжэ найдаһанайшье үлүү ха.

Эдэ олон шуулан соо Улаан-Удын уран зурагай хургуулиин хурагшадтэ түрэлхидэй абхан дүүлдэнэгүй. Энэ хургуулиин нэгдэхэ классай уран зураашад хурагшадта анхаралаа хандуула хүн олодоогүй. Зураг зураха дуратай, энэ искусствые өшөөр шудалха хүсэлтэй багахан үхибүүн урма зориктойгоор уран зурагай хургуулиин богонго алхажа ородог. Эндэ юун хүлээнэб гэжэ тэрэ мэдэнэгүй бшуу. Гурбан халаанда хурадаг, классууд соо айхатар уйтан байхаданшье тэрэ гайхаагүй байжа магад. Тэрэ спартакса эрхэ байдалда хүмүүжжэ, бага балшар наһанһаа бүхы юмэ гайхадаггүй дадашанхай ха юм. Юундэ ходо хүйтэ абажэ, үбдэнэ гэжээбид гэжэ ойлгоогүй байжа магад. Зүгөөр тэрэнэй түрэлхидтэ таажэ ядаха юмэн үгы бшуу. Уран зурагай хэсээлнүүдые үнгэргэхын аргагүй уйтан комнатууд соо мольбертнүүд бэе бээдэ ээргэ оршон табигданхай. Хүүгэд ямаршье эрхэ байдлгүйгөөр зураг зуража хураана. Нэгэ бага комнатууд соо хэриулан болгохын тула халзануудай ээбхарлалай үедэ багшанар сонхонүүдые нээдэг, тинхэдэнэ абайзар хүйтэн болошодог. Эндэ юушье хэдын аргагүй. Юундэб гэхэдэ, бүхы хуралсалай жэлэй туршдаа хүйтэн байдаг уларилтай гэжээбди. Хэрбээ үхибүүн эндэ хүйтэ абайгүй һаа, халуун комнато сооһоо газашаа гүйжэ гарахадэ халхи абайдаг байха юм. Тэдэниие хатуужаһан бээтэй гэжэ нэрлэхгүйш, тэдшье хатуужаһан үхибүүд уран зураг бэшэ,

харин спорт эркилдэг юм. Энээнхээ гадна, тэдэ хэды өдэ ажал хэнэб даа, юрэнхы эрдэмтэй хургуулиһаа гадуур эндэ ябажа, зуража хурадаг байна. Эндэ гансал хүүгэдэй ухаан бодол гүйлгэжэ, дуратай хэрэгтэ эркилжэ хургадаг бэшэ, харин уран зурагай талаар хуралсалаа үргэлжэлүүлээр хүүгэдые бэлдэдэг. Сэхыень хэлэхэдэ, эндэ ерээдүйн уран зураашадые хурадаг.

Республикын соелой министерство гү, али уран зураашадай холбоон уран зурагай хургуули тухай асуудалда анхаралаа хандуула, ханаагаа зобохо ээргэтэй гэжэ ханагдаха байна. Зүгөөр уран зураашадай холбоон бирикнүүд болон мольбертнүүд тухай хэлэнгүйгөөр өөрөөшье байраггүй гэжэ хургуулиин багшанар болон түрэлхидтэ харюусадаг. Орон дотор соел айхатар тулюур туйган байдалтай гэжэ шалтаг бариха зуураа, соелой министерство, горгуйсэдиомой соелой таһар байл найдуулиагүй. Энээн дээрлэнэ, харахада, хургуулида шэнэ байра үгтэхгүй гэжэ ойлгохсоор. Түрэлхид, багшанар сүхээрөө, искусствын энэ һайхан оршомдоо бүхы юмэн гэд ондоо гэжэ ойлгожо эхилэнхэй. Ямаршье ороо байдлһаа гаража, арга хургаа олохо хэрэгтэй гэшье юун гэжэ ойлголтойб! Хэрбээ юуншье үгы байгаа һаанэ, хаанашьеб даа нэгэл юмэ байха ээргэтэй гэхэн арадай ссэн үгэнүүд хаанаб! Дүримүүдтэ, инструкцинуудта ба юрэнхы ээлжэндэ эсэргүүсэн ябахые би уряална бэшэб. Эндэ хэрэ һаанагайгаар бэшэнэ бэшэб. Энэл байһан соогоо үлэг лэ хемаагүй. Хүүгэд хахад жэлээр үбшэлжэ, нүдэнэингөө хараа муудхаажэ, толгойгоо үбдэжэ, зобожо байг лэ. Тэдэ үнгэ болон холын хараа тухай гэд ондоогоор ойлгожо абэг лэ, юундэб гэхэдэ, манай багахан хэмжээнэй комнатууд соо

зайн галай үнгэ хубилдаг гэжээ. Энээнхээ уламжала, бүхы наһаараа хүсэлхэн һанал бодолоо бээлүүлжэ, уран зурагай училищигү, али институтта орожо шадангүй үлэхэхэл. Сэхыень хэлэхэдэ, городто уран зурагай хургуули бү байг лэ.

Үсөөхэн хөгжмэй хургуулинууд бии гэжээ, зуураад видеотекэнүүд хүдэлдэг. Хэрбээ 10—15 жэлэй үнгэрхэдэ, манай городто ямар хургуули худартай хүнүүд ажаһууааб гэнэ а асуудлаар һонирходоогүй байгаа һаанай, бүхы юмэн тэрэл зандаа үлэг лэ. Эдээн дээрлэнэ харахада, бидэ юушье хэжэ шадангүй, урдынхы мэтээр үлөөхэ болоходби.

Һаашаг уран зурагай хургуулиин түрэлхид сүлгээ үнгэргэжэ, шэнэ байртай болохын түлөө тэмсэхэ тухай шийдэхбэри абас. Эдэбхитэнэй бүлэг байгуулаад, элдэб газарнуудта ябажа эхиллэ. Тэдэ эрид шүүд, зориктойгоор тэмсэхээр түгэс бэлэн. Тэдэ хүүгэдэйнгөө таатай зохио эрхэ байдлэдэ һурахын түлөө, өөһэдэйнгөө эрхын түлөө тэмсэхэ. Юушье хэжэ шадангүй городской соелой таһантай, мүнхэ алтагуй тулюур туйган байдалтай соелой министрстватэй, баһаа юмэ хэжэ шадангүй республикын хүтлэбэрлэгшэдтэй тэмсэхэ.

Энээнэй үмэн зүб байһаниинь урмаа хухариаар, уйдамаар. Үнэхөөрөөшье мүнхэн байхгүй, соелой эмхи зургаануудта һаруул гэрэлтэй, уужам байшангууд үгы бшуу. Бидэ хэды үгытэй хдуугаар ажаһуунабиди, манда хилэлэлшье, бусад шухала хэрэгтэй зүйлнүүд дуталдана. Тинбэ яабашье уран зурагай хургуулида туһалха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, арбан жэлэй үнгэрхэдэ, ямаргаар ажаһууа байһанай маанадай ханааа сооонгүй хахаб даа.

Инна РЫЖКОВА, манай корр.

Анхарма уулзалга

Багшанарай үдэрэй урда тээхэнэ горгуйсэдиомдо «түхэрэи дабжада» боложо, Улаан-Удэ хотодо арадай эрдэм хуралсалие холын хараатайгаар хөгжөөхэ тухай хөөрлэдөөн болоо. Шэнэ хургуулинуудые бариха, национальна соел культура зааха, өөлөдөгөө мүнхөөр хангаха, өөрин захиргаан, акадамай таһаар бэлэдхэл, хургуулиһаа гадуур эмхи зургаануудай асуудалнууды зүбшэн хэлсэгдээ. Арадай эрдэм хуралсалай городской таһагыа даагша В. Б. Ироков «түхэрэи дабжада» хүтлээ.

Энэ уулзалгада аха классуудай хурагшадые урижа, һайн юмэ хээ. 14-дэхи, 19-дэхи хургуулинуудай түлөөлэгшэд «түхэрэи дабжада» һайнаар үнгэрхын тула өхээр оролдоо.

Илангала хуралсалай-үйлэдбэрийн комбинатуудта ажал хэжэ хургаа талаар асуудалнууд эрид хурсаар тэбигдаа. Мэргэжэлнүүдые шэлэхэ талаар хүдэлмэри һулаар ябуулагдана, комбинатуудта нимэрхүү хэсэлнүүдые сааһаа үнгэргэһэнэй хэрэг бии гэжэ хөөрлэдөө. УПК-гай багшанарһаа үүсхэл гаргахыень хүлэжэ байнгүйгөөр хургуулинууд өөһэдөө энэ асуудал зарим тэднээр шийдэхэ эхиллэ. Жэсэлхэдэ, 14-дэхи хургуулида хурагшадтэ анхарал татадаггүй обмотчик, намотчик болон бусад мэргэжэлнүүдтэ бэшэ, харин аха классуудай хурагшадтэ англи хэлэнэй технолог-оршуулагшын мэргэжэлдэ хурахаар дуралдаха. Имангал энэ зорилго бээлүүлхын тула ВСТИ-гэй мэргэжэлтэ уригдаа. Энэ курса оршуулгын хэрэгтэй, олон үгэнүүдтэй танилсаха. Эндэ багшын класс байгуулагдаа. Сааһаа БПИ-гэй студентнүүд болохо хурагшадтэ элдэб абаха. Имэрхүү бэлэдхэл хурагшадта хожомоо ерээдүйнөө ажал амжалтатай һайнаар ябуулахын һури табиха үгэхэ. Тинхэдэ УПК-гай асуудалнууды хургуули шийдэхэ болобо, Тэрэнэй бааза дээрэ шэнэ мэргэжэлнүүдтэ хургаар курсууд нээгдээ.

14-дэхи хургуули тухай хөөрлэдөөнэй гараа хаданэ энэ хургуулида эстетическэ хүмүүжүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдадаг гэжэ хэлэхэ байнаб. Энээн тухай уулзалга дээршье хэлэгдээ. Тэндэ наймадэхи классһаа дэлхэйн уран һайханай соел гэхэн курс нэбтэрүүлэгдэнхэй. Хэсэллэй үедэ унхата хүжэн эдэлдэг, хурагшад агууехэ уран зураашадай зургауудай репродукцинууды, слайднууды харадаг, дэлхэй дээрэ үргэнөөр мэдэхэ болохон удаа түгэлдэр номууды шудалдаг. Эдэ зохиолнуудай хургуулиин программада оруулагдаагүй байһаниинь гайхалтай. Энэ курс Ольга Александровна Попова заадаг. Тэрэ өөрингөө предмет тухай шуналтайгаар хөөржэ үгэдэг. Тинхэдэ искусствын оршомтой хүүгэдые танилсуулахын, тэрэндэ хүшэр бэшэ.

Нэгдэхэи классай хурагшад театр, ритмика гэхэн предмедууды шудална. Тэдэ программаһаа гадуур уран зурага, хөгжмэдэ шуналтайгаар анхарла оргоһатай. Тэдэ ехэ болоод, шэнэ коллективтэ ороходоо энэ соел культура нэбтэрүүлгэ аргатай байха бшуу. Энээн тушаа тусгаар статья бэшэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Харин мүнөө «түхэрэи дабжадаса» бусабади.

Стипенди түлэхэ тухай хурагшадтэ дуралдаа багшанар дуралгүйгөөр үгтээ: «Юунэй түлөө таанадаг стипенди түлэхэ болонобиди!»—гэжэ тэдэ буруушаан дурас гутба. Манай городой болон республикын хурагшадта энэман мүнөө дээрэ бээлүүлэгдэхын аргагүй хүсэл гэжэ хэллэ даа. Эрхүүгэй областийн Люрскэ дунда хургуулиин директор В. Г. Мансөө түрэлхид хургуулида ямаршье сагта ержэ, хэсээлнүүдтэ хабаадасхаданэ болохо гэхэн дуралдаа оруулба. Тэрэниие бултадаа дэмжээ. Эрдэмтэй, соелой, эрдэм хуралсалай талаар горосоведэй комиссийн түрүүлэгшэ Р. И. Пшеничкина хургуулиин ассоциаци байгуулаха тухай хэлээ. Хэрбээ гансал багшанар бэшэ, харин хурагшадтэ ассоциацийн буридлэдэ оруулагдаа һаанэ, бүри һайн байха гэжэ ханагдана.

Хургуулинууд хоорондын харилсан ажаллалга хэрэгтэй, Улаан-Удэдэ гансал англи хэлэ эрдэг тухай шэлэлтэй хургуули бии, сээшадэ тухай шэлэлтэй хургуулинууды байгуулаха тухай 14-дэхи хургуулиин директор Е. М. Миронда хэлээ. 19-дэхи хургуулиин хурагшад хургуулинуудта эдэр хоолоор, медицинскэ талаар хангалга тухай асуудалнуудта хариу үгэхыень өхшүүлһээ шангаар асууба. Эдэ асуудалнууд хургуули бүхэндэ һайнаар шийдхэгдэхгүй гэжэ мэдээжэ. Хэрбээ медицинскэ институтууды, медицинашинууды дүүргэгшэдтэй хургуулида хүдэлхээ ерээ һаанэ, хургуулине медицинскэ талаар хангалга һайнаар шийдхэгдэхэ гэжэ нэгэ багша хэлээ. Зүгөөр эндэ баһа шийдхэгдэхгүй асуудал гаража ерээ. Хургуулинууд нимэ мэргэжэлтэды материальна талаар хангажа шадаха гэжэ гү!

Хэдэн жэлэй үнгэрхэдэ городто зүүн зүгтэй шэлэлтэй хургуули нээгдэхээр хараалагдана гэжэ хургуулида ороогүй хүүгэдэй аха, эсэгэнэрые багшууд ха хүсэлтэйб. Эдир востоковедүүд зүүн зүгтэй арадуудай түүхэ, хэлэ, литература, искусство шудалха. Энээндэ анхаралаа хандуулмаар гэжэ ханагдана. Гурбан час соо үргэлжэлхэн «түхэрэи дабжада» үедэ хаража үзэгдэнэ бүхы асуудалнууд тушаа тогтодоной үлүү гэжэ хэлэхэ байнаб. Хурагшадтэ эрдэ хурсаар табигданан асуудалнуудта багшанар абайһаар тодо хариу үгэхэ шадаагүй. Багшанарай, арадай эрдэм хуралсалай управленийн хүдэлмэрлэгшэдтэй хурагшадтэ һанамжануудта анхаралаа хандуулдаг болоһонинь өхэл һайн. Хэрбээ нимэрхүү хамтын уулзалганууды үнгэргэһэнэй ашаар харилсан ажаллалгын үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ һаанэ, шийдхэгдэхгүй асуудалнууд хараа байса хороо һаанэ. Шэнэ хараа бодолнуудта хургуулинуудтэ үүдэнүүд үргэнөөр сэлгидхэл, тинхэдэ хурагшад элдэб эрдэм наукануудта эрдэм мэдэхээ бааһуула.

Наталья АНДРЕЕВА, МАН-ай журналистикын секцийн гашуун.



Хургуулиин шабинер болооршье һаа, машинаар наадаха дуран хүрэнэ...

НЮТАГТАА АЛДАРТАЙ

Худалдаа наймаанда нмэ бай-
далай ушардаг юм һазнь Россия
коммерсантнууднай аһала ам-
галанзар өмжөһүүха хараатай
хаш, Юоб гэхэдэ, дэлгүүрэй конь-
юнктурэ һайн байна хө юм. Энэ
һарын һүүл болотор 62,7 милли-
ард түхэригэй эд бараан худэл-
дагдата бэ эондо хангалга хүр-
гэгдэхэ. Энэ ехэ тоо худалдаа най-
маанай худэлгирилжшэдые ба-
һай гайхуулнягүй. Түүшүн хө-
хад жэл соо энэ тоодо дүтэлһэн
байна бшуу.

Жэлийн түрүүшын хэлхэдтэ РСФСР-эй худалдаа наймазнэй эд бараанай зэрьсэ 122,2 миллиард түхэрхитэ хүрбэ. Недондоной э иэ үетэй жэшэхэ болоо хаа, 15,1 процентээр өхэ юм. Элүүр энхэ, халбаржа байһан экономикын оршон байдальд нимэ өхэ ургалта туйлахан хүндэ байха ёһн. Манай орон соо хаа хэзэнугүй үргэн хэрэглэмжын эд бараанай дутаханэ элээр мэдэрэгдэнэ. Тикн гэлээ зонй Гэрта горитой мүнхэн, зөөри байна. Нөөсөлзлгын банкда мүнөө үлөөд байһан мүнхэн 200 гэрэл амилһиерд боложо байна хэ юм. Зүгээр энэ мүнхээс хүнүүд гаргашалха гэлээ бродлоно.

Май-июнь баруундта энэ эрмэлз-
эллэны илангага тодоор мэдэрэг-
дэһэн байхэ юм. Тэдэнэр банкда
байһан нэгэ миллиард үлүүтэй
мүнгээс абаад, магазинуудта ошоо.
Тиихэдээ гол түлэб эдээ хоолой
зүйлнүүдые худалдажа абаба. Не-
дондоной энэ үетэй жэшээс бо-
лоо һаа, 14 процентээр өхэ хүр-
лээ, 18 процентээр өхэ макароной
зүйлнүүд, 7 процентээр өхэ ур-
гамалай тоһон республика соо
худалдагдаа.

Кемеровска, Новгородско, Липецк, Рязанска, Ярославска, Куйбышевска областнуудта, Хойто-Осетин, Дагестанай АССР-нуудта ажалуудад энэ талаар илангала эдэбхитэй байба. Харин Чечено-Ингушай АССР-эй зон буатанинх гайхуулаа. Эндэ эд бэрэанай эрьсээ алаар 25 процентээр дээшлээ ха юм. Удаадахи нуурида Брянщинин зон гэрээ. Эд бэрэанай эрьсээ 22 процентээр ургаа.

дукци оройддоо 14 процентий бо-
лоно. Харин загаһанай консер-
вүүдэй талаар 13 процент бо-
лодог байха юм. Загаһа олзобо-
рилхо талаар айхбатар ехэ арга
боломжонуудтай Россин Федера-
ције абзад хараха болоо һаа,
эдэ бүгдэд тон бага гээшэ ааб
даа. Ойсолходо, дэлгүүрэй эко-
номикын оршон соо амиды за-
гаһанай сэн хаддаа хэрэглэмжын
хэмжээгээр тодор-ойлогдодог бай-
ха юм.

Архи худалдаагын хэмжээн ба-
га болож, эд барааны эрьес-
соо эзэлдэг нуурын тэд ондоо
болно. 1985 ондоо эхилнэ архи-
дээсгүү хүдэлсөнэй эхэндэ ар-
хи-дарһанай хэмжээн эд бараа-
най эрьесым оройдоо 17 про-
цент болодог байгаа. 1990 он бо-
лотор тэрэнэй хэмжээн 14,4 про-
цент болотороо угаа, харин бай-
ша оной нэгдэхн хахад соо 14
процент болотороо дооволһон
байха юм. Тэрл зуура хара ар-
хин хэмжээн дээшлнэ гэжэ гэм-
дэглэээ хэрэгтэй. 1985 ондо ар-
хин зүйлүүдэй 59 процентни
болодог байһаназ, мүнөө 67 про-
цент болотороо ургаба гэшэ.

Жлэйл түрүүшын хахад соо архи болон пивэ худалдалга олонхи область болон хизварнуудта 20—30 процентээр дээшлээ. Энэ продуцни Тувын АССР-тэ эгээл ехээр худалдагдаа. Тихиздэ олон нутагуудта архи худалдалга доошолоо. Томско, Оренбургска, Ленинградска, Мурманска, Тюменскэ, областнуудта, Алтайн хизаарта, Коми болон Марийска АССР-нуудта энэ сэхэ хабалтай.

Хүнгэн промышленностин эд бараагээр, соёлой-ажагуудай болон ажахын зүйлүүдээр хайгалга хүсэд дүүрэнээр бэлүүлэгдэсгүй байһан заандаа.

Байгша оной хоёрдохи хаягд
соо РСФСР-тхи эд баразнай эрьс-
гэ 127 миллиард түхэригтэ хүр-
гэхэ гэжэ хэрэзлагдана. Бүхн эд
баразда үгтэхи жасануудай та-
лаар абхаз болоо наа, дүүргэхэ
дүүрэн арга боломжо бии.

И. ПРОХОРОВ,
ТАСС

ЖБХээхэнэй голы адагта Ага Хэнгилэй танишын Бетоцырен Бетожаповай бууса оршодог. Эндэ яланг шэнэ малай байра, томо тэр танай нүдэндэ харагдаха, Ангалша бэрэз хүнийг гэрээнь газалхаа хараад мэдхээр байдаг гэлсэдэгнэй тои зүб. Бетоцырен тэр бүлэ-хөөр жигдэл элэн шэлдэ зонин ажал эрхийлэ.

— Хони харахад, ажлынхыг сагсан даа, ажалдаа дийлдэнбдэ гээд хэлээгүйбди. Залуу шимраг наһан дундаа ябана гүбди,—гээд Батоцырен мнхэрнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай хонишод амжалттай хүдэлөө. Зуун хэзэ хонин бүринөө зуун табан күргөдөө бүрин бүтэеэр түлжүүлээ. Абаһан бүхы дзабаринуудаа үлүүлэн дүүргээ. Мүнөө малай үбэлжэлгэдэ хонишод эрхимээр бэлдэнэй. Батоцырен үбһэ сабшаа, хонид тарган тобирнууд. Ажалынгаа дүнгүүдээр горитой мүнгэшье абаха даа. Батоцырен өрөхэ жэлдэ бүри олон хурьгадые абааар хараална, мүн ноһонойнгоо дзабарине үлүүлэн дүүргээхэ түсэбтэй. Яажа хүдэлхэдэ хэлэн ажални урегшгэтай байхаб гэһэн асуудалые Батоцырен үнхэнэй өөртөө табидаг, түрүү хоникодоойнгоо дүй дүршлөөр мүнөөшье хонирходоог зандаа. Тэрэ Жэб. хэлһэнэй голоор зүбшаад, хонидоо адуулжа ябахадаа, элдэб бодолдоо эзэлэгдэдэг байгаал. Түл абагын үедэ Батоцыренэй һамган, үндэр, сээр тэгшэ бэтэй Догой нютагай басаган Ханда хурьгадаа бөөмэйлэн абадаг. Үбһэнэй хаһын эхлхэдэ, Батоцырен сабшахада гарадаг. Ажалшэ бэрхэ Хандань хонидоо адуулжа, жэншэдгүй амжаа хээд байдаг юм. Мүнөө манай нютагай хонишод үбһэ тэжээл өхтэр нөөсэлэнхэй. «Мал хараха гэшэ ам тоһодохо» гэжэ манай бүрлэд аһатанай урданай үгэ маша зүб.

В. ЛУДУПОВА,
Могойтуй районной Ага-Хангил кютаг.

АЖАЛГҮЙДЭЛГЭНӨӨ ХАМГААЛХЫН ТУЛА

Ажалгүйдэлгье зайсуулха, хүдэлмэринн сүлөөтэй газарнууд тушаа мэдээнүүдые суглуулха, бага предприятинуудта мүнгэ хомболо — ажалгүйдэлгэһөө хамгаалха ниитын жасын гол зорилгонуудынь эдэ болоно.

Энэ жаса сөнөхөд харада Москвада эмхидхэн багцуулагчдын
совет дээр бий болгогдоо хэн, СССР-эй Геологийн, Оборонно прр-
мышленистийн болон бусад хэдэн министрствэнуүүд тэрэний баг-
гуулза, Түрүүшын түлбэринүүд хэгдээ: СССР-эй Нүүрхэний промыш-
ленностин министрство жасын счедто 500 мянган түхэриг дан
жуулза,

“Рабочая трибуна” газетын редакциин дэргэдэ хүдэлдэг тус са хадаа туһа хүргэдэг нийтын бээ даанхай эмхи зургаан болон Ажалгүйдэлгын хангалтагүй хойшолонгуудыг хэргылхын тула рэнэй зэргэнүүдтэ ажалша коллективүүд, түрэнэй болон нийт эмхи зургаанууд, зохиох ажалтанай холбоонууд, эрхэтэд дүүлэгдэнхэй. Тэрэ ажалгүйдэгшэдтэ туһаламжа үзүүлжэ, правителстийн программануудай хойноһоо нийтын хиналта ба шалган жэлгэ бэелүүлжэ зорилготой. Кадруудай мэргэжэл дээшлүүдэ эмхидхэлгэдэ, энэ хэрэгтэ мүнгэ һомололгодо, ажалгүй болон ажалшадай аша туһыг хуулиин болон экономикаческа талаар хамгаада шуудал урха шанар олгогдоно.

«Рабочая трибуна» газетын ахамэд редактор А. Юрков жасын түрүүлэгшээр хунгагданхай.

СССР-эй Сбербанкын Москвагай городской управленид № 700901
гэвн жасын сэт нээсдээ.

ITACC



ТАСС-ай фототроникко,

Буряадай Совет Социалис Республикын гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай ДЕКЛАРАЦИ

— Буряадай олон үндэстэ аһа-
танһаа бүридхэн арадай дүрә хү-
сэлһе болон аша тухые элэрхэй-
лэн.

— демократическа общество
болон хуули еһото гүрэн байгуу-
лһе эрхэлэн.

— өрэдүйн үетэнэй хуби элэ-
най түлөө харюусалһаа мэдэрэн.

— бүхы арадуудай националь-
наа эрхэнүүдһе хүндэлдэг байһа-
наа гэршэлэн.

— интернационализм хүгжөөн
ба үргэдхэн, этгэл нийдалай, ха-
м барисаанай ба хам хүтээлэй
үзэлтэйгөөр эрхэтэдһе хүмүү-
жүүлһе шэглүүлэн.

— РСФСР-эй бүрин бүтэн бай-
хын түлөө оролдон.

— мүнөө үедэ автономито рес-
публикын хуулин статус Буряа-
дай экономика, политическы,
социально-соелой арга болом-
жын хүгжэлтһе хаатуулһа гэжэ
мэдэрэн.

— федеративна болон Союзна
шэнэ хэлсээнүүдэй адли тэгшэ эр-
хэтэй байгууламжа гэжэ Респуб-
ликы тоолон.

— хүнэй эрхэнүүдэй бүгэдэ ний-
тын декларациин гол еһонуудай
болон уласхоорондын хуулин бү-
гэдэндэ мэдэрэгдхэн бусад акти-
нуудай еһоор ажал хуульгаа эр-
хилэн.

эрхэм найнаар ажабайга, тү-
рэлхн хэлсэе сүлөөтэйгөөр хүг-
жөөхэ ба хэрэглэхэ таһаршагүй
эрхэ хүн бүхэндэ, харин тэднэй
шэлэлхэн национально-гүрэнэй бо-
лон национально-соелой түхэл аһ-
таар өөһэдүнгөө байдалые өөһэ-
дөө тодорхойлох эрхэ арэд бү-
хэндэ хангата дээдһин зорилгоор

Буряадай ССР-эй Верховно Совет
автономито республикын статус-
һаа арасхан тухайгаа соносоно,
өөрингөө газар дээрэ буюу эр-
хэтэй бээ дааһан ба дүүрэн эр-
хэтэй Республикын гүрэнэй засаг,
(Федеративна болон Союзна хэлсэ-
энүүдэй үндһөөр РСФСР-
эй болон СССР-эй мэдэлдэ һайн
дурдараа дамжуулан этгэмжэтэ
түлөөлэгчүүдһээ бэшэ) гадаадын
харилсаануудга тэрэнэй бээ даан-
хай байлгые соносоно.

Бүлэг 1.
АРАДАЙ ЗАСАГ

Республикын бүхы үндэстэ аһа-
танай эрхэтэд Буряадай ССР-эй
арэд болоно.

Буряадай ерад бүрин эрхэтэй
байна. Республика дотор гүрэнэй
засагай сри ганса бөөлүүлгшэнь
болодог.

Республикын Конституциин үн-
дэстэ хуури дээрэ, мүн гүрэнэй
засагай түлөөлэлгэтэ зургаануу-
даар Буряадай ССР-эй арадай дүү-
рэн засаг бөөлүүлэгдэдэг.

Республикын бүхы арадай үмэ-
нзһөө үгэ хэлэхэ эрхэ иматгал Бур-
яадай ССР-эй Верховно Совет-
тэ олгогдодог.

Бүлэг 2.
ГҮРЭНЭЙ ЗАСАГ

Буряадай Совет Социалис Рес-
публика хадаа тэрэнэд һайн ду-
раараа нэгдэхэн арадуудай бай-
гуулан олон үндэстэн аһатанай
бүрин эрхэтэ гүрэн мүн.

Шэнэдхэгдхэн Россин Федера-
циин бүридэлдэ үлэхэ зуураа, гү-
рэнэй ажабайдалай, тэрэ тоодо
өөрингөө националь, экономи-
ческа, социаль, соелой, научна
ба кадрова политикые бөөлүүл-
хэ талаар али бүхы асуудалнууды
Буряадай ССР өөрөө шийд-
хэдэг.

Буряадай ССР-эй газар дээрэ
Буряадай ССР-эй Конституци болон
Буряадай ССР-эй хуулинууд
буюу хүсэтэй гэжэ тогтоогдоно.

Федерациин ба Союзай засагай
зургаануудай мэдэлдэ Республи-
кын һайн дурдараа дамжуулан
этгэмжэ түлөөлэгчүүдэй еһоор
баталан абтаһан РСФСР-эй ба
СССР-эй хуулинууд тэрэнэй га-
зар дээрэ хуулин талаар дээдһин
хүсэтэй, һайн дурдараа дамжуу-
лагдаһан этгэмжэ түлөөлэгч-
үүдһээ гадуур гараһан, үгышые
һаа Буряадай арадай эрхэ бо-
лон аша тухые хохидуулһан

РСФСР-эй болон СССР-эй гүрэн-
нэй засагай ба хүтэлбэрин зур-
гаануудай хуулинууд болон бу-
сад актинууд Буряадай ССР-эй
Верховно Советээр болоулагда-
даг ба буруушаагдадаг. Буряадай
СССР-эй, РСФСР-эй болон СССР-
эй хуулин актинууд дунда гара-
һан арасалдаанууд Федеративна ба
Союзна хэлсээнүүдээр тогтоогдо-
һон гуримээр шийдхэгдэдэг.

Республика дотор гүрэнэй за-
саг хуулин, гүйсэдхэх ба сүү-
дай болгогдон бөөлүүлэгдэдэг.

Буряадай ССР-эй Конституцияер,
Федеративна болон Союзна хэлсэ-
энүүдээр тодорхойлогдохон гу-

римээр хуулинууды наринаар ба
нэгэ янзаар бөөлүүлгын хойноһоо
дээдһин хийлгэе прокуратурын
зургаанууд бөөлүүлдэг. Буряадай
ССР-эй прокуратурын зургаанууд
ажал хуульгын хойноһоо хийлгэе
Буряадай ССР-эй Верховно
Совет бөөлүүлдэг.

РСФСР-тэ болон СССР-тэ дам-
жуулан этгэмжэ түлөөлэгчүүд-
һээ гадуурхи уласхоорондын хол-
боо барисаанай асуудалнууды
Буряадай ССР өөрөө шийдхэдэг.

Буряадай ССР өөрин гербтэй,
тутгай ба гимнтэй байха.

Политическы партинуудай, ний-
тын эмхинуудай, бусад бүлэглэл-
нүүдэй гү, али зарим хүнүүдэй
зүгһөө Буряадай ССР-эй гүрэнэй
бүрин эрхэтэ байлгада эсэргүү
хүсөөр хэгдхэн али болохо,
хуульганууд хуулаар мурдагдэ-
дэг.

Бүлэг 3.
БУРЯАДАЙ ССР-ЭЙ
ЭРХЭТЭН БАЙЛГА

Буряадай ССР өөрин эрхэтэд-
тэй, РСФСР-эй болон СССР-эй эр-
хэтэн байха эрхые эрхэтэн бүхэн-
дэ лаб хангадаг.

Буряадай ССР-эй бүхы эрхэтэд-
тэ ба Буряадай газар дээрэ ажа-
һуудга тэрэнэй эрхэтэн бэшэ хү-
нүүдтэ уласхоорондын эрхын бү-
гэдэндэ мэдэрэгдхэн гуримууд-
даар, Буряадай ССР-эй Конститу-
цияер хараалагдаһан эрхэ сүлөө
лаб хангадаг.

Уг гарбалһаа, социаль ба
зөөрин байдалһаа, амар нэгэн
үндэстэ аһатанда гү, али расада
хабаатай байһанһаа, эрэ, эмхын
илгөөһөө, эрдэмһээ, хэлһинһээ,
политическы үзэлһөө, шажанай үзэл-
һөө, хэдэг ажалһаа, ажаһуудга га-
зарһаа ба бусад ушар байдалһаа
дулдандонгүй, Республикын бүхы
эрхэтэдэй хуулин үмэнэ адли
тэгшэ байлгые Буряадай ССР хан-
гадаг.

Республикаһаа гадуур байһан
Буряадай ССР-эй эрхэтэд тухай
Буряадай ССР анхрал оролдолго
гаргадаг, тэднэй аша тухые ер-
шалан хамгаалха талаар хэмжээ-
нүүдые абадаг.

Бүлэг 4.
ГАЗАР ДАЙДЫН ОЙРО
ХҮРТЭШЭГҮЙ БАЙЛГА

Буряадай ССР-эй газар мүнөө-
нйнгөө хилээр ойро-үртэшэ-
гүй байха, референдумэй гуримээр

элэрхэйлэгдхэн арэд зоной зүб-
шөөлгүйгөөр тэрэ хубилгата ба
хэрэглэгдэхэ аргагүй.

Республикын захиргаанай терри-
ториальна байгууламжы ба на-
ционально-территориальна еднин-
цкүүдые байгуулаха гурим Буряа-
дай ССР өөрөө тодорхойлдог.

Бүлэг 5.
ЭКОНОМИЧЕСКА ТАЛААРАА
БЭЭЗ ДААНХАЙ БАЙЛГА

Буряадай ССР-эй газар дээрэ
байдаг газар, тэрэнэй баялигууд,
үһанай ба байгалиин бусад нөө-
сүнүүд, агаварай дайда, ургама-
лай ба ам амтатай аймаг, Бур-
яадай газар дээрэ байгуулагда-
һан экономика бусад научно-
техникескэ бүхы нөөсүнүүд тэрэ-
нэй арадай зөөри, республикын
экономическа талаараа бүрин эр-
хэтэй байлгын үндэстэ хуури бо-
лодог ба тэрэнэй эрхэтэдэй мате-
риальна ба оюун ухаанай эрилтэ
хэрэглэмжнүүды хангата зорил-
гоор хэрэглэгдэдэг.

Буряадай ССР-эй зөөри боло-
дог предпритинуудай, эмхи зур-
гаануудай, организацинуудай зөө-
ри ашаглан хэрэглэхэ ба мэдэл-
дэ байлгата гурим РСФСР-тэй,
СССР-тэй болон хуулин бусад
байгууламжануудтай тогтоогдодог.

Буряадай ССР-эй хэлсэтэ харил-
саануудай үндһөөр бөөлүүлэгдэ-
дэг.

Союзна республикануудай, бу-
сад гүрэнүүдэй болон тэднэй эр-
хэтэдэй, уласхоорондын эмхинууд-
дай предпритинууд эмхи зурга-
нүүд, организацинууд болон об-
ектинууд Буряадай ССР-эй газар
дээрэ оршоно, Буряадай ССР-эй
хуулинуудай еһоор Буряадай бай-
галиин баялигууды хэрэглэжэ
болодог.

Буряадай ССР-эй газар дээрэ
оршодог предпритинууд, эмхи
зургаанууд, организацинууд ба
үйлэдбэрин еднинцнүүд газар,
байгалиин бусад нөөсүнүүды хэр-
эглэхэнэй түлөө түлбэри түлэ-
дэг, валютээр абтаһан мүнгэнэй-
гөө хубиы үгэдэг, мүн мүнөөгөй
бюджеттэ нэлэг түлэдэг байха.

Буряадай ССР бүхы янзын зөө-
ри хамгаалгы хангадаг.

Бүлэг 6.
ЭКОЛОГИЧЕСКА ТАЛААРАА
АЮУЛГҮЙ БАЙЛГА

Республикын газар дээрэ бай-
гали хамгаалгы эмхидхэхэ ба

байгалиин нөөсүнүүды хэрэглэ-
хэ гуримууды Буряадай ССР
өөрөө шийдхэдэг.

Буряадай ССР экологическа
аюул тохөөлдүүлжэ болохо амар-
шые предприти, эмхи зургаан,
организаци болон бусад объек-
түүды барилгы хориго ба үй-
лэдбэринь зогсоох эрхэтэй.

Буряадай ССР-эй экономика
хүгжэлтэ дэлхэйн өхэ шухаг бая-
лиг болодог байгал нуурые хуу-
шан зандан байлгата хараатай-
гаар бөөлүүлэгдэдэг.

Буряадай ССР эрхэтэдэйнгээ
экологическа аюулгүй байдал тухай,
арадайгаа, мүн аюулгүй үетэ-
нэй генфонд тухай эхларин орол-
долго гаргадаг.

Федеративна, союзна болон бу-
сад зургаануудай абуулгаар Бур-
яадай экологиго ушаруулагда-
һан халхдоһы Буряадай ССР бу-
саалгата эрхэтэй.

Бүлэг 7.
БУРЯАДАЙ АРАДАЙ
НАЦИОНАЛЬНО-СОЕЛОЙ
ХҮГЖЭЛТЭ

Буряадай арадуудай эрдэм уха-
най, хуралсалай, соелой хүгжэл-
тын асуудалнууды Буряадай ССР
өөрөө шийдхэдэг.

Буряадай ССР тэрэнэй газар
дээрэ ажаһуудга бүхы арадуудай
национально-соелой халбаран хүг-
жэлтһе ба сүлөөтэйгөөр хүгжэл-
тһе лаб хангадаг.

Ород ба буряад хэлэнүүд Бур-
яадай ССР-эй гүрэнэй хэлэнүүд
болодог. Түрэлхн хэлсэе сүлөө-
тэйгөөр хүгжөөхэ ба хэрэглэхэ эр-
хэ республикын бүхы арадуудтэ
хангадаг.

Республикаһаа гадуур ажаһуудга
буряадуудай национально-соелой,
хэлэнэй талаар эрилтэ хэрэглэм-
жнүүды хангата тухай Буряадай
ССР анхрал оролдолго гаргадаг.

Газар дээрэнь байһан түүхын ба
соелой бүхы хүшөөнүүды хэрэглэ-
хэ, мэдэлдэ байлгата гурим
Буряадай ССР тогтоодог.

Буряадай ССР-эй хилһээ гадуур
байдаг түүхын ба соелой хүшөө-
нүүды Буряадай ССР буряад ара-
дай зөөри болгожо бусааха эр-
хэтэй.

Дэлгүүр тээшэ хүшэр зам

Дэлгүүртэ заабол орохобди
гэһэн бодолтой бидэнэр үн-
ийн эбсэе гэшэ хабди. Эдэе
хоолой зүйлүүдээр болон бу-
сад эд бараанай дутагтаар гү-
нгийтэй алдар солотой боло-
һон, хандаржа байһан манай
экономика абарха арга зам
гансал дэлгүүр болоно гэжэ бо-
донобди. Дэлгүүрэй харилсаа-
нуудта оролгон болодог тодор-
хойлогдохой. Энэ хэрэгтэ 500
үдэр үгтэбэ ха юм. Сүлөө дэл-
гүүрэй оршон байдалда урдан
огто байжа үзөөгүй манай зо-
ной тэрэнэй хамта ерэдэг
бүхы юмэнһээ: үнэ сэнгэй ур-
галһаа, амалгүйдэлһөө, эс-
римашуулай баяжлалһаа, ну-
гоодүүлэй үгэрэлһөө өхөөр
дурваа гутаагүйн тулада энэ
саг хэрэгтэй байгаа гэшэ хэ.

1991 оной январин нэгэн-
һээ СССР-эй Министруудай
Советтэй тогтоолоор хүсэндөө
оруулагдаха наран сэгс, саа-
херай саекло, хлопок, ланой
продукци, таман, сайн мабш,
мап болон шубуу, һу худалда-
жа абалгын сэн дээшлүүлхэ
эбадаа, эдэ бүгэдэдэ бэлдэл-
гын талаар абтаһан хэмжээнүү-
дэй нэгэн болоно гэшэ. Эдэ
сэнгүүд дунда ээргээр 32 про-
центээр ургажэ, 683 милли-
ард гүтэриг гүрэнэй гарга-
шанга юм. Жшээлхэдэ, 1 литр
һүнэй прейскурантэ сэнгэй 34
мүнгэн байгаа һаан, худалда-
жа абалгын сэн 56 мүнгэнһөө
67 мүнгэн болодог ургажэ. Тингэ-
нээ тэднэйн үйлдбэрин-
гын ашаг үрмөн 13-һаа 40

процент хүрэтэр өхэ болгохо
арга олдоно. Гүрэндэ тушааг-
дхэн эбэртэ бодо малай худ-
далдан абалгын сэн 31 про-
центээр ургахаар хараалагда-
на. Энэһинээ нэгэ бага урдэ
ороһото ургамалнуудай шэнэ
сэн тогтоогдохон байгаа гэжэ
мэдэнэт. Харин хлопкой үнэ
сэн үшөө недондо юрэнхы дээрэ
1,2 миллиард түхэригөөр
өхэ болгодоо һэн. Продукциин
болон түүхэй эд хэрэгсэлнүү-
дэй бусад сэнгүүды тогтоох
ба хэмжээны тодорүүлха та-
лаар гараһан асуудалнууды
республика бүхэнэй прееител-
ство һаын сагта хаража үзэ-
хэ, шийдхэбэри абаха ээрэгтэй.

Иймэ хэмжээнүүдэй абтаһы-
ень хүдөөгэй амалшад үнни-
һөө хойшо хүлээжэ байгаа.
Юуб гэжэдэ, арадай ажахыд,
хүдөөтэй харилсадаг халбар-
нуудта, промышленностыда,
транспортта үнэ сэнгүүды бо-
лон тарифууды өхэ болгохо-
до, хүдөөгэй ажахы бүхэнэй
экономикодо мүлөөлдэг, со-
циальна халбарин хүгжэлтэ-
дэ үгтэжэ зөөринэ бага болг-
шые баялгадаг, үнэтэй байһа-
һаан боложо, шэнэ техникэ
худалдажа абалгалаа арасдаг,
бусадшые шухала асуудалнууды
дунда шийдхэлгөө хойшолуул-
даг байгаа гэжэ булганда мэдэ-
жэе эаб даа. Тарвашадаа
нэгдэлэй сьездэ дээрэ, Арадай
депутатуудай сьезанууд болон
СССР-эй Верховно Советтэй
сессиүүд дээрэ эдэ бүхы юм-
эн тухай саг үргэлжэ хэлэ-

дэдэг байгаа. Хүдөө ажахын
продукци үйлдбэрилгэ жэл
эрхэ бүри гарзаттай болоно,
хэм хэмжээниин үнана, хэды
болотор удаарха юм гэһэн тон
зүб шүүмжэлэл прееител-
ствада оло дахин хэлэгдэдэг
һэн. Үндэ хуряаха үһа гарга-
һанһаа һу үйлдбэрилгэ эхэ
ажалтай гээд ойлгохоор һааб
даа. Тус үһан алиһе талаараа
һүнһөө муу шанартай аад, үнэ-
тэй ха юм. Сэн тогтоолгын бо-
домжотой гурим али бэл Тэ-
данике бүри һайнаар таарам-
жуула хэрэгтэй гээд мэдэжэ
гэжэ һангадаг.

Үнэхөөрөөшөө, хүдөө ажахын
болон промышленностини хоо-
рондохи харилсаанууд үнэ саг-
һаа хойшо экономика тала-
һаа тааруугүй юм. Хэрбээ туй-
лагдадаг ашаг үрэ хараада аб-
а болоо һаа, промышленность
до дунда ээргээр 15, харин хү-
дөө ажахыда 9 процент бо-
лоно. Тингэһээ хүдөөдэ хотын
үртэй байһан тухай хаа хаа-
нагүй дэмы хэлэгдэдэггүй гээд
һангаар. Гэбшөө энэ талаар
бодото хэмжээнүүд абтадаггүй
һэн. Одоол мүнөө юмэн хү-
билжа эхилбэ гэшэ ха. Тингэ-
жэ үнэ сэнгүүдэй реформын
ашаар хүдөө ажахын фондово
ашаг үрэ 14 процентдэ хүр-
хэ хараатай.

Энэ баталагдан абтаһан тог-
тоолой хониролтой үшөө нэгэ
талан юм болоноб гэжэдэ,
худалдан абалгын сэнгүүды
өхэ болгохо эбадалтай холбоо-
той бүхы гаргашанууды пра-

вительство бээ дээрэ даажэ
абана. Урданыһе гүрэнэй энэ
талаар үгэдэг туһаламжы өхэ
байһан юм. Бүхы дээрэ 115
миллиард түхэриг болодог һэн.
Худалданай сэнгүүдэй хуушан
хэбээрэ үлөө һаан, шэнэ жэл-
һээ тус туһаламжын хэмжээн
бүри өхэ болохо хараатай. Мү-
нөө дээрэ худалданай сэн
өхэ болгохо гээд хараалагда-
гүй байна.

Гүрэнэй бюджет оооргүй туу-
ламж бэшэ ааб даа. Тэрэнике
баажуулаха талаар мүнөөшөө
элдэб дуралханууд оруула-
дана. Тингэбэ забашье, сондо
үнэ сэнгэй дээшлэлгын ээр-
гээр зөөринэ бусаагазгүй-
дэ дунда ээргээр 30 шахуу
процентээр худалданай сэн-
гүүды мүнөө дээрэ өхэ бол-
гохо аргагүйбди.

Финансүүдэй тон өхээр ду-
тажа байһан мүнөө сагта пра-
вительство юундэ иймэ хэм-
жэ хараалааб гэжэдэ, продук-
цингаа хэмжээ удам өхэ бол-
гоходон, шанарынь сааша-
даны һайжоруулхадан хүдөө
нотагуудай амалшадэ горн-
той дэмжэлтэ болохо эабзатэ-
жэ найдахадаа, иймэ алхам хээ
гэжэ Сэнгүүдэй талаар Гүрэн-
нэй комитеттэй түрүүлгшэ В.
К. Сенчагов тоолон. Промыш-
ленна болон хүдөө ажахын
продукциин үнэ сэнгэй адли
байлга гаргэгдэжэ. Тингэжэ
дэлгүүрэй харилсаануудта оро-
хо үедэ тус халбаринууд тон
адли байдалтай болоод бай-
һан ба юм.

Үшөө нэгэ тон шухала шэнэ
юмэн гэхэдэ, худалдан абал-
гын сэнгүүд жэл бүри таарал-
дуулагдажа, хубилгагдажа бай-
ха юм. Тус үйлэ хэрэг тон де-
мократис үндэстэ хуури дээрэ
бөөлүүлэгдэхэ. Республиканууд-
дай болон регионуудай һанам-
жэ хараада абжаа, зото хүдөө
хоерой хоорондо хэлсээнүүды
баталһанай үндэстэ хуури дээрэ
иниэ шийдхэбэринүүд абтаха
бишуу. Жшээлхэдэ, Россин соо
амар нотаг байһанһаан улам-
жалан, һу худалдан абалгын үнэ
сэн ондо ондоо байха юм.

Хүдөө ажахыда элдэб нөө-
сүнүүды үгэдэг зоной өөрин-
гөө продукциин үнэ сэн дээш-
лүүлэггүй һаан, тус тогтоол
ашаг үрэ өхэтэй байха гээд
тэмдэглэхэ шухала. Ондаа гэ-
һэнэ абаад хараада, матери-
альна бүхы нөөсүнүүдэй үнн
хада хубеарилгадшоод байха-
дан, эмэлтэ болгожо абтаһан
мүнгөө хайшан гээд хэрэглэ-
хэ болоноб! Түхэриг валюта
бэшэ, юу абажархихабыш!
Ингээд абахада үшөөл олон
асуудалнууд бин заанда. Тин-
гэбшөө, һайһыне юмэн бинил
даа: тарвашадай ажалай түл-
бэри дээшлэнэ, үнн удаан саг
соо сугларһан социальна асуу-
далнууды, нэн түрүүн тарва-
ша барилгатай болон хүдөөгэй
амалшадэ пенсээр халгал-
тай холбоотой асуудалнууды
шийдэхэ арга олдоно.

Дугар САНЖИВ.
(ТАСС).

ТҮҮХЫН ҮНЭН ЗҮБ НЭРГЭЭГДЭНЭ

Олон юм мэдээ совет уншагчид тэднийг сонгодог бурхад профессор Цэвээн Жамцараногийн монгол хэл, мэдээ Сунь Ятсен, Махатма Ганди, Джавахарлал Неру, Гамаль Абдель Насер, Патрис Лумумба, Ахмед Селу Туре, Кассе Нкрума гэж хүмүүдтэй нэг эргэдэ мүнөө табижа байна. «Үнэн», «Улаад Оа» газрууд, жижигхэн, тэрхүүн социализмын онсо өөрсө үндэс элхэнэй тухал маягыг зохиогч хүн гэж нэрлэнэ, нийс суртал бодол «турбадах» дэлхийн баримталдаг үндэснээс бодолдо оруулагданхай юм.

Бүрн хаяхан бологор, хубилган шэнхдэлгыншье эхилсэн хойно тэрэнэй нэрэ мартагдахан зандаа байгаа. Үнэнхнийн хэлэхэд, хүн зон тэрэнхний «арадай дайсан» гэж нэрлэхээ болонхон бэлэй, тингэбшье үргэн өхэ сүүлсн хурзалууд дээрэ тэрэнэй нэрэ дүрдэнгүй гарахаа оролдодог байхан, юундэб гэхэд, тэрэ монгол угсаатанинх үлүүс дээр гур табидаг хүн гэж нэрлэгдэдэг байгаа.

Хэдэн арбаад жэлэй саяна Жамцараногий нэрэ дурдаа хаа, дэлхэйн империализмдаа нийн юмэ хэбш гэж гү, али үгэ хаа бодото байдалдаа үгэ байхан бүх монголшуудыг нэгдэхэн гүрэнэй аша туһада тагнуул хэбш гэж хардуулаад, холосхо бэшэ элэгээгдэж болохоор байхан юм.

Арбаадшье жэл болоогүйхэн сагта Зүүн Сибирьтэй партийна үндэр тушаал дааж байхан нэгэ хүн хэмхээ хэтэрхэн эдэ эрдэмтэдыг хургахадаа, хэрэгтэй хэрэггүйшье ушарта Жамцараногий хуби заяа хануулаадшье абдадг нэм. Тэрэнэй удаадах үндэр тушаалтан нутагтэй газетнуудта үндэсн айнай соёл болбосорол тухай гү, али үндэсн айнай үхибүүдыг эдэ хэлэндэнь хургаха тухай

юумын гарахан ушар бүхэнийн «Жамцараногий» хүүдэрэ мэтээр сэгнэдэг байхан.

Тээд үнэн дээрээ Цэвээн Жамцараногий гэжэмнэй хэн гэжэ шэб? Элитэ өхэ хүн гү, али арадай дайсан гү? Эрдэмтэн гү, али тагнуулан гэжэ гү?

Хариу бадаржа, монголой хэлбэлдэ гарахан хүүдэй үеын материалуудта хандаа, юундэб гэхэд, тэрэнэй тоонто болоо Шэтын областадо, тэрэнэй хурш Буряадашье, мүнөөшье брлотер үндэр наһатай болоон үбгэд, тэдэнэр бултадашье мэдэхгүй байха, үнэхөөрөө тинхэ эрдэмтэн бии аад, Монголой үргэн талада хосороо гэлсэгшэ бэлэй гэжэ нэмжэшье болохо.

Нэгэл юумэнийнх эндэ зүб. Цэвээн Жамцараногий үнэхөөрөөшье хосороо. Үргэн талада бэшэ, харин НКВД-гэй түрмэдэ. Энэ гашуудалтай үйлэ хэрэг дайны урда тээ ушархан юм. Арбан табан жэл болоод, наһа бараһанайнгаа хүүдэ сагааруулагдаха, тээд бодото байдалда энэмнай юун гэжэб гэжэ хаяхан үнэрхэн үе сагхаа дурдагдахан жижигхүүд харуулаа бшуу.

Монгол газетнуудтай гэршэ баримтануудта хандаа, тэндэ эрдэмтэд, дээдэ хургуулинуудтай багшанер монгол арадай түүхэдэ энэ бурхад гэгээрүүлэгшын үзүүлхэн үүргэ мүнөө тухай ханамжануудтаа толилхон байна.

Мүнөө бүх юумэнэй ондоогоор сэгнэгдэжэ байгада, профессор Цэвээн Жамцараногий тухай үнэн зүб юумэ нэргээхэ эрилтэ табидаа. Тэрэнэй гэрэлтэ хайхан нэрэ хүндэнь нэргээхэ саг хүрэгшэ өрөө гэжэ тэдэнэр бэшэхэдэ, тэрэнийнх монгол болон совет олон тоото шэнхэлэгшэдэй багшан гэжэ нэрлэнэ.

Россиин Забайкалкийн областадо түрэнхэн Цэвээн Жамсараногий Санкт-Петербургын универ-

ситэдэй зүүн зүгэй отделени дүүргэжэ, эрхэм бэрхэ эрдэмтэдтэй болоһон юм. Уданын бүхэ-наһаа, хуби заяагаа Монгол оронтой холбоһон байна, тинхэ тэрэнийнх үшөө 1911 ондо Манжуурай дарлалтааа сүлөөлэгдөөд байхан сагта уригдаһан байгаа. Тэрэнэй «XVIII зуунай монгол түүхэ бэшэгүүд» гэхэн гүнзэгшэ удгатай түүхэ-мэринь докторой нэрэ зэргэ олгохо зохиол байхан, мүнөөшье удха шанараа гээгээгүй. Тэрэ зохиолыг Виссзден хотодо англи хэлэн дээрэ хэблэгдэхэнийнх энхэндэ гэршэ болоно.

Харин Эзэ орондонь, СССР-та тон лэ эдэ асуудалуудтаа мэрэгжэлтэд бурхад эрдэмтэн энэ хүдэлмэринэ мэдэдэг байха юм. Зүгөөр Цэвээн Жамцараногий СССР-эй Наукануудай академинь гэшүүн-корреспондент байхан юм гэжэ бүришье үсөөн хүн зон мэдэхэ байха. Сэхиень хэлэхэдэ, энэ мүнүүдэ бэшэгшэ энээн тушаа тухайлгашьегүй байгаа, ушар тинхэнэ 1956 ондо сагааруулагдаһанай хүүдэ эрдэмтэдэй дунда Ц. Жамцараногий гэрэлтэ нэрэ хүндэнь нэргээгдэһэн гү гэжэ мэдэхгүй байна. Элинь хэлэхэдэ, Сибирийн болон эрдэмэй хэлбэл Советскэ Союзда энээн тухай үгэшье гардаггүй.

Монголд Ц. Жамцараногий тэндэхи гуримгаар: Жамсарангийн Цэвээн гэдэг байгаа. Эрдэмэй талгаар ажал ябуулгата олоной дунда эрдэм тараагшаар эхилхэн байдаг. «Шэнэ толи» гэжэ журнал, «Нислэл хүрээний сонин бичиг» гэжэ газетэ эмхидхэжэ, редакторарнь хүдэлжэ, Мүнөө Монголой демократическа холбооний газетын «Шэнэ толи» гэжэ нэрлэгдэдэгшье дэмэ бэшэ байха, харин нислэлэй «Улаан-баатарын мэдээ» газетэ мүнөө жэлнээ «Нислэлын сонин бичиг» гэжэ нэрлэгдэжэ болоһон байха юм.

чиг» гэжэ нэрлэгдэжэ болоһон байха юм.

1921 ондо Монголд арадай хубисталтай илһанай хүүдэ, Алас-Дурна зүгтэ оршон байдалай хүшэр хүндэ байгааһье наань, Коминтернын баадхажэ байгааһье наань, профессор Ц. Жамцараногий Монголой Арадай партиин (мүнөө Арадай революционной) ЦК-гай президиумэй бүридэлдэ орожо, арадай залуу республикийн зүгжэлтын өөрингөө хараа бодол зохиожо дурдаһан байгаа. Ороной социализмда шэлжэн оролго Монголд тон онсо өөрсэ түүл шэнхжэтэй байха өһотой гэжэ тэрэнийнх зохиогшо гүнзэгшээр эхлэгдэг нэм. Энэнь марксист-ленинскэ гол хургаалһаа илгээтэй байгаа.

Эрдэмтэ тобишолнуудтаа хэхэдэ, бодото байдалһаа эхи абажэ, түүхын ушар байдалһаа дулдыдажа хилин хоер тээ байхан монгол угсаатанай гол шухала аша түүнэ тодорхойлох зорилго табиһан бэлэй.

Монголой Арадай Республикыс Үбэр Монголотой, Синьцзянтай, Буряадай, Халмагтай болон арадай Туаатай нэгдэхэ хаа, монголшуудай урдань ажаһуужа байхан түүхэтэ хизаар нутаг нэргээгдэжэ, Японхоо, Хитадаһаа болон Росси хаа дулдыдадаггүй, бодото дээрэ бээ дааһан бүрин эрхэтэ гүрэн болохо нэм гэжэ Ц. Жамцараногий бэшэһэн байдаг.

Экономическа талаар Ц. Жамцараногий зохиогч хараа бодол ямар байгаа гэхэдэ, орон хэдэ хамжаанай хүдэлөө дагажа, гүрэнэй капитализм хүжжөөгөөд, хүжжэлтын социализм замда орохо арга боломжнуудыг хэрэглэхэ өһотой гэжэ хургадэг нэм. Бухариндал адлаар «Баяжаты» гэхэн урлагаа хүн бүхэнэй өөрингөө уялгануудыг сэлэр сэдхэлтэйгээр дүүргэхэ, хүнийн дарлахагүй гэхэн эрилтэтэй холбодог байгаа, энэл ушарта

бүхэ хүн зондо юумэн элбэг болодо гэжэ бодомжлодог байгаа ха юм.

Энэнь урдань дуулаагүй ушар байба. Өөрингөө үзэл бодолыг Сталинтай зонгилолгодо эсэргүү табиһан үсөөхэн хүнүүдэй нэгэн тинхэдэ Ц. Жамцараногий байгаа. Бүсэдһаа холо урид сталинизмын аюулыг ойлгоһон байжа, өөрингөө элбэг өһо гуримтай, демократическа шэнхжэтэй общество тухай хараа бодолтой байгаа.

Сталинда шүтэжэ, тэрэнэй хургаалыг дагажа ябжашад тэрэнэдэ буржуазна үзэл сурталша, панмонголизмын хараа бодолыг нэбтрүүлгшэ, «Баяжаты» гэхэн урла-лозунгын талыг сахин замгаалгаша гэжэ ярлаг наагаад, буддын шажанда хабартай шэнхжэлгэнүүдыг хэдэг, буддын шажанинх марксисттай нэгдүүлхэ зорилготой гэхэ мэтээр хардаһаншье байха.

Хэрбээ Карл Маркс буддын шажан тухай баян материалтай байгаа хаа, тэрэ ондоо, бүрн хонин тобишолнуудыг хэжэ болохо нэм гэжэ Ц. Жамцараногий бэшэһэн байдаг. Нийн юмэ хэхэ вариантнууд элдэб янзын байжа болохо, тээд нэгэнийнх нүгөөдөөдөө зүрхөө бэшэ байдаг гэжэ соаһын бэшэһэн гэдэг. Хүн зондо энэрхэгээр, бодото демократ өһоор хандадат байхан хадаа бурханда шүтэлгэ хүсөөр болоуулаха гэжэ бодомжлодогшьегүй байгаа, сэсэн мэрэгшэ үгээн бодолой, буддын шажанай хургаалдаа этгээжэ, тэрэ талыг баримталдаг хүн байгаа.

Энэ бүгэдын түлөө «арадай дайсанинх» түрэл орондонь тухай харууһан доро асархан юм ха.

Үшөө тэрэ холын үе сагта Японой мэдэл доро хүсэтэ монгол гүрэн түрнэ байгуулхыг хүсэдэг атаман Семенов Ц. Жамцараногий өөрингөө правительствын бүридэлдэ гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаалдаа уриһан юм гэжэ хардалга мурдэлгын үедэ тэрэнэдэ хануулагдаһан байба. Энэ тушаалдаа эрдэмтэн алишье талаараа таараха нэм ха. Дээрэ хэлэгдэхэнээ гадна тэрэ олон хэлэ, — ород, француз, немец хэлэ мэдэдэг байхан. 1929 ондо бэшэһэн анкетэ соогоо «түбэд хэлэ мэдэхэ» гэжэ нэмэһэн байдаг.

Иймэ оршон байдалда Цэвээн Жамцараногий Монголой Арадай партиин (мүнөө МНРП-гэй) 1921 ондо тэрэнэй нэгдэхэ сээд дээрэ баталагдан абтайн түүхын программыг зохиогчон юм гэжэ мартагдаһанайнх гайхалтай бэшэ юм ааб даа. Энэ документ гүнзэгшэ удхаараа, аяар холын хараата тобишолнууд болон эсэсэйнгээ зорилгонуудтаа мүнөөшье бологор олонийнх гайтуулдаг зандаа.

Монгол бүхэ угсаатанинх нийтэ нэгэ демократическа шэнхжэтэй, федеративна харилсаа холбоотой Түбэй Азийн гүрэн түрэ болгожо нэгдүүлгэ хадаа программын гол зорилгонуудайнх нэгэн байхан юм.

Интернационалист хараа бодолтой эрдэмтэн ами наһан ГУЛАГ-ай түрмэдэ таһалагдаһан байгаа, зүгөөр тэрэнэй социализмда шэлжэн оролго тухай марксистско-ленинскэ хургаалһаа тон ондоо сурталынх хэдэн арбаад жэлэй туршада нэгэл юмэ хубилгангүй баталагдануудһаа сүлөөлэгдэхэн гүнзэгшэ бодолтой шэнхжэлгынх хүлэгээр гэжэ Монголой газетнууд бэшэһэн.

Н. СТЕПАНЧЕНКО, ТАСС-ай корр.

НАРАТА БУРЯАД СРОНОЙ ЭДЭЭХЭН ЗАЛУУ СЭБЭРХЭН БАСАГАД СЭДХЭЛЭНГЭЭ ГҮН СООХИ ЯМАР НЮУСА-НУУД ТУХАЙГАА ХӨӨРӨЛДЭ-НЭ ХАБІ ТААХЫН АРГАГҮЙ...



БАГА ГОЛ ГОРХОНУУДЫЕ АРШАЛАН ХАМГААЛХА

Байгали хамгаалаа бүлгэмэй Бүхэроссин түбэй совет «Рабоче-крестьянский корреспондент» журналай редакцитай хамта бага гол, горхонууды абаржа, аршалхын тула Бүхэроссин шалгалта сохосхоно байгаа. Энэ шалгалта байгша оной майн нэгэнхээ 1991 оной декабрийн нэгэн бологор үргэлжлүүлэгдэхээр хараагдаа.

Нүүлэй жалнууды манай ороной бухы шахуу нутагуудай бага гол, мүнүүдэй хүшэр байдл тохолодонхой. Сэбэр уһан хомор боложо заалза. Уһанай шанар, шэнжэ муудажэ, заагад угы боложо эхилээ. Гадна олохон гол, горхонууд шэргэжэ, хатажэ, угы болоо. Эдэ бухы асуудалнуудээр үнэ болгонгүй хэмжээнүүд абтата ёһотой. Байгалийн баялигта хайхарамжэ-гүйгээр хандадаг, тэрэнээ сэнгэдэггүй дээрэһээмнэй эдэ бүгдэ болоно гэшээ.

Байгалийн баялигуудые хамгаалха талаар нийтэй болон бусадые эмхитүүдэй гаргалзан үүсгэл дэмжэн, байгали хамгаалта Бүхэроссин түбэй совет, «Рабоче-крестьянский корреспондент» журналай редакцитай хамта «Бага гол, горхонуудай уһа элбэгтэй, ариг сэбэр байхын тула» гэһэн уриа доро энэ шалгалта эхилээ юм.

Гүрэн түрэн үдэе шанартай шалгалтын гол зорилго юм гэхэдэ,

бага гол, горхонууды зоной болон нийтэй эмхитүүдэй анхараг хандуулза, байгали хамгаалха талаар ойлгууламжын хүдэлмэри абуулза, эрдэм мэдэсые үргэдхээ, дээшлүүлээ гэһэн үдхатэй.

Ушар тиймхээ байгали хамгаалха бүлгэмэй республикын советэй президиум байгша оной июлийн 13-нэй тогтоолой ёһоор, байгали хамгаалха районной бүлгэмэй эхин эмхитүүдые, советые бага гол, горхонуудые аршалан абарха талаар үнэгэргэжээ байһан Бүхэроссин шалгалтада эдэбхитэйгээр хабсадагшын уялгалһан байза юм.

Мүнөө манай республикын районнуудай байгали хамгаалха бүлгэмэй советүүд тус шалгалтын хүдэлмэриг хүтэлбэрлээ, үдэридаа, тэрэнэй дүн согсолло комиссиинуудые бүридхээ болоно. Комиссиинуудай бүридхээ гүрэнэй байгали хамгаалха хүдэлмэрилгшэд, «Бурятпромото», «Байгал-рыбвод» нэгдэлүүдэй, ойн ажыхинуудай түлөөлэгшэд, районной газетнуудай хүдэлмэрилгшэд, эдэбхитэд болон бусад оролсоно. Комиссиинууд нутагтай советүүдэй хамта шалгалтыгаа ёһо гүрэн, сэг болзор баталха болоно. Шалгалта хэжэ бригада, бүлгүүд мүн лэ эмхитхээ, байгуулза юм.

Комиссиин гэхүүд байгали хамгаалха талаар урдань абтаһан РСФСР-эй Министринүүдэй Советэй тогтоолнуудай нутаг бүхэнээр зэргээр бэлүүлэгдэжэ байһы шалгалта ёһотой. Энэньхээ гадна районной, сельскэ, сомоной, поселково Советүүдэй газар дээрхи гол, горхонуудай тоо бүридхээ, мүн уһа, нуур, гол, горхонуудые бузарладэг предприятинуудые, ажыхинуудые бүридхээ абата зорилго урдаа табила. Тийхэдэ тус комиссиинууд гол, горхонуудые ариун сэбэрээр байлгадаг ажыхинуудай дүй дүршэл шэнжэлээ, олоной дунда дэлгэрүүлээ хүдэлмэри абуулха юм. Мүн уһа хамгаалха зонын хиллүүдые тодорхойло, тэндэ тодогодон тэмдэгүүдые шалгалта уялгалтай.

Байгали хамгаалха бүлгэмэй районной совет, бүлгэмэй эхин эмхитүүд, комиссиинууд гол, горхонуудые ариг сэбэр болгохо талаар нутагтай зоной хабсадалтайгээр субботник, воскресниүүдые үнэгэргээр хосолоо.

Шалгалтын үедэ ажыхинуудай, предприятинуудай хүтэлбэрлэгшэд бага гол, горхонуудые элбэг уһатай болгохо талаар хэмжээнүүдые абарха, нээг бүргэдхэнүүдые, модо уһанай эрьсэр тариха, хэ-

рууһалза, сэг үрэлжэ гол, горхоной нэбэ сэбэрлэжэ байха асуу. Дэлхүүдые шидхээ зорилготой. Жавхан гол, горхонуудай, булагүүдэй уһа сэбэр, элбэг болгохо талаар тансая шалгалта хэжэ бэшэ, зарим уһа болон татэр хэрэгшэдэг предприятинуудай хүтэлбэрлэгшэдээ, хүдэлмэрилгшэдээ тунхтай заабары үгэжэ байла, тэдэнь эрдэм мэдэсые гүнзгийрүүлээ уялгалтай.

Манай республикы дотор олон тоо жаахан гол, горхон тоологдоно. Эдэньхэй ариун сэбэрлээ байгал далайн уһанай шанар дундаахна гэжэ маргала ёһотойбди.

1989 ондо Бурядай АССР-эй Министринүүдэй Советэй шидхээ-бэрээр гол, горхондой тоо бүридхээ абата һэн. Дүнгүүд мүнөө согсологдожо байхэй. Түрүүшын дүнгүүд өхэ үйдэртэй байба. Нүүлэй арбан иэл соо бурлад оромдо 230 бага гол, горхон хатам, шэргээ гэжэ элбүүлэгдээ бшуу.

Хэрбээ ажыхинуудай, предприятинуудай бухы шатын хүтэлбэрлэгшэдэй, хүн бүхэнэй ганса үгөөрөө бэшэ, хэрин бодото хэрэгүүдээрээ оролдоо һаань, Байгалшадарай байгали хамгаалха талаар өхэ хүдэлмэри хэгдэхэ эргэтай. Эхилээд байһан шалгалтыг хүтэлбэрлэн үнэгэргэһын тула республикын комисси бүридхэгдээ. Комиссиин түрүүлэгшээр байгали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй республикын советэй түрүүлэгшын орлогшо И. А. Дороскин томилогдонхой. Комиссиин бүридхээ «Байгал-рыбвод» упралло-

оний начальни Ю. И. Карзинкин, Бурядай АССР-эй байгали хамгаалха гүрэнэй комитэдэй таһагы даагша Б. Б. Ральдин, республикын гидрометеообсерваторийн түбэй начальни В. И. Татарников, Бурядай АССР-эй Министринүүдэй Советэй газар-эсхэмжэлэгшэдэй инспекции начальни А. В. Сухонов болон бусад оруулгэдээ.

Байгали хамгаалха талаар горхонтой хүдэлмэри абууһан колхоз, совхозууд, предприятинууд эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд, үдэхэ шанар һайтай статуйнуудай авторнууд урмашуурагдахаар хараагдаба.

Байгали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй түбэй советэй шан нимэ: Хүндэлхэй грамота, 6 мүнхтэйшан (160 түхэригөө 400 түхэриг хүрээр). Гадна үшөө зуу-зуун түхэриг урмашуулгын 4 шан бии. Тийхэдэ «Рабоче-крестьянский корреспондент» журналай редакци 3 шан тогтообо. (50-һаа 150 түхэриг хүрээр). Энэ журналда эрхэм һайн статья, корреспонденци бэшэһэн эдэбхитэд, журналистууд урмашуулагдажа юм. «Буряда үнэ», «Правда Бурятии», «Молодежь Бурятии» газетнуудтэ энэ шалгалтын дүнгүүд сэг үргэлжэ гүнзгэлагдажа байха юм. Дурсагдажа газетнуудай корреспондентүүд Б. Т. Цыремпилов, С. Н. Бутырнин, А. И. Фадеева гэшэд республикын комиссиин бүридхээ оруулагданхай.

И. КАРБАИНОВ, Байгали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй республикын советэй түрүүлэгшын орлогшо.

АН АМИТАДЫЕ ХАМГААЛХА ХЭРЭГТЭЙ

Бурядай АССР-эй Байгали хамгаалха гүрэнэй комитэдэй коллечи республикын ан амитадые хамгаалха тэдэньхэ олошоруулза тухай асуудал хэрэжэ үзэбэ. Тус суглаан дээрэ «Бурятпромото» гэжэ үйлдбэрин нэгдэлэй генеральнз директорэй орлогшо В. М. Носков, ан үсэхбэрлэдэг ажыхын трестын директор Г. Е. Курбетов, республикын ангиууд болон заагаһадайд бүлгэмэй түрүүлэгшын уялга дүүргэжэ Г. И. Кучумов, «Бурятлестоз» гэжэ үйлдбэрин нэгдэлэй генеральнз директорэй орлогшо О. Л. Попов гэшэд ан амитадые хамгаалха, олошоруулха, аршалхын ээргээр абуулагдажа байһан тухай тоособо.

Ан амитадые хамгаалха асуудалнууд һанаһанда хүрэмээр бэлүүлэгдэнгүй гэжэ коллечин гэхүүд тэмдэглээ. Гүрөөһэн, хойто зүгэй оро, хандгай, бутэ, шэлүүһэн, улаан үнэгэн болон бусадтай тоо толгой республикын олонхи районнуудта хоморжонхой. Гүрэнэй захазнигууд ээрлиг амитадайд тоо толгой олошоруулха уялгага тон муугаар дүүргэнэ. Олонхи ушарта ангиуриин дүрим, сэг болзор эбдэгдэнэ. Хулгайгаар ангиури хэгшэдэй нэгэрхэ абадал олошороо гэжэ эндэ сугаарагдах тэмдэглээ.

Илангша энэ талаар «Бурятпромото» нэгдэлэй үйлдбэрин ажыхын муугаар хүдэлнэ. Тус ажыхын хүдэлмэрилэгшэд 1987 ондо 47 браконьеры барихан еад. 1989 ондо оройдоо 9 хүнине элбүүлээ.

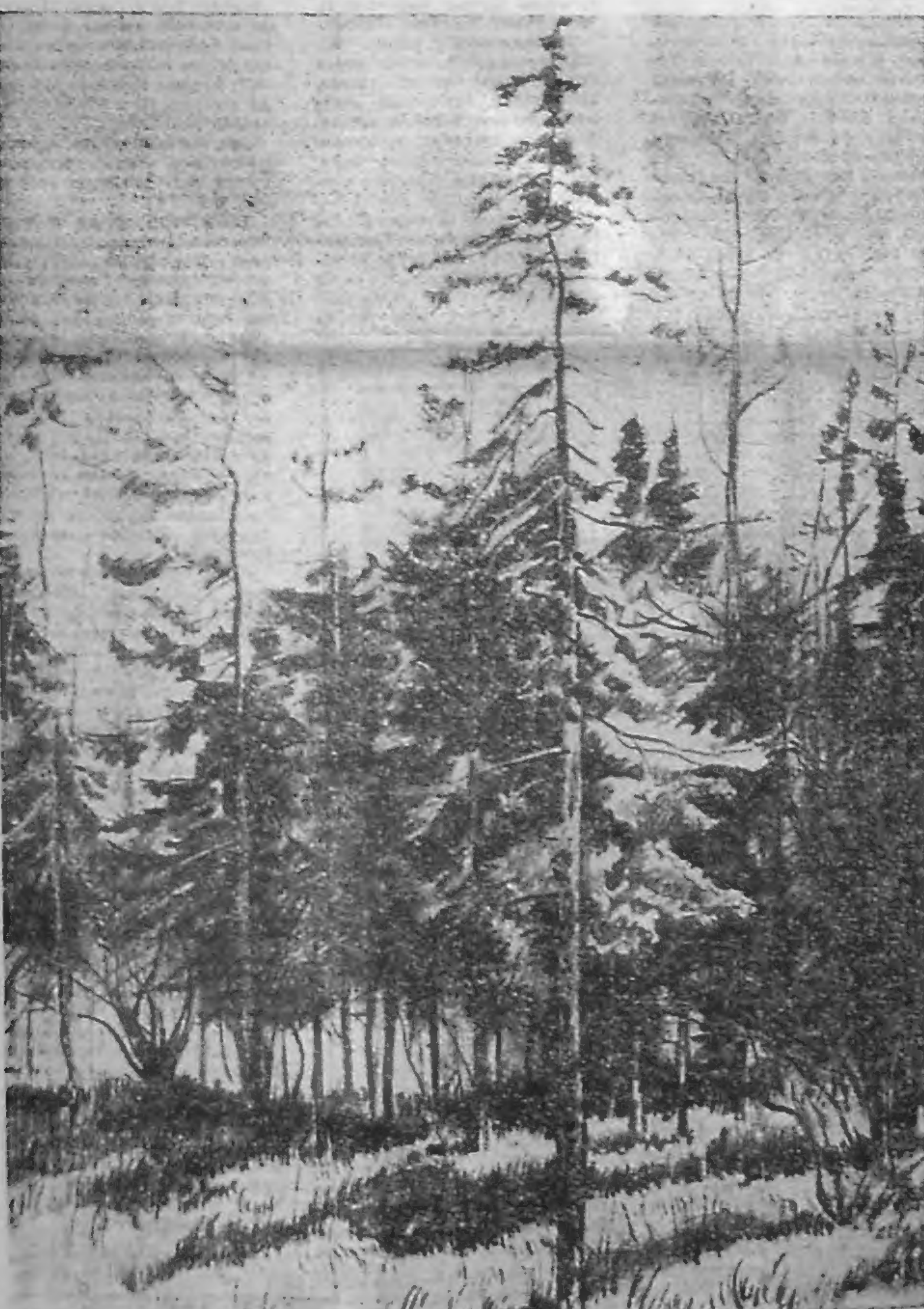
Һэн байха юм. «Бурятлестоз» үйлдбэрин нэгдэлэй ойн ажыхын хамта дээрээ 2150 хүдэлмэрилэгшэдтэй юм. Эдэньхэ нүүлэй гурбан жал соо оро ганса браконьерые бараа!

Ан амитадые хамгаалха уялгадаа нимээр хандадаг хүдэлмэрилэгшэд зааһаа олон. Коллечи дээрэ «Бурятпромото» үйлдбэрин нэгдэлэй түрүүтэ ангиуудые олошоруулха зүбшөөл аажа хуваарилдаг тухай асуудалээр шанга хөөрэлдөөн болоо. Юуб гэхэдэ, энэ нэгдэлэй хүтэлбэрлэгшэд 1989—1990 онуудай туршада һайн дурсаараа ангиури хэдэг зондо спортжан лицензинуудые нэгдэлэйнгээ түбэй кассатаа худалдаа. Иимэрхүү аргээр лиценз хуваарилха гэшэ дүрим хазгайруулга болоно.

Республикын Байгали хамгаалха гүрэнэй комитэдэй хүдэлмэрилэгшэд эдэ дутагдалнуудые жэлэй туршада олон удаа шалгалта хэжэ элбүүлээ гэжэ мэдээсэ.

Бурядай АССР-эй Байгали хамгаалха гүрэнэй комитэдэй коллечи бии байһан дутуу дундануудаа сэг доры усадхаа гэжэ ангиуригтай болон байгалий холбоотой ажыхинуудые уялгалһан байна. Гадна ан амитадые хамгаалха, олошоруулха ба байгали хамгаалха талаар хүдэлмэригээ, хилалгаа улам шалгалта тухай тусхай тогтоол багалагдам абтаһан байна.

Б. РАЛЬДИН, республикын Байгали хамгаалха гүрэнэй комитэдэй ан амитадые ба ургамал хамгаалха таһагы даагша.



Мүнгэтэй болохо гэбэл...

Манай хургуулида түмэрэй хаядаа суглуулга эмхидхэгдээ лэн. «Бүгдэ түмэрэй хаядаа суглуулгада эбтэйгээр гарах», «Эхэ оройдоо түмэр өхээр үгсэй» гэхэ мэтэ гое-гое уряанууд мүнөөшье мүн-дэлһөөр гэжэ гү гэжэ зарим хүнүүд ханажа болохо. Нурагшадай суглуулһан түмэрэй хаядаа хургуулин гэжэе обоологдожо, хэдэн жэлэй туршада жэбэржэ хэбтэдэг лэ.

Һүүлэй үедэ манай хургуулида түүхэй эд суглуулха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдадаг болоо. Зарим предпринимүүд машина эль-гэжэ, нурагшад түүхэй эд дуратайгаар суглуулна. Бүхэ оройһон мүн-гэ хургуули өөрынгоо счедто оруулжа эхилээ.

Счедто оройһон мүнгэнһөө хургуули өөһэднгоо хэрэг бүтээлсэхэ эрхэтэй. Жэжээлбэл, үнгэрэгшэ жэлдэ түмэрэй хаядаа суглуулжа олоһон мүнгөөр хургуулин дискотекэдэ аппаратура худалдагдажа абтаа лэн. Тобшоор хэлэбэл, хургуулида мүнгэн ходоодоо хэрэгтэй боломол байдаг ха юм. Тиммэһээ түүхэй эд суглуулха хэрэгтэ ан-харалаа хандуулжа, тэрэнике дэмжэхэ шухала.

Ю. КУШНАРЕВ болон Д. ЭЛБЯСОВ 1-дхи хургуулин аха классуудай нурагшадай Советэй гшүүд.



Нииндэдэг табагууд тушаа, мүн студентнүүдые ямараар хангадаг байһан тушаа

«Үгытэй ядуу студент» дэлхэйн бүхэ оройһон студент гэжэ үгын мүндал-һэнһөө хойшо тэрэнэй ха-жуудэ эзэтэйгү «үгытэй ядуу» гэһэн хоёрхон үгэ нэмэхээ ханадаг. Ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр хэлэгдэһэн, ханаһанһаа абтаһан үгнүүд гэжэ хэлэхээр бэшэ. Бодоод үзэгтэлһи, нэгэдэхээр, сту-дент эгээн бага стипенди абажэ, тэрэгээрээ ахар гу-шаад хоногто ажаидарха өһотой болоно. Хоёрдохоор, халуун үһэгүй хүйтэн бай-рануудта ажаһууха баатай болоно. «Гуша найман ком-натодо оройдоол гансахан туалет» гэжэ байгаад Вла-димир Высоцкийн дуулаһы ханаһа өһотойт. Тобшоор хэ-лэбэл, студент гэжэһэнэй социальна талаһаа эаахашье хамгаалагдаагүй хүнүүдэй нэгэн болоно гэжэ тэмдэг-лэлтэй.

Студентнүүдэ имээр хан-даха гэжэ тон буруу гэжэ хөөрлэдһөөр үннэй бай-хадни. Тээд студентнүүдэй байдал найжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаха гэжэ хэмжэе оролдоногүй. Сту-дентнүүд хэнһээшье муу-гаар хангадаг, огто ан-харагдаагүй гэжэ байгаад оло дахин дуулаһан бай-хадни. Соелой институтэй заведенин студентнүүд кор-пус соогоо һаруул томо сто-лово болон буфеттэй бай-һандаа омогорхохо өһотой гэжэ ханахаар. Тээд сту-дентнүүд балайшье өхээр баярладаггүй хэбэртэй...

Юрэл тухайлангүйгөөр сту-дентнүүдтэ өөһэдтэй хан-

дажа, һонирхоһон асуудал-нуудтаа хариунуудые аба-лди.

Наташа Черняк, 2-дхи курсын студентка:

— Манай столоводо ерэгжэ, эдэе хоол барихые хүсөө һаа, шэрүүн үгнүүдые ээ-тэгүй дуулаһат. Тогоо чэ шам руу табагаар шэдэжэр-хихээ байһандал дүрэ зор-гон соогоо аашалжа мэдэ-дэг.

Татьяна Орлова:

— Подносууд ходо муу-хай байдаг, аягунууд һай-наар үгээгдэдэггүй... Үшөө тинхэдэ тогоошодой хубса-һа хараа һаа, эдэлхээшье ханахагүйт...

Марина Пилинг:

— Тогоошод тамхи амн-даа зуужархеод, таанадые һааа амархансар хангата. Иимэ абадалые заншалта болгожорхинхой...

Ирина Аверина:

— Столоводо тинмэше муугаар эдэлүүлдэггүй. Гэ-бэшье буфеттэ һураггүй дээрэ байдаг. Буфетчицые маа-нада зохидоор хандадаг гэ-жэ ханадегби.

Столовые дзагша Л. В. Мясникова ингэжэ хэлээ: «Студентческэ олон столово-нуудээр абажа үзэһэнби. Ма-най столово шэнги һайн бай-далтай нэгшье столовые ха-раагүйб. Холодильникһай һайнаар хүдэлжэ, ходоодоо һайн шанартай мяхатай бай-дагбди. Һүүлэй үедэ бүхэ юумэн хомор болошор гэ-жэ мэдэнэ ха юмта. Тингээ-шье һаань, студентнүүдые һайнаар хооллуулха гэжэ бү-хы шадалһараа оролдог-бди. Харин студентнүүд

өөһэднгоо ээлжэндэ маа-нада хэды муугаар ханда-наб... Тэднээр урдаһааһини хараажархиха, юушье гэжэ хэлэжэрхихэ... Гэхэ зуура, манай столоводо һаажаал тогоошод олон хүдэлдэг.

Доторой болбосорол, культура тухай ходо хөөрлэ-дэдэг байхадни. Тээд бодо-то дээрээ тад ондоо бай-далтай, бүдүүлгэ абари зан, аяг аашануудтай даярлалда-набди. Хүн бүхэндэ энэб-хилжэ, доро дохижо абаа-гүй һаа, урагшаа алхамыше хэхэгүйш гэжэ юундэшьеб хөөрлэдэдэг байха. Тинхэдэ бидэ хэнһээшьеб дулдыда-на гэжэ гүбди! Ороо хү-шэр байдалай хүрэгжэ ерээд байгаһые һаа, хүн гэхэн үндэр нэрэ зэргээ, һэ-хлээ алдаагүй һаамнай һайн байгаа.

Соелой институтдай сту-дентнүүдэй хэлэһэн үгнүүд зүб гэжэ тэмдэглэхэ бай-наб. Юуб гэхэдэ, би өөрын-гоо нодөөр аршагдаагүй муухай подносуудые, стол-нуудые, амһарта хараа һэм. Тогоошод студентнүүдтэ бү-дүүлгээр хандана гэжэ обоорооб. Гансал институ-дай багшанар столово соо «өөһэдн» хүнүүд хэбэртэй... Тэдэндэ тогоошод тад он-доогоор хандаһан шанһаар үзэгдөө. Бусад һуралсалай заведенинүүдтэ ямар бай-далтайб гэхэн асуудал та-била дүрэн хүрэнэ. Соци-альна талаһаа эаахашье хамгаалагдаагүй студентнүү-дэй байдал хэзээ найжар-хаб?

«Үгытэй ядуу» студент яаха болоноб! Эдэ болон бусад асуудалнуудые шинд-хэхэ сөг хүрэгжэ эрээл.

ЗОРЮУЛНАБДИ ТААНАДТАА!



...Харанхы гэхүүрээр тэмтэр тэмтэрээр дээшээ гарахаш... Арай гэжэ һүүлшын таб-сан дээрэ гэхэхэдэһи, дээрэһээһи уһа адхажархиха. Тээд юунэйшье боложо бай-гаа һаа, урагшаа дабшахал хэрэгтэй. Энэм-най юун гэжэб гэжэ гейхажэ байгаа өһо-тойт. Юрын лэ нааданай дүримүүд гэжэ уншагшадаа ойлгуулахабди.

Һүлэмхи гэрэлтэй газарта гаража ерэхэ-дэһи, уршагта абадалнууд үргэлжэлһөөр байха. Шүдэ угаадаг пастаар будагдаһан-хай зогсожо байтарһи, духадаһи тэмгэ табичархиха... Удаань ямар бэ нэгэ аягүй амтатой печени эдүүлжэ гэжэ оролдоһо-то. Тингээд «жертвам преподавательских репрессий» гэхэн табличкин хажууда үб-дэг дээрээ зогсохаш.

Эдэ бүгэдэн багадаад, үшөө агуухэ ма-тематигуудай портретүүдые тоолагты гэжэ захирха... Иимэ шалгалтануудые ганса би бэшэ, харин олон студентнүүд дабажа га-раһан ааб даа. Студент болохооо хүсэхэн бүхэ залуу хүнүүдые имэ дабалтанууд хү-лээнэ гэжэ хэлэбди. Аха курсын студент-нүүдхээ эдэ бүгэдэн тушаа асуугаа һеот-най, һонирхолтойгөөр хөөржэ үгэхэ бай-ха. Студент болоһондотнай зорюулагдаһан һайндэр имэл хүюун зугаатайгаар, хэзээ-дэшье мартагдахаар бэшээр үнгэргэгдэхэ.

Студентнүүдэй байгаа сэгта имэл байха гэжэ хэлээ һөөмнай, бу гайгаарайтты.

Чингиз ЦЫБИКОВ, БГПИ-гэй физико-математическа факуль-тетэй IV курсын студент.

Д. АЛТАЕВАЯ фото.

МИНИСТРНҮҮД, АНХАРЫТ!

Хүндэтэ нүхэд, министрнүүд!

Үндэр болбосорол, эрхим һайн хүмүүжэл, доторой байдал эрхи-мээр бүрилдүүлгэ общестаме абарха гэжэ хаа хаанагүй хөөрлэдэ-дэг болонхой. Илангаша залуу үетэн имээр хүмүүжүүлэгдэхэ өһо-той ха юм. Тээд бодото дээрээ ямар байдалтай ушарнабибди!

Манай республикын һуралсалай заведенинүүдтэ һуража байдаг студентнүүд ямар хүмүүжэл гаренаб! Энэнике һайнаар хараад үзэе.

Миним басаган соелой институтэй хамтын байрада-ажаһуудаг. Би эндэ һаахана тэрээндэ айлшаар ошожо, бүхэ юумэ өөрынгоо нод-дөөр хаража ерээб. Туалетууд соо, коридорнууд соо, күхни соо тинмэ гэхын аргагүй муухай! Вокзалнууд дээрэшье, имэ муухай байдаггүй гэжэ хэлэхэдэ өхэдүүлнэ бэшэб. Вахтын дэргэдэ «Про-пелскай»гөөр байрада орожо болохогүй» гэжэ аржытар бэшэгдэһэн соносхол үлгэгдэнхэй. Тинмэшье һаань, элдэб һаанай эрэгтэйшүүл хэнһээшье айнгүйгөөр урагша хойшоо абажа һаланагүй. Коридор-нууд соо шөөсалдаха, нахалдаха ушарнуудыше ходо болодог ха Үүднүүд үдэхэлэгдэхэ, сонхонүүд тэлэлэгдэхэ, мобель бутарга-даха үе ходо болодог гэжэ урда тээншье дуулаһан байнаб. Үнэ-хөөрөөшье тинмэ байна гэжэ өөрөө ошохоодоо мэдээб. Үгөөгөөр басагадай комнатоһууд сооһоо хүбүүд гаража, эхнэрэй туалет руу һингэргүйгөөр орошохо юм. Иимэр-үү байдал заншалта болоһон хэбэртэй.

Студентнүүдэй байдалда хэн анхархаб! Студентнүүдхээ өөһэд-һөөн олонхи юумэн дулдыдаха гэжэ заримашуул ханажа магадгүй. Тинмэшье байха болохо. Гэбэшье эмхи зургаануудай, ноод һайдай, хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралаа хандуулаагүй сэгта хэрэг байдал най-жархагүй бшуу.

Һүүлэй үедэ хүн бүхэн аймагтар өхэ мэдээсэл абадаг болоһонхой. Харин соелой институтай студентнүүд мэдээсэл абаха аргагүй юм. Юундэб гэжэ гү! Ушар юуб гэхэдэ, хамтын байрануудта радио, те-левизор огтолон үгы, хэлбэлшье тарахагүйт. Ямар бэ нэгэ хэлбэл захирхадэ, асарагдадаггүй гэжэ студентнүүд хэлээ. Дэлхэй дээрэ, мүн орон дотороо ямар үйлэ хэрэгүүдэй боложо байһан тухай юушье мэдэхгүй соелой институтай студентнүүд ямар мэргэжэлтэд боло-жо гаралтайб гэжэ бодоодыше үзэхэн тинмэ байна. Архидалга, нешвалдаан, хэрэлдэн таһарнагүй гэжэ хэлээ һэмби. Иимэ байдал-да студентнүүд ямар эрдэм абажа гараха болоноб!

Нүхэд министрнүүд! Соелой министрствэдэ, институтта хамдажа, имэ байдалые найжаруулха тухай хэлэхэдэһи, анхарха гэжэ орол-доогүй. Аюултай юумэн үгы, ханагаа бу зобогты гэжэ нэмдэ хэ-лээ. Таанадые миним бэшэгтэ анхарха байха гэжэ ханданаб. Танай-гартэ үхибүүдэймнай, оройһоннай ерээдүй байна ха юм.

А. Р. КАЗИНА.

Соносхол

«МЫСЛЬ» ГЭНЭН ЭРДЭМЭЙ- ҮЙЛЭДБЭРИЙН КООПЕРАТИВ

ХАНАНУУДАЙ ЖЭЖЭХЭН БЛОГУУДЫЕ ҮЙЛЭДБЭРИЙН
ТУЛА БАГА ХЭМЖЭЭНЭЙ НҮҮДЭЛ ТҮХЭЭРЭЛГЭНҮҮДЫЕ ДУ-
РАДХАНА.

Түхээрэлгын конструкци хэм-
жээнэй талаар 30 процент до-
соогоо хоонон, 390х190х190 мм
хэмжээнэй дүрбэн блогуудай
хэбтэ сохигдонон талмайи орой
халга хуурай толкосоого хэгдэ-
хээр хараалагдана.

Түхээрэлгын бүтээсэ—час соо
100—150 блок, габаритууд 2,2х
0,9 проц. 1,9 м, шэгнүүр 500
кг.

Залигшын хүсэһэнэй өһоор
кооператив хэбтэ сохигдо, бетон

хулхаха түхээрэлгынүүдые, түү-
хэй эдэй компонентнуудта бун-
кернуудые, бетоной халисо
зоохэ тэргэжэнуудые оруулал-
сан, ханануудай блогуудые үй-
лэдбэрилдэг участогта түхээ-
рэлгын комплекс үгэхэ өргө-
тай.

Адрес: 454138, Челябинск хо-
то, а/я № 7387, телефонууд:
39-55-31, 33-90-66.

МЛАНАДТА ТУҢАЛАА НААТНАЙ...

Хэрбээ таанадта гэртэй
ажал хээдэтнай туһаламжа хэ-
рэгтэй, гансаарданги байгаа
наатнай, үлүү талмайтай наат-
най, бидэ туһалхабди.
Бурядад багшанарай инсти-
тудай студентые гү, али сту-

дент басагые хэлсээнэй өһоор
түлбэритэйгөөр гэртээ оруул-
хадэтнай болохо.
Энэ дуралдалда анхарха хүн
байгаа наа, нимэ телефонуу-
даар хонлодогты: 2-05-91,
2-43-29.

16-дахи ПТУ НИИТЫН ЭДЕЭ ХООЛОЙ УПРАВЛЕНИТЭЙ ХАМТА

харн хэлэ мэдэхэ официант
мэргэжэлдэ хургахаар хураг-
шадые нэмжэ абана. Хурал-
салей болзор 7 нара.

21-нээ залуу бэшэ, 30-наа дээ-
шэ бэшэ наһатай дунда хургуу-
литэй хүбүүд, басагад абтаха.
Официантын хурагшын стипен-
ди болон салин хүлхэн түлэг-
дэтэ. Хуралсалай курс амжал-
таттайгээр дүүргэгшэд дахиад
нээгдэхтээ байһон «Буряад» гэ-
жэ ресторанда хүдэлхэ.

Училищида орохын тула
удаддахи документнуудые эль-
гээхэ: мэдүүлгэ, хуралсал ту-
хай документ, характеристикэ,
№ 086у формын мөдсправка.

Адрес: 670033, Улаан-Үдэ хо-
то, Шумякинй үйлсэ, 4, 14,
36, 37-дохи номернуудтай ав-
тобусуудаар «41-дэхи квартал»
гэһэн буудал хүрэтэр ошохо.

ЗАЛУУШУУЛЫЕ социальна
талаар хамгаалга дээшлүүлхэ,
аюул усалда ороһон хүнүүдтэ
гү, али тэдэнэй гэр бүлэдэ
барилгын, хабсергалгын, хү-
дөө ажыхын гү, али бу-
сад ажалай үедэ аюул усал-
да орогшодто туһаламжа хүр-
гэхэ зорилготойгоор Бурядад
АССР-нээ гүрэнэй страхованиин
управлени барилгын отрядууд-
та, хүдөө ажыхын хүдэлмэридэ
хабаадаһан студентнэрей болон
хурагша залуушуулай хамтын
страхованиин хэлсээ баталхаар
дуралдана.

Дээдэ хуралсалай заведони-
нуудай студентнууд, технику-
муудай, училищинуудай, ПТУ-
нуудай хурагшад тус тусгаа
3500 түхэригэй страховани хэ-
лээ өргөтэй.

НЭРГЫЛЭМЖЭТЭЙ БАЙХАДА НААЛТА ХЭХЭГҮЙ

Страховой түлбэри нимэ бо-
лодог: барилгын отрядтай нэгэ
гэшүүнэй түлөө 6 түхэриг, хү-
дөө ажыхын хүдэлмэри хэдэг
нэгэ хүнэй түлөө 4 түхэриг.
Тимгэһын тула хуралсалай за-
веденикүүд, штабууд, комсо-
моллой организацинууд хүдөө
ажыхын эмхинүүдтэй хээхэ амжал
хүдэлмэри тухайгаа хэлсээ ба-
талха, студентнууд болон ху-
рагшадтай страхованиин хэлсээн-
дэ страховой түлбэри түлэхые

эдэ эмхинүүдтэ уялгалһан пункт
хэлсээн соо оруулагдаха зэр-
гэтэй.

Ажыхын эмхи гүрэнэй стра-
хованиин инспекциин счедто
страховани хэһэн хүнүүдтэй фа-
милинуудые бэшэһэн сээрһа
страховой түлбэритэй эльгээхэ
зэргэтэй.

Хэрбээ хүдөө ажыхын гү, али
барилгын амжал хүдэлмэридэ ха-
баадалсаха үедөө усалтаһан, ур-
гамалнуудые хордодог хоро-
нуудта, хүмийн бодосуудта

дайрагдаһан, кубалзада хазуул-
һан гү, али эдэ бүгэдэнһөө
уламжалан, наһа бараһан бай-
гаа наань, страховой хэлсээ ба-
талагдада Госстрахтай органууд
страховой мүнгэ гү, али тэрэ-
нэй тодорхой хубине түлэхэ зэр-
гэтэй. «Страховой үйлэ хэрэг-
гүүдтэй дашарамдуулан түлэхэ
страховой мүнгэһэй хэмжээнүү-
дэй таблицануудай» үндэһөөр
страховой мүнгэ түлэхэ хэм-
жээн тодорхойлогдох.

Хэрбээ ямар нэгэ страховой

Улаан-Үдэин 1-дэхи ТЭЦ-тэ—

котелнуудай, турбинануудай,
дулаан уурал үгэдэг машинист-
нууд, котельны, турбинны тү-
хээрэлгынүүдые заһабарилха
талаар слесарьнууд, душинуу-
дай дежурьнууд, электросле-
сарьнууд, ТАИ-гай слесарьнууд,
замой монтернууд, газозлек-
трогагнууршад, харуулай стра-
погууд.

«Бурятферммашай» ПО-до-
шулуушад, шүүхатурууд-шэр-
дэгшэд, токарьнууд-фрезеров-
цигууд, хэбтэ сохигшад, тү-
мэр отологшад, ЧПУ-гай ста-
ногуудай операторнууд, бен-
зорезчикүүд, тогоошод.

Имэ адресаар хандаха:
Улаан-Үдэ хото, Фрунзкийн үйл-
сэ, 11.

Улаан-Үдэин авиационно нэгэдэлэй эдээ хоолой цехтэ

Улаан-Үдэин авиационно нэгэдэлэй эдээ хоолой цехтэ—3-4-дэхи
разрядтай пекарьнууд, 4-5-дэхи разрядтай кондитернууд, полуфаб-
рикадуудые бэлдэгшэд, үйлэдбэринэ даагша (тусхай мэргэжэлтэй,
хүдэлмэрийн 5 жэл тухай стажтай), инженер-технолог (дээдэ хур-
гуултай, хүдэлмэрийн 5 жэл тухай стажтай).

3-дахи разрядтай тогоошодто мэргэжэлтэ хубилгажа, пекарьнууд
болохоор дуралдана. Хуралсалай болзор 3 нара. Хүнгэлэлтэтэй
эдээ хоол, дээшлүүлэгдэһэн районно коэффициент абаха. Ганса
бээ хүнүүд гүйсэд түхээрэлгэтэй хамтын байраар хангагдаха.
Хандаха: Улаан-Үдэ хото, Фрунзкийн үйлсэ, 11.

«Востокгидромонтаж» ПО-до-
шулуушад, шүүхатурууд-шэр-
дэгшэд, токарьнууд-фрезеров-
цигууд, хэбтэ сохигшад, тү-
мэр отологшад, ЧПУ-гай ста-
ногуудай операторнууд, бен-
зорезчикүүд, тогоошод.

Ганса бээ хүнүүд хамтын
байраар хангагдаха.

Хандаха: Улаан-Үдэ хото,
Фрунзкийн үйлсэ, 11.

ВСКД-гэй Улаан-Үдэ станци

ажалда абахаар урине: поезд-
нуудай составителин туһалаг-
шад, вагоинуудай хабсын регу-
лировщикүүд, поездиудай при-
емщикүүд. Ажалай станһаа,
ээлдэг тушаалһаа дүлдидан,
дундуур салһн хүлһэн 260-наа
375 түхэриг хүрэтэр.

Ажалда абтаһан хүнүүд тү-
мэр замшадтай хүнгэлэлтэнүү-
дые хэрэглэхэ, Ганса бээ хү-
нүүд гүйсэд түхээрэлгэтэй хам-
тын байраар хангагдаха.

Имэ адресаар хандаха:
Улаан-Үдэ хото, Фрунзкийн үйл-
сэ 11.

үйлэ хэрэгтэй «Таблицануудай
өһоор хараалагдаагүй байһан
вад, дүн хамта арбан үдэрэй
туршада стационарна гү, али
амбулаторно эмшэлэлгын хэг-
дэһэн байгаа наань, нимэ хэм-
жээнэй нэгэ дахин пособи тү-
лэгдэхэ гээл:

35 түхэриг — 10-наа 15 хү-
рэтэр таһалгаряагүйгөөр эмшэ-
лүүлһэн байбал,

75 түхэриг — 15-наа дээшэ
үдэрнүүдтэ таһалгаряагүйгөөр
эмшэлүүлбал.

Страховой мүнгэ абахын ту-
ла страховани хэһэн хүн стра-
ховой хэлсээ баталһан ажыхын
эмхнин нэрэ гүрэнэй страхо-
ваниин эмхидэ дуулгаха, 195
формын өһоор эмшэлэлгын-
профилактическа эмхи зургаа-
най справка эльгээхэ зэргэтэй.

Фемидэ

Олонхи ушарта ДНД-е найм дүрээр баалалтын дүр-
жинэ гэж нэрлэхэ дурал хүрэдэг. Дуратай, дуралгүй-
шье наа, ДНД-дэ дөжурлага эдэлжэнь хүрэмж эрхэдэ
гараха баатай болоодог гэшээ. Юунда өөхэдүнгөө
дүрээр дөжурлага эрхэгүйбиди? Хашалалта, баалалта
эндэ гол үүргэ дүүргэхээс ханадаг.

Яагаа эхлээшье наа, эхлээшье гэж хүрэмж эрхэдэ,
ДНД-дэ дөжурлага эхилдэг гэшээбди. Энэшье удаа
минин эхлээшье хүрэмж эрбэ. Милицийн таһагай (За-
речный поселогтохи) дэргэдэ 18 сэг 30 минутада суг-
ларха өһотой байгаабди. Оройдоол гурбан зон суглар-
жа, дөжурстайда гараха гэжэ бээ эхлээбди. Нэгэм-
най машинан жолоодоо хууба. Нэгэшье үдэшэ наань ма-
шина үгэжэ шадаха организацида милици өхэ дуратай
байдаг. Энэшье удаа манай организаци милицийн та-
һага машинаар туһалха гэжэ бодоо.

Тэмдэглүүлхэнэйгээ удаа гарнуудтаа улаан бүдүү-
дые уажэ, хэрэлсэ дээрэ заабари хүлээжэ нилээд удаа-
хан зогсообди. Милицийн таһагааа унстогтой ахалаг-
ша лейтенант нүхэр Гаврилов гаража өрөөд, хэн нам-
тай гэр бүлын драма харахаа ошохо гэжэ асууба.
Иймэ юумэ хараха дуралгүй байһанаа мэдүүлхье орол-
дон, бидэ гурбуулан өөхдэ хоорондоо хөөрлэдшээбди.
Гаврилов хөөрлэдөөмнай таһа дүүржэ, намайе
тэрэ айланда ошолдохье захирба, 30—35 наһанай нэгэ
эхэнэр хоёр үхибүүдтээ машинадамнай хуулсаба. Га-
врилов гартаа амар бэ нэгэ саарһа баримжа, тэрэнэ өхл
анхаралтайгаар уншажа ороно. Энэ эхэнэр үбгэндөө
мэдүүлгэ бэшэ хаш гэжэ тухайлаа нэм. Эхэнэрэй хүхэ
болошолон юуур харахадаа, үбгэндөө шантаханаар лэ
нюдэрүүлэа хаш гэжэ ойлгобоб. Нүүлэй үедэ эхэнэр-
нүүд лэ өхээр хохиноно гэжэ ханахаар байна. Бүхэ
юумэний хомор болоһон сагта ажаһуунабди. Хажуу-
гаарнь бага салхи хүлэз абажа, өөхэдүгөө тэдхэм-
найшье бэрхэтэй болоһой. Иймэ байдалда ажаһуудг
зарим эхэнэрнүүд хотуу үбгэдтөө сохюулжа, хэдэ өхээр

ТУҢАТАЙ ЗУБШЭЛ

Республикын прокуратурын приемнодо ажалһаа гарга-
һан тухай гомдолнуудтайгаар ходо ходо хандадаг болоо.

Ажалһаа гаргаһан шалта-
гаануудые тодорхойлоо зо-
рилготойгоор тэдэнэртэй
хөөрлэдшэ эхилхэдэнай,
ажал тухай хуули мэдэхэ-
гүй байһанинь элирдэг.

Энэнтэй дашарамдуула,
предпритинуудай, эмхи зур-
гаануудай болон эмхинуудэй
хүтэлбэрлэгшэдэй абуулга
РСФСР-эй ажал тухай Хуу-
лийн Кодексээр тодорхой-
логдодог гэжэ хануулха шү-
хала гэжэ тоолоһобди.

Захиргаан хүдэлмэрилэг-
шэдые үсөөрүүлхэ үедөө энэ
кодексын 33-дахь статьягай
1-дхи пунктые хүтэлбэри
болгодог.

Захиргаан дүй дүршлөөр
багшар кадрнуудые ажал-
һаань сүлөөлхэ, эдбхи үүс-
хэлтэй, дүршлэтэй кадрнуу-
дые ажалдань үлөөхэ зуу-
раа, энэ талаар зарим та-
ды хубилтануудые оруул-
ха эрхэтэй юм.

Хэрбээ ондоо ажалда
орохоо арсаа, гү, али за-
хиргаанай хүндэ ондоо ажал
дүрэдхэха арга боломжогүй
байгаа наань, ажалһаа гар-
гахда болохо.

Хүсэд бэшэ хүдэлмэрин
сагта хүдэлдэг байһан аад,
хүсэдөөр хүдэлмэрин саг-
та хүдэлхээс арсаһан хүдэл-
мэрилэгшэ тушаалнуудые
үсөөрүүлхэнэй өһоор ажал-
һаа гаргахда. Предприти
энэ тушаал ээлжэ байһан
хүнэй ажалай ашаанай өхэ
болоходонь, хүсэдөөр хү-
дэлмэрин сагта хүдэлхэ,
нүгөөдүнгөө ашаань ху-
баалдахэ хүсэлгүй хүнине
ажалһаань таргахэ эрхэтэй
байһа.

Мүн бригадын гэшүүн бай-
гад, материалые хамтын
харюусаага тухай хэлсээ ба-
талха хүсэлгүй, дүрэдхэһан
ондоо ажалдань орохоо
арсаһан байгаа наань, хү-
дэлмэрилэгшэе гаргахэ ту-
хай асуудал шиндхэгдэдэг.

Захиргаан ажалай хэлсээ
гаһалхаа үрдэ тэз пред-
притини гү, али эмхини
профсоюзна комитэдхэ
зүбшөөл абаха эрхэтэй. Хо-
ерһоо нэгэнь гү, али нэгэ
мэргэжлэтэй хэдэн хүдэл-
мэрилэгшэдые үсөөрүүлхэ
асуудал шиндхээ үедөө үн-
дэр бүтээсэтэйгээр ажалла-
даг, дүй дүршлөөр баян
болоһон хүндэ бүлүү эрхэ
олгодохо.

Хэрбээ эдэ мэдэнуудэй
едлирхүү байгаа наань, бу-

люу байдал олгохо гэбэл:
хоёр гү, али хоёрһоо олон
тэдэмжэтэй хүнүүдтэй бу-
лэдэ, бээ даагад хүдэлжэ
салин хүлэз олохо бусад хү-
дэлмэрилэгшэдэй үгы бүлэ-
дэ, тус предприти дээрэ
таһалгарлаагүйгөөр хүдэлжэ,
олон жэлэй стажтай боло-
һон хүндэ, тус предприти
дээрэ мэргэжлхээ бо-
ложо үбшэлхэн гү, али ажа-
лай үедэ аюул үсэлдэ оро-
һон хүндэ, ажалһаа хамшан-
гүйгөөр нуралсалай эвөөд-
нинүүдтэ мэргэжлхээ дээ-
шлүүлжэ байһан хүндэ,
дайнай нивэлдүүдта ба
СССР-ые хамгаалха үедөө
наа бараһан гү, али хура-
гүйгөөр үгы болоһолон сэр-
гэгэй албатанай, партиза-
нуудэй бүлэнуудэй гэшүүд-
тэ.

1988 оной февралин 5-
да РСФСР-эй Верховно Со-
вөдэй Президиум «Ажалһаа
сүлөөрхэн хүнүүдые ажа-
лаар хангалга» Ш—А гар-
шатайгаар РСФСР-эй КЗоТ-
до нэмэлтэ оруулаа.

Шинэ хуули нимэ хүнүү-
дые социальна талаар хам-
гаалга үргэдхөө.

Захиргаан ажалһаань гар-
гахда байһан тухайгаа хо-
ер наһааа хожом бэшэ бол-
зор соо хүдэлмэрилэгшэдэ
уридшалан хануулха ээргэ-
тэй. Гэхэ зуура, тэрэндэ
энэл предприти дээрээ он-
доо ажал дүрэдхэхда бо-
лохо. Хэрбээ нимэ ажалай
үгы гү, али ондоо ажалда
орохоо арсаа наань, за-
хиргаан нимэ хүнине ажал-
һаа үсөөрүүлэн гаргахэ ту-
хайгаа ажалда оруулха та-
лаар бюродо мэдээсхэ ээр-
гэтэй. Энэ мэдээсэл соотго
тэрэнэй мэргэжэл, ажалайн
салин хүлхэнэй хэмжээне
зааха. Бюро тэрэндэ гав-
раха ажал олохо гү, али дү-
ратай байгаа наань, шинэ
мэргэжлэдэ хургаар тэрэ-
нине эльгээхэ.

Ажалһаа үсөөрүүлэн гар-
гаһан хүндэ харын дундуур
салин хүлхэнэй хэмжээнэй
пособи түлэгдэхэ ээргэтэй
Энээнхээ гадна, тэрэнэй
ажал бэдэржэ, оложо өрө-
торнь пособи түлэгдэ хараа-
да абалсан, 2—3 харын тур-
шада харын дундуур хам-
жээний салин хүлхэн түлэг-
дэхэ.

Хэрбээ хүдэлмэрилэгшын
ажалһаа гаргуулһанай хуу-
лээр хоёр долоон хонгоой

Шүлэнэй, архийн үнэр

[ДНД-дэ ҮНГЭРГЭНЭН НЭГЭ ҮДЭШЭ ТУХАЙ БО-
ДОМЖОНУУД]

хохиноно! Бидэ машинадамнай хуулсаһан эхэнэрэй үб-
гэндэ хүрэмж эрбээбди. Кухин соо гэхэрхэн габагуудай
бүтэрхэйнүүд эндэ тэндэ хэбтэнэ. Үүдэ татан ороходо
архийн үнэр хамар сорьшохо юм. Столой саана га-
хайдал адли болоһон эрхэтэн Н. гэгшэ наһайшанхай...
Гаврилов тэрэнэнтэй хөөрлэдэхэ гэжэ хүл дээрэнэ бод-
хообо. Эрхэтэн Н. гэгшын нюураа угаахаа ванна руу
ороһые хамбаашалан, ахалагша лейтенант хоёр үхибүү-
дэй эхэтэй хөөрлэдэхэ гэжэ бодоо. Үбгэниетнай мүн-
өө милицидэ абаад абаһоо наамнай, харилсаантай
бүри дортохо бэшэ гү гэжэ Гавриловай аалиханаар хэ-
лэхэдэ, эхэнэр шурхирса бархиршаба. Милицидэ бу-
табигты, абаашагты саашань, маанадые алахадаашье
магадгүй, өхл шэрүүн хүн гэжэ байгаад хашхараа нэм.
Ванна соһоо гаража өрхтэн Н. гэгшэ хамгааа сохио
гэжэ дугтшаба. Тэдэ хоерые арай гэжэ хоёр тээшэнэ
болгожо, бидэ үбгэниетнэ машинадаа хуулгабди.

Милицидэ абаашадамнай энэ бүлын харилсаан найн
болохогүй гэжэ мэдэжэ байгааһье наа, бидэ ондоо
арга олоогүйбди. Гартаа улаан бүд уаһан намайе ха-
рахадаа, Н. гэгшэ хайшан гэжэ бээ абаад ябахаб, юун
гэжэ хэлэхэб гэжэ байгаад нэрэ хурагүй асуужа оробо.
Өөрөөл ээмэтэйш, шадалгүй эхэнэрые сохижо байхаа
хаанаһаа ханааһин гэжэ урдаһаань харюусаа нэм.

...Үшөө нэгэ рейс дүүрбэ. Ингээд лэ бидэ милицийн
таһагай хэрэлсэ дээрэ ханаагаа амаршаһан хэбэртэйнууд
хуунабди. Маанадай хажууда автобус тогтожо, тэндэ-
һэ 45 наһанай томо бэтэй хотуу хүн буужа, хүл дээ-
рээ тогтожо шадангүйгөөр абаатайгаар газар сохи
уншаба. Тэрэниие арайхан гэжэ бодооходомнай хү-
юутэйгээр энэбхилээшье наа, нэгэшье үгэ дуугаржа
шадабагүй. Центнерһээ үлүү шэгнүүртэй тэрэниие ми-
лицийн таһага арайхан гэжэ шэрэжэ оруулаад, һан-
дали дээрэ хуулгабди. Милицийн камеранууд соһоо
элдэб муухайгаар хашхарадаха, хүлөөрөө дэбхээ
абан соностоно. Гомдолой дэбэр үгөөгүй наһанай,
бултыетнай алажархихаб гэжэ хэмшөөб хэнгэргүйгөөр
хүхирнэ. Жванецкийн концерт хаража байна түб гэжэ
наахашье ушар болоо. Гансал манай обществодо нимэ
хүнүүд «хүмүүжэнэ» өһотой гэжэ сэдхэхэдэ бодоо нэм.



болзор соо хандаад, энэ ху-
гасаа соо ажалдэ орожо ша-
даагүй наань, ажалда оруул-
ха талаар бюрогой шиндхэ-
бэрин өһоор гурбадахэ на-
рын туршада салин хүлхэн
түлэгдэхэ.

Урдандээ хүдэлжэ байһан
газарын салин хүлхэ тү-
лээ.

Хэрбээ ажалһаа гараһанай
хуулээр гурбан харын тур-
шада ажалда забһарлаһай
болоогүй байгаа наань, дээ-
рэ заагдаһан хүнүүдтэ ажа-
лай таһалгарлаагүй стаж
үлөөгдэхэ. Үгы болгодоһон
эмхи зургаанууд болон эм-
хинуудэй хүдэлмэрилэгшэд
эдэл хүнгэлэлтэнүүдые хэ-
рэлэхэ.

К. А. БУДАЕВ,
бураадай АССР-эй проку-
ророй орлогшо, юстицийн
советник.

Таһархай самануудтай хоёр түбүүд таһагтамнай аа-
радаба. Үйлсөөр ябаһан бүхэ хүнүүдтэ гүндэриг, эл-
дэб аал ашануудые гаргана гэжэ тэдэниие асарһан
милиционер хэлээ, хамгааа сохиһон Н. гэгшын, авто-
бусһоо бууһан хотуу хүнине, тэдэ хоёр түбүүдые ма-
шинада хуулгажа, милицийн Советскэ отдаловида аба-
шабабди. Багахан автобус соо хуугаад ябаһан тэдэнэй
хоорондо хэрэлдэн гаража, үнөөхи хамгааа сохиһон
Н. гэгшэ шантаханаар лэ нюдэрүүлжархиха. Ямаршье
шалтагаангүйгөөр сохюулжархихада гомдолоһон тэрэ хү-
үлөөгөө абаха гэжэ хүл дээрээ хүрэмж бодоо. На-
шалдахала бээ эхлэхэн тэдэ хоерой хоорондо орожо,
дундань хуубабди...

Үйлсөөр хүл нюсгөөр ябажа байһан үшөө нэгэ хот-
уу хүнине баримжа, милицийн таһага асарбабди. Ми-
нин гутал бусаагаагүй наһанай, бултанайтай гуталнуу-
дые абажал халахаб гэжэ байгаад тэрэ хашхара юм
Дүрбүүлэн тэрэ хотуу хүнине шэрэхэ тооной милицийн
үүдэндэ асарбабди. Тэдэ тэрэмнай хубсаһанһаань
шагтагалдажа, таһаг руу яашье орожо үгэбхгүй. Хүүр-
тигыемни таһалжархихада ханаагаа амаржа, тэрэ хү-
бүүн таһаг руу өөрөө оробо.

Поселок соогүүр хэдэ дахин тойролдожо, гурим эб-
дэһэн ушарнуудые оёорбогүйбди. Хоёр хамтын бай-
рада ороходомнай, аалин намдуу хэбэртэй байба. 23
сэг багта поселогые үшөө нэгэ дахин тойроходомнай,
хүхюүшэг болоһон хүнүүд олон ябаа. Тэдэ эсшэхэн
бидэ тэдэнэртэ анхархагүй гэжэ бодообди.

Арбан табан жэлэй туршада би ДНД-дэ дөжурлаа-
гүйб. Эдэ жэлнүүд соо амар хубилтанууд болооб гэ-
жэ мүнөө тобшолол хэхэдэ болохо байна. Милици бо-
лон гурим эбдэгшэдэй харилсаанда хубилтанууд бо-
лоогүй гэжэ тэмдэглэмээр. Баригдаһан хүнүүд бүдүүлг
аяг ааша гаргаашье наа, нюдэргаяа зангидахаа болоо
гэжэ ажаглааб. Гэр бүлын наһалдаан, хэрэлдэн оло-
шороо гэшээ ха.

Иймэ дөжурство амар туһатай! Үйлснүүдтэ гурим-
тай байлгахэ, хүн зоной хуудал байдэлые амгалан аажам
байлгахэ гэхэн зорилгонуудаа дүүргэжэ шадангүйбди.
Найн дүраараа хүдэлхэ дружина үнэхөөрөөшье хэрэг-
тэй. Предпритинуудай хүтэлбэрлэгшэд милицидэ ма-
шинанууд болон хүнүүдээр туһаламжа хүргэхэ үүргээ
хээдэсхэе мөртөдөггүй. Хүн бүхэнэй уялгала үнэн зүр-
хэһөө дүүргэдэг байгаа гэшээ наа, оршон тойрон хэ-
ды гуримтай, амгалан байха нэм гэжэ ханахаар.

Манай дөжурство дүүржэ, бидэ милиционернуудтэй
хахасабди. «Хүдэлмэридэнай атаархахаар бэшэл» гэ-
жэ хэлэхэдэнай, милиционернуудтэй нэгэн ингэжэ ха-
рюусаа: «Иймэ мэргэжэл, нимэ ажал гэжэ мэдэжэ бай-
гааһье наа, шэлээ ха юмбиди. Гүрэнэй банк алтан соо
хүдэлхэ, харин бидэ обществаын үлэгдэл гэжэ нэрлэг-
дэдэг муу хүнүүдтэй харилсанабди...

Игорь ИВАНОВ.

РЕДАКЦИНАА: Манай автор ДНД-дэ дөжурлаһан нэ-
гэ үдэшэ тухайгаа хөөржэ үгөө. Хүдэлмэрини энэ ар-
га болуулагданхай гэжэ хэлээбди. Тэдэ городойхид хэр
амгалаанаар ажаһуудаг болооб! Жэлхэ жэлдэ тэмтэ
ябадал гаргалга 60—70 процентээр ургана. Гансал ми-
лицийн хүсөөр тэдэнэртэй тэмсэхын аргагүй гэжэ мэр-
гэжэлтэд тоолохо байна.

Түймэрэй хойшолонгууд ямар бэ?

1990 оной юнэ харын туршада Улан-
Үдэ хотын Октябрьска райондо гансал
гэрнүүд 187 дахин түймэрэй галда ша-
тажа, энээнхээ уламжалал, 88850 түхэ-
ригэй хохидол болоо, түймэрэй үедэ
хүнүүд наһа бараа...

Болгоомжогүйгөөр тамхи татаһанай
шалтагаанаар 96 түймэр гараа.

Тини Жердевай үйлсөөр оршоһон 72-
дохь гэрэй 71-дахь кавартирын эрхэтэн
Терновский хотуугаар унгаридеа хэб-
тэж тамхи татаад, улаанһаа хахажа бү-
тэн алдаа. Хэрбээ хүршэнэрэй сэг соонь
түймэр элирүүлээгүй наань, тэрэ үхэхэ
нэм. Терновский хаанашье хүдэлдэггүй.
Гэхэ зуура, тэрэнэй эхэ болон хүршэнэр
хуулини оргонуудта хандаагүй. Тинхэ-
дээ тэдэ түймэртэ шатажа, хосорхонь
хүлээжэ гэшээ ха.

Иймэ гэрнүүдтэ ажаһуудаг хүнүүд под-
вал сохи зөөри зөөшөө эмхи гурим-
тайгаар байлгахэ гэжэ оролдодоггүй:
Жердевай үйлсын 46, 98, 124, 52, 54, 72,

64, 60; Шумяцкийн үйлсын 3, 7; Крас-
нофлотская—4, 14—эдэ гэрнүүд 8-дахь
ЖЭУ-гай ажахыда хамаатай; Ключевская
—30, 36, 28, 25, 18, 14; Жердевай—21, 11, 27-
дохь ЖЭУ-гай; Барилгашадай проспект —
14, 32, 50, 54; Колешниковой үйлсын 8, 10,
Мокровой үйлсын 21, 25, 27, 28, 31—9-
дахь ЖЭУ-гай; БКМ—7; Солнечная үйл-
сын 2—4-дахь ЖЭУ-да хамаатай.

Эдэ гэрнүүдтэ ажаһуутшад ЖЭУ-гай
хүдэлмэрилэгшэд эрэжэ, шатадаг шорой
шохойһоо подвалнууд соохиномнай хэ-
зээ сэлбэрлэхэб гээд хүлээжэ байдаг юм
на. Харин өөхэдөө амаршье хэмжээ
ябуулга абаха, подвалнууд соохонь сэл-
бэрлэхэ хүсэлгүй. Иймэ хайша хэрэгээр
зандаглын хойшолонгууд эли—дээрэ нэр-
лэгдэхэн гэр бүхэндэ түймэр гараа ха
юм.

— Мүнөө бүхэ хүнүүд кладовай бо-
лон подвалнуудыг сэлбэрлэжэ, суургадаха
өһотой. Балконуудаа сэлбэрлэхэ, тэндэ
үлүү юумэ байлгахагүй гэшээ баһал шу-
тала. Үүдэнүүдээ, сонхонуудаа дулаалха

хэрэгтэй. Метёостанцийн мэдээсэхэнэй
өһоор республикадамнай энэ үбэл нэгэ-
хоёр градусээр хүйтэн байхаар хүлээг-
дэнэ.

Электропэшэн болон бэшэшье элек-
тротухэрэлгэнүүдые удаан саг соо та-
биха болохогүй.

Эдэ болон бусад шалтагаануудаар ма-
най райондо 37 түймэр гараһан байна.
Проспект Строителей 52, 111, Павлова
63, 10, Жердева 58, Тобольская 43, 44,
Жердева 102, 67, Жердева 60, 54. Эдэ
гэрнүүдэй эзэд өхэ хохидолдо ороод
абаа.

1990 оной сентябрийн 25-дэ дүрбэ-
тэйхэн Надя Трифонова зургуулаар наа-
дажа байһаар хүршэнэрэйгөө хоёр кла-
довой шатаажархөө. Тус үхибүүнэй ту-
рэлхид арадей сүүдэй шиндхэбэрээр хо-
хидогшодто материална туһаламжа хүр-
гэхэ болоо.

В. ЧЕВЛЫТНО,
бураадай АССР-эй МВД-гэй 3-дахь
СВПЧ-гэй младша инспектор.

АРБАДАХИ СЛЕТ ЯМАР ТУҢА ХҮРГӨӨБ?

Сентябрийн эсэст октябрийн эхэнд «Артек» гэхэн Бүхэсоюзна пионерэй лагертай үнгэргэгдэһэн пионерэй Х слет дээрэ Пионерэй организацинуудай холбоон байгуулагдаа, (СССР-эй хүүгэдэй элхинуудэй федераци). Энэмнай хүүгэдэй, наһаа гүйсөөгүйшүүлэй, эхшүүлэй һайн дуранай, бээ даанги, өөрын захиргаанай, нийтэн, оло национальна эмхи болоно. Тус холбоон эрхэ өһот, демократис үг зорилгонууды шэглэл болгожо баримталаа. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна пионерэй организацин заншалууды залгамжапан үргэлжлүүлэгшэ болохо.

Һайхан болотор хүүгэд организаци өөрынгөө дураар шэлэхэ аргагүй байгаа юм. ВПО орон дотор хүүгэдэй хүдэлсөө һанаһан соогоо хүтэлжэ шадахагүй байһан. Мүнөө шэнэ Холбоо байгуулангай дашарамдуулан, бүсэд организацинууд, мундэлхэ арга боломжотой болобо. Хэрбээ нийтэ хүн түрэлтэнэй үнэтэ баялигай үндэһөөр хүмүүжүүлгэдэ туһалха, программа зорилгонууды тэдэнэй мэдэрбэл, СССР-эй СПО (ФДО) тэдэнэртэй харилсан ажаллахаар түгэс бэлэн. Магад, удахагүй манай Буряада шэнэ организацинууд болон нэгдэлнүүд мундэлжэ, өөр тухайгаа мэдүүлжэ болохо. Хүүгэдэй хүдэлсөөнэй олон жэлэй түүхын туршада суглуулагдаһан һайн һайхан өһо заншалуудай сахин хамгаалагдадаг байһанын гол шухала.

ЕХШҮҮЛЭЙ ҮҮРГЭ ТУХАЙ
Ехшүүлэ организацин гашуун болохо эрхэ түрүүшынхэ олгогдобо. Пионерэй Х слетто хабарделсаһан ехшүүл-делегатууд өөрынгөө мэдүүлгэ соо ингэжэ тэмдэглэ: бага балшар наһааа хүүгэды социальна талаар хамгаалхэ, эдэ оронойнгоо эхэтэнине хүмүүжүүлгэдэ Эсэгэ орондоо, оронойнгоо арадуудта туһалха, хатуу шонга эрилтэтэй бээ даанги ажабайдалда бэлдэхэ гэжэ холбооной зорилго болоно. Үхибүүн бүхэниие зан абадалай талаар, ажалда дурлаж лургаха, энэрхы сэдхэлтэйгээр, үнэс зүбөөр хүмүүжүүлхэ гэжэ баһал гол зорилго болоно. Удахагүй СССР-эй СПО-до (ФДО) ехшүүл тухай дүрим организацида оролгын гурим, эрхэнүүд болон уялгэнууды тодорхойло. Маанадтай харилсан ажаллаха, манай нүхэр болохо хүсэлтэй хү-

нүүдыно абахаар түгэс бэлэмдн.

ПИОНЕРЭЙ ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГҮҮД ТУХАЙ

Пионерэй Х слет һүлдэ тэмдэгүүд ямар байхаб гэжэ өһэдөө шиндэхэ эрхэ олгоо. Тэндэ нутагай, национальна, республиканы һүлдэ тэмдэг хариулагдаһан байхадань хамгаалхы. Бидэ Буряадай пионернүүдэй галстугай үнгэ, хэмжээн ямар байхаб, тэрэниие лагаад зүүхаб, хайшан гээд уяхаб гэжэ өһэдөө тодорхойлох аргатайбди. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ пионерэй организацин республиканска Советэй пле-

нум декабрь һарада боложо, эдэ бүгэдые шиндэхэ. Отрядой һүлдэ тэмдэг (туг, значок, эмблем, шеврон гэхэ мэтэ) ямар байхаб гэжэ пионерэй отряд бүхэн өөрөө шиндэхэ.

Гүрэнэй һүлдэ тэмдэг, СССР-эй СПО-гой (ФДО) улаан тугые хүндэлэн өһололго хадаа бултанай заншал заандаа үлэхэ. Гэхэтэй хамта, манай республиканы организацида өөрын өһо заншалууд байжа магадгүй. Гори болон барабантай хамта национальна хөгжмэй инструментиүүды, дуунууды, аялга хэрэглэхэд болохо. Хүүгэдһээ болон ехшүүлһээ дурад-

УСТАВА ШЭНЭ ЮУН ОРУУЛАГАДАЙ

Тэрэ урдыкхы уставһаа эрид шалгарна. Тингээд пионерэй дружинада отрядта бээ тодорхойло, зохионы өһоор ажаллаха арга болмжонууды олгоно. Жэжээлхэдэ, өбөлгын дүримүүд, заншалууд организацинуудта тодорхойлогдох. Тингээд эдэ бүгэдэн һайн дураар бэлүүлэгдэхэ.

Пионерэй коллективүүдэй дэргэдэ 6—10 наһатай хүүгэдэй хүсэлтэй өһоор нэгдүүлэгдэһэн октябрынарай бүлгүүды байгуулаха болохо. Тэдэнэр баһал өһэдэн дүримүүдтэй, һүлдэ тэмдэгтэй, заншалуудтай, хубсаһануудтай байха.

Республиканска организаци пионерэй коллективүүдэй дэргэдэ хүүгэдэй бүлгүүдтэ ондоо нэрэ шэлэхэ эрхэтэй байха. Энээн тухай богожо үзэхэ хэрэгтэй.

ПИОНЕРЭЙ КОЛЛЕКТИВҮҮД ХААНА БАЙГУУЛАГАХА АРГАТАЙБ

Нйэ наһанай гү, али элдэб наһанай хүүгэдһээ байгуулагдаһан пионерэй коллектив (отряд, бригада гэхэ мэтэ) пионерэй организацин үндэһи болохо. Тэрэ һургуулида, мүн һургуулиһаа

гадауршые байгуулагдажа болоно. Гансал энэниие хүүгэд өһэдөө шиндэхэ.

ПИОНЕРЭЙ ОРГАНИЗАЦИН ХОЛБОО БАРИСААНУУД

Республиканы пионерэй организаци арадай эрдэм һуралсалтай, профсоюзүүдтэй, нийтэн эмхинуудтэй, холбоонуудтэй, энэ хэрэгээр һонирходог бүхэ хүнуудтэй холбоо барисаа тогтоохо.

Парти болон комсомолдо онсо үүргэ үгтэнэ. Ямаршые парти, хүдэлсөө, эмхи партия дэргэдэ хүүгэдэй организацинууды байгуулаха тухай бээ, харин хүүгэды хүмүүжүүлгын хамтын хэрэгтэ хубитаа оруулаха тухай бодомжолох эрэгтэй гэжэ мүнөө мэдэрхэ гэжэ гол шухала. Пионер комсомолтой олон ажал хэрэгүүдээр холбоотой. Тингээ бидэ комсомолой дэмжэлгэ, туһаламжада тушэлгэн, харилсан ажаллахабди. Финансын болон кадрнуудай талаар мандаа шиндэгдээгүй асуудалууд олон, Тингээ арадай депутатуудта, правительствата найдаха дурамнай хүрэнэ.

М. ПУЗАНОВА,
В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ пионерэй организацин республиканска Советэй түрүүлэгшэ.

Анхарагты, конкурс!

«МАНАЙ ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГҮҮД»

Пионерэй организацин республиканска Совет бүхэ пионерүүдые, һурагшадые, мүн ехшүүлэе «Манай Һүлдэ Тэмдэгүүд» гэхэн конкурсдо хабарделсахыень урике.

Конкурсдо хабарадагшад юу хэхэб гэбэл:
1. Дурадхалууды зохиогоод, тодоор харуулха. Буряадай пионерүүдэй галстук ямар байхаб! Тэрэниие үдэр бүхэндэ зүүхэ уялгатай гү!
2. Буряадай пионерэй организацин пионерэй значок, эмблемэ ямар байхаб [15 смх15 см хэмжээнэй хуудһан дээрэ үнгэтэ эскизүүды бэлдэхэ].

Буряадай пионерэй организацин һүлдэ тэмдэгүүд манай ажаһуудаг хизаар тухай, пионерэй организацин ажабайдалда болоһон шухала үйлэ хэрэгүүд, манай зорилгонууд тухай мэдээсэл харуулха эрэгтэй.

Конкурсдо илагшадые «Артек», «Орленок», «Океан» гэхэн Бүхэсоюзна пионерэй лагернуудта ошохо путевконууд хүлээнэ.

Иймэ адресаар хүдэлмэринүүдэ эльгээхэ: 670000, Улаан-Үдэ хото, Сүхэ-Баатарай үйлсэ, ВЛКСМ-эй реском, РСРО «Конкурс» гэжэ тэмдэгтэйгээр.

1990 оной ноябрийн 20-до хүдэлмэринүүды абагтын болзор дүүрэхэ.

Илагшад 1990 оной декабрийн 1-дэ мэдээжэ болохо.

ХҮҮГЭД ХЭНДЭШЫЕ ХЭРЭГГҮЙ ГҮ?

«ОКТЯБРЬСКА райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. П. Быков Бабушкинай үйлсөөр оршоһон 28-дахы гэрне манда арендээр үгэхэ тухай асуудалые һайн тээшэнь шиндэхэ байха гэжэ БурАССР-эй арадай эрдэм һуралсалы министрствын эдир туристуудай республиканска станци (РСЮТ) гуйна. Эндэ районой «ФИРН» гэжэ туристуудай алуушуулай клуб түбхнэхэ. Район дотор хүүгэдэй тусхай шэглэлтэй туристическэ клуб байгуулахаар үнийнэй болонхой. Юундэб гэхэдэ, олохон хүүгэд түрэл хизаараараа аялалгануудта ябаха дуратай байдаг. Тэдэ хада хабсагайгаар абиран, бээ хорихо бшуу. Тэдэнэй дунда хүмүүжүүлгэдэ оросогүй хүүгэд аһалэ олон юм. Тэдэмнай городой шулуун гэрнүүдтэ хүмүүжэжэ, гэртэй ажал байлашые хэмэ һураагүй байхала һанадаг. Иймэ хүүгэд туристуудай эбтэй эетэй бүлэдэ, орожо, сагай уларилтай хүшэр хүндэ байдалда аялалганууды эмхидхэжэ, бээ махабадаа хатуужуулха, бэрхэ туһалагшад болохо аргатай.

Мүнөө кружогуудай хэсэлнүүд гүйсэд һайнаар түхээрэгдээгүй гэрнүүд соо гү, али хүүгэдтэ, хүтэлбэрилэгшэдэ таагүй сагта, һайнаар түхээрэгдээгүй һуралсалы классууд соо үнгэрдэг. Тингээ өөрын гэртэй болохо тухай асуудал эрид хурсаар табигдана.

Энэ хүшэр сагта Улаан-Үдын ПУЖК-гай начальник С. П. Гаарилов манай гуйлтые хангажа, Бабушкинай

үйлсөөр оршоһон 28-дахы гэрне үгэхэ болоо гэжэ дуулахадаа, бидэ бэлрлөөбди. Арендэ түлбэри тухай асуудал арадай эрдэм һуралсалы министрствэдэ зүбшөөгдэнхэй.

Апрелин эсэст хоһон комнатоууд соо сорожо, бидэ түбхнэхэ эхилэ бэлэйбди. Гэхэ зуура, энэ үедэ урдандаа энэ гэртэ байһан «Маак» гэжэ хүүгэдэй клубай хүтэлбэрилэгшэ С. Бо-

гатых өөртөө спонсор—«Гарантия» гэхэн кооператив олоо. Тингээд манай гэрне кооператива үгэхэ гэжэ найдуулаа.

Тээдшье 6-дахы ЖЭУ-да баян кооператорнуудтай байхадань, өһөдтэнише ашатай туһатай байха бшуу. Тингээ энэ манай хүүгэд хэдшье хэрэггүй боложо, гэргүйгөөр үлэшэхэнь, газар халдаханы гэжэ. Турклубай гэхэ гү, али хүүгэдэй аша туһада энэ гэрне арендээр абаха тухай асуудал шиндэхыень эхээр гуйнабди.

РСЮТ-гай директор В. П. ИЛЬГЕЕВ.

Энэ арсалдзата хэрэгээр асуудал хайшан гэжэ шиндэхэдэ байгаа гэжэ хөөржэ үгэхыень турклубай хүтэлбэрилэгшэ Л. Т. Сандановада хандаа. Районой, партия, комсомолой райкомнуудай түлөөлэгшэдтэй хамта Советскэ райгүйсэдкомдо гурбан заседани үнгэргэгдөө. Булдаа клубай түлөө һанамжаа хэлээ. Тээдшье кооператорнууд өһөдөөшье энэ гэртэ орохо гэжэ бэлэйшье эхээр хүсэнэгүй. Клубай хүтэлбэрилэгшэ

нимэ шиндэхэбэри мэдэхэдэ, тэн эхээр гайхаба: Октябрьска райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ байһан Н. П. Быков гэрне табиха, энэ гэр кооператива үгэхэрибэ. Тэрэниие нимэ шиндэхэбэри абахадаа, ямар баримта хүтэлбэри болганынь ойлгохын эргэгүй.

Мүнөө кооператорнууд энэ түбхнэхэй. Тингээ тэдэ суургануудые хобхо тагтажа абаад, турклубай хэрэгсэлүүдые подсобко руу оруулаа. Ямаршые гомдолой орологуйн тула тэдэ тэндэ дүрсэлэн зурадаг студи байгуулаха хүсэлтэй. Энэ компанида хоёр модельер табихын аргагүй гэжэ Лия Тогмитовна Санданова хэлэб. Тэдэ дүрсэлэн зурадаг студия нээхэмнай гэжэ мэдэхэдэ, бээ далдалан июнагуй гэжэ ха гү!

Манай энэ түүхэ үнийн болошонхой, энээн тухай олон юмэ хэлэхые дүрэгүйбди. Гансал манай хүүгэд хохидомо, хандыше хэрэггүй, дуратай, һанаандаа таарһан ажал эрэггээ эрхлэхэ арга боломжотой үлэшэбэ гэжэ...

Т. АМАРИНА.



Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

Харилсаха арга

Би 14 наһатайб, 14—16 наһатай хүбүүнтэй тахилсаха хүсэлтэйб. Би фортепьянын классаар хүгжэмэй һургуули дүүргэб. Ном уншаха, кино хараха дуратайб. Мүнөөнэй хүгжэмдэ анхаралаа табидагби. Миний адрес: 670009, Улаан-Үдэ хото, а/я 736, Ольгодо.

Фигурна халтиралгада дуратайб, «Кристиана», «Анонс», «Мираж», «Звезды», «Лесковий мой», «Мама», «Неоновый мальчик», «Кино» гэхэ мэтэ группанууд манда һайшаагдадаг. Адрес: 671930, БурАССР, Закаменск поселок, Крупскаяй үйлсэ, 23 кв. 9, Игумнова Ольгодо.

НЛО, саһан хүн болон полтергейст тухай мэдээсэлүүды суглуулдагби. Хүгжэм шогнаха дуратайб.

Миний адрес: 670031, Улаан-Үдэ хото, Бульвар Карла Маркса, 22, кв. 84, Ковалева Еленада.

СОВЕТ

Цирк ВИА

Цирк ВИА Воскресенье

СОВЕТСКОЕ СОЮЗ Кеннедин нэрэмжэтэ аэропортоо эхилдэг гэж дуулаһаншье байжа болохот. Юрэдоо бүхы юмэнһээ эхилдэг гэж эхлээгүйнэ лэ болоо, «Пан Америкен» гэжэ компанин аэровокзалай үүдэндэ туһаса өрэлдэтнэй «Аэрофлотой» рэйсээр ниндэхэеэ байһан хүнүүдэй багаж абажа байла. Эдэ үдэрнүүдтэ аэровокзалда өржжэ, үдэшжэ байһан хүнүүдэй дунда нилээд удаахан зогсожо, бүхы юумэ адаглан харааб. Совет хүнүүд ута тэгшын ээлжээндэ зогсожо, гартаа баряад абаһан юмээс түргэн тушааха гэжэ ондоо тээшээ анхарха сүлөөгүй зогсонод. Тэднэй дунда америкэнүүд үсөөн хэбэртэй.

Газда хэды аяма халуун байгашье һаань, ээлжээндэ зогсошод халууштад адли хэдэн дэбхар хубсаһа үмдэнхэйүүд. Гартаа өхэ юмэ барихаа зүрхэ алдаһан хүнүүд лэ нимэ хэдэн дэбхар хубсаһа үмдөө гэжэ хэншөө тайлбарилла. Тээд үдөөмэлгитифон, компьютер гэхэ мэтэе бээдэ шалтагалхгүй хэ юмши. Эдэ пассажирнууд август харада нилээд өхэ юмэ бээ дээрээ үзэхэнэ, туршаханэ гэжэ һанамжа байгаз һэм.

Тушагдажа байһан багаж харахадэ, сошоод абахаар. Хилын свана хүдэлдэг бүлэг совет хүдэлмэрлэгшэд тимэ гэхэ аргагүй угаа томо картон хайрсагуудыг шэрэжэ асарна. ООН-ой дэргэдхи СССР-эй элшэн сайдай секретерине таниха байһан тула башеннэ крап асарба гүт гэжэ шогтой хүжүүнээр тэрэндэ хэндабаб. Тэрэ минни асуудалда хэрюү үгэнгүйгөөр юртл гарээ дилгээгээд абаа һэн. Тимэхэднэ эдэ томо картон хайрсагууд соо совет ВВС-тэ ээлжээтэ суперкомпьютер абаашажа ябана гэжэ ойлгобоб.

«Аэрофлот» юундэ хөөр дэлин буудалтайгаар Москва ниндэнэб гэжэ эндхээл ойлгохоор бэшэ гү... Нэгэ ниндэлгээр нимэ томо юмэ абаашажа шадахагүйл. Тимгээдшье самолетууд соо хүн зон олон байдаг. «Пан Америкен» гэжэ хүсэтэ томо самолёдой салон хоолон шөхүү байхаа һанадаг. Ходо нимэ байдаг гэжэ хэлэхээр бэшэ ааб даа.

Мартын 31-дэ һүүлшынхэ Мсск-аһаа ниндэхэдминн америкэн «Бонинг» нэгэшье сүлөө һуургүй, дүүрэн пассажирнуудтай өөдөө дэгдээ бэлэй. Салон соо совет сиградэй шороб үнэр гутажа, нортгаар набтаршаг аад, багчагар бута үзэтэй хүбүүд коридор соогуур урагша хойшоо һундэлхэ юм. Аптан шүүдэтэй эдэ хүбүүднэй хэд бэ гэжэ салон соо һуушад шэбир-һабир гэлдэнэ. Һүүлэдэ мэдэхэдминн тэднээр хөөр жэлээр Америкэ ниндэжэ абаһан совет циркын артистууд байба.

«Элдэб язын хүнүүдтэй ушардагбди, — гэжэ минни урда тээ һууһан эхэнэр томоотой янзаар дуугараад абана. Тууладэй кабина

сооһоо мылэ болон бусад жэжэ божо юмэ байлдаггүй ута гэртайшуушье дайралдадаг. Үшөө тимхэдэ һуури дээрэ эдөөнэй үлэгдэлүүднэ, хэрэглэгдэн саарһа гэжэ мэтэе орхихорхихо ушарнуудшье болодог. Тамхинэй үлэгдэл хаанашье хэжархиха абадал алхам бүхэндэ ушардаг ааб даа. Артистууд урданайхидал адли үдэрэй туршада 20 доллар абадаг гү гэжэ һонирхобоб. Жараад онуудай эхин багта оройдоол 7 доллар түлэдэг байһан һаа, мүнөө һураггүй өхэ болоо гэшэ. Энэ үдэс Америкэдэ маанадта 100 доллар хүрээр түлэхэ гэжэ хэлсэнэ. Ямар эдэе хоолой зүйл абаашажа ябанабта гэжэ асуухадамни, зогһанай түрһэ, нэгэ бага колбаса мэтэе абаһайбди гэжэ хөөрмэтэй анзын нэгэ асарган намдэ дүтэлнэ.

Мүлһэн дээрэ концерт харуулдаг артистуудтэ орходоо ондоо «түхэлэй» зон гээшэбди гэжэ тэрэ басаган намда шэбэнэ. «Бонинг» аэродромой зүрүүд дээрэ өхэл хүндөөр буужа, дээгүүр табатэй байһан юмэн поол дээгүүр тарашоо.

Циркын гастрольнууд өхэл үрэг шэггүйгөөр эхилээ һэн гэжэ хэлэбэл, алдуу болохогүй, 1,5 һарын үнгэрхэдэ цирк Атлант шадарай Мариэтте гэжэ газарта хэн гэхэ мүнэггүй үлэшлэн бэй... Эндэ совет артистуудыг нутагай балетистнуудай дуган һүмэ хооллуулдаг байгаа. Нутагай хүнүүд консервануудыг асаржа үгэхэ...

Жэл урда тээнэ найа бараһан импресариоготой туһалагша байһан Максим Горшунофф һаргылэмжэтэй байха хэрэгтэй гэжэ тон зүб һанууһан байгаа. Үнгэрэгшэ жэлэй майн 21-дэ «Нью-Йорк таймс» америкэн дэлгүүрэй ямар болохоо байһан тухай дэлгэрхыгээр тайлбарилжа үгөө. Хэзэд жэл тухай совет цирк США-гаар гастрольдо гаража, уданшьегүй хөөрдохи цирк Нью-Йорк хүрэхэ өрлөн байна. Гурбадхи циркын өрлөбл, тэднине тэдхэжэ шалдахагүйбди гэжэ засагзэрхид хэлээ.

Бусад совет коллективууд мүн лэ нимэрхүү байдлад оло дэлин ороод абаһан байна 1988 оной июнь һарада Ленинградтай драматическа Бага театр мүн лэ нимэ байдалда ороод абаа. Үнгэрэгшэ жэлэй февраль һарада Балтиморто Донецкын балет удаан сэг соо байха багтай болоо. Ушар юуб гэхэдэ, америкэн спонсорууд мүнэ түлэхээс таһа асарһан байна. Дээрэ дурсагдаһан хөөр ушарта совет артистуудыг америкэн меценатууд нэгэнтэ бэшэ абаһан гэжэ хэлэбэл, алдуу болохогүй.

«Россин Бим-Бом гэжэ нэрэтэй агуушэ цирк» гэжэ томоор нэрлэгдэн 110 артистууд болон техничесн дэлгэрхыгшэдэй коллектив Джорджия мотельдэ тогтожо, урдаа вэз зорилгонуудыг табла. Энэ коллективтэй хамта Бимартын 31-дэ Америкэ ниндэжэ өрлэ һэм. Апрельни 21 болотор цирк Баруун Вирджинин Виллинг хотодо практика гараа. Городой

«энтринэ бүхэндэ» Виллинг хото урлалһан томо гэгшын плахадууд табигдаа һэн. Циркын директор Юрий Туркин тэдэ үдэрнүүд тушаа өхэл дуратайгаар хөөржэ үгөө. Генеральнэ репетицидэ бүхы шэнэ танилнууднай уригдаһан байна. «Бэхэл олон зон сугларса һэн, — гэжэ циркын директор дурдэн һанана. — Мянганһаа үлүү хүнүүд өрлөн байха гэжэ һанадгбди. Тэднээр бүгдэ артистуудай гарнуудыг шангаас адтажа, халуун баярыг хүргөө. Түрүүшымнай уулзалга «нимэ» баяргайгаар үнгэрһэн байна».

Удаань гастрольнууд эхилжэ, цирк долоон концерт Пенсильванин штатай Херш хотодо, табан концерт Теннесин штатай Ноксвилл городто табла. Удаадахи концертнууд баял амжаа эй-гаар үнгэрбэшье, харагшад тимшье олон байгазгүй. Үнгэрэгшэ неделдэ Теннеси штатай Джонсон Сити хотодо харагшад үсөөн байжа, цирк түхээрэлгэнүүд болон гэр байрын түлээ түлэхэ мүнэггүй үлэшөө. Хоор отөлһээ гаргадһан циркын артистуудтэ бархэтэйһэн байдал тохөөлдөө һэн.

13 мори, Гаарош гэжэ нэрэтэй һармагшенин, 5 бээбгай гэхэ мэтэе Ньюбургдахи фермэдэ элгээжэ, Алекс Никлсын транспортна компанида даалгаз.

Артистуудыг Джонсон-Ситийн «Холлидей инн» һамнажа гаргаба. Тимхэднэ тэдэ Мариэтте өрлөб. Тэднэй чөмөдануудэс тайлажа үрдөөгүй байтарнь, уржынсаадэрэй средадал адляар нутагай «Мотель сикс» орхихо гархыон гуйба. Зүгөөр ондоо отөл «Сюитиш инн» отельдэ тэднине оруулба. Автомобилин байдла гээртэ мүнөө совет циркынхид бээ һоридог. Тэрэнэй директор Грег Пэттон ингэжэ хэлэбэ: «130 хүнине үйлсэдэ һамнажа гаргата хатуу зүртэй бэшэб дээ». (Совет айлшад оройдоол 110 гэжэ би хэлээ һэм: 92 артист, хангэдэг ба эмигрантаһа 18 хүдэлмэрлэгшэд — гэрэлэй талаар уран зурга, абханай режиссер, администратор, директор гэхэ мэтэ).

Мотельдэ үдэр бүхэнөө үнгэрэхэдөө 1550 доллар түлэхэ хэрэгтэй; Мариэттедэ Нью-Йоркын сэнэтэй адли бэшэ юм. Труппа мүнэггүй болошонхой, гэхэшье мотелин түлээ түлэхэ һайтан эдхэтлгэй хүн үдэр бүхэндэ ондоол лэ байа юм.

Энэ гастроль үнгэрэхын тула мүнэ һомолһон Кувейдэй бизнесменэй мүнэ түлэхээс гэнтэ арасажархихадань, бүхы хэрэг буруу түршоо һэн гэжэ гастроль эмхидгэн америкынхид тайлбарлан хэлэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ Москвада баһал нимэрхүү ушар болоо һэн. Тимхэдэ эгэл һүүлшын үдэд Суданай спонсор гоо һайһан дангын конкурс мүнэггүйгөөр үлөөжэрхөө бэлэй. Иимэ байдалда ороод, Советскэ Союз хахад гүрэнэй хүн зоной үзэхэд лэ зоһоор туража үхэжэ бай-

һан Суданһаа спонсортэ гуйлтагыйгаар хандата баатай болоо һэн. Зүгөөр Кувейт гээшэмнай тэд ондоо хэрэг ааб даа. Кувейт меценат хахад миллион доллар үгэхэднэ гэжэ найдууһан аад, оройдоол 331 мянган доллар оруулаа юм.

Минни клиент хэндэшье мүнэ үгэхэ хүсэлгүй байгаа юм, мүнэ гэрһаар үгэхэн аад, тэрэнэс гэдэргэнэ бусаажэ абаха хүсэлтэй байгаа гэжэ мүнөө тэрэнэй адвокат Брукс Сэвидж мэдүүлнэ. Джонсон-Ситидэ гастрольни боллоулагдаһан үдэс цирк 450 доллар үрлэс ороод байгаз.

Совет артистууд хэрэгнай һайнаар түгэсэхэ гэжэ найдана гээд Туркин хэлэбэ: «Гастроль эмхидхэлгэ боллоулагдаха гэжэ хэлэ юм. Иимэ, юмэн болохогүй гэжэ һананаб, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. — Америкэ аймактар өхэ гүрэн хэ юм, тэндэ совет хүнүүдтэ һайнаар хандана гэжэ ойлгообди».

«Бидэ эндэ олон юмэ ойлгожо яданабди, — гэжэ циркын директор үргэлжлүүлэб. — Бизнеснай бизнес, мүнэгшымнай мүнэгшэ юм бээ, гэхэшье бидэ энэ ааншалгада зургаан һара соо эршэмтэйгээр бэлдэе, репетици үнгэрөө, шэмгэллэ, манеж бэлдэе хэ юмбиди. Бүхы юмэн үндэр хэмжээндэ хэдгэнэ бэйна бшуу. Эндэ хэды өхэ мүнэгшэ гаргашалагдаа, ажал хэгдээ гээшэб. Мүнөө зогшоо һамнамай, юм болотой!» Иимэ байдлтай ушарха өһөгүйбди гэжэ би найданабди».

Ленинградтай Бага драматсатрай уран зоололой хубине даагша Михаил Стронин 1988 оной июнь 1-дэаа нимэр, үү юмэн тухай хэлээ һэн. Тимхэдэ тэрэнэй театр Нью-Йоркдо мүнэггүйгөөр үлэшэһэн байгаа. «Дэлхэй дээрэ эгэл баян орон аад, хүрөөгүй мүнгыонь аргаа оложо бэдэржэ олоод, хүсэлдүүлжэ үгэхэгшэ гэхэн бээдэлы би ойлгоногүйбди, — гэжэ тэрэ хоротойхоноор хэлээ бэлэй. Минни арад экономическа эрид хубиллануудыг хэзээр бэлэн бэшэ гэжэ хэжэглэхэдэ Горбачевэй зүб байһыа эдэ бүгдэн гэршэлнэ бшуу: бидэ хэды өхээр оролдоббиди, тозарнэйшье нэгдэхим сортын гэжэ ойлгохонь хүнүүдтэ хушар байна, харин спонсорууд, харагшадшье олодохгүй юм. Энэ психологи Туркин ингэжэ тон зүбөөр тодорхойлоо: «Бизнеснай бизнес лэ, мүнэгшымнай мүнган лэ юм бээ, гэхэшье бидэ зургаан һара соо хэды эдхэтхэгээр бэлдэе гээшэбиди».

Минни ажаһууһан жэлүүдтэ энэ райондо хэдэн арбаад алдэбхинууд, ресторанууд нээгдээ, казгдээ гээшэб. Тэднэй эзэд баһал удаан бэлдэдэг байгаа, интерьерынь шэмгэлэн говоодоо хэды өхэ мүнэгшэ гаргашалтэб, тозарнэйшье эрхим һайн байгаа. Гансал дэлгүүр тэдэнэс һуури оложо үгөөгүй, тимхэдэ тэдэ хоһоор үлөө, гарзатаа бшуу. Тэднэй ороло бусад зон өржэ, баһал жэл тухай байнгүйгөөр хагдашадаг һэн. Эдэ бүгдэсэ ходо ходо адаглан хаража гээшэ үйдхотгай

байдаг. Тээд Америкэдэ бүхы юмэн бим. Хүндэ хүндэ чөмөдануудыг үргөөд, эндхээ хүн ябадаг.

Циркын артист гээшэ баһал хүн хэ юм, тэрэ харагшадгүйгөөр ажаһуужа шадахагүй гэжэ Туркин мэдэрбэ. Тэрэмнай аккумулятор мэтэ зал соо һууһан хүнүүдхэ зориг бадардаг хэ юм. Циркын артист манеж соогоо ажаһуудаг, энэ тэрэнэй ажабайдал болодог. «Тэхэрхэ тухай тэдэнэй хэнинишье бодоногүйл! — гэжэ тэрэ мэдүүлэб. — Хүдэлжэ эхилэхэднэ гэжэ тэдэ бултадаа этигэнэ. Тээдшье этигэнгүй яахаб даа, тимгээгүй һаа, тэдэ ингэжэ хэлэхэ һэн: тэснад маанадыг элгээгшэ, бидэ гэртээ хориһамнай!»

«Советскэ Союздаа бусахын орондо Атлант шадарай отөл соо һуугаа һамнамай дээрэ хэ гэжэ совет циркын труппа бодоо хэ, — гэжэ «Уоллстрит джорнал» гээтэ энээн тушаа хоротойхоноор бэшэе һэн. — Хубилган шэнхэдхэгшын нэгэ түхэригтэ орходоо ноль доллар үнэтэй сэнэтэй гэхэн удахтай, гэжэ бидэ ойлгоо һэмднэ. Артистуудыг ойлгохонь — хушар бэшэ: «Хэды урагшагүйдхэ урмаа хухарашье һаа, хэхишье аргагүй байгаа. Хэлсэнэй өһөөд артист 11 һарын туршада наада, хуруулаа, һүүлээрнэ 30 гү, али 60 үдэр соо амаралта абаад, нутагаа бусаха аргатай байба. Тимгээд дахинаа Америкэ бусажа, арба нэгэ һара хүдэлхэ аргатай байгаа. Иимэ хүсэл бодолтооо хахасаха гээшэ хэды хүшэр хүндэб даа. Циркын артистуудыг үнэн зурхэнһөө хайрламаар».

Америкэнүүд хүнүүдэй аюулда ороходонь туһалхаар ходоодоо бэлэн байдаг. Нутагай прачечна түлөөһгүйгөөр хубсаһа хунараа угаахынь дурадаба, хэдэн рэсторанууд эдөө хоолыг элгээтэ, балетист хүмшөө үдэр бүхэндэ удын хоол асаржа үгэнэ. «Ямаршьегүй амтагайхан эдөө асардаг, — гэжэ Туркин хэлэбэ. — Манай эндхээ ошонон олохон хүнүүд манда туһалдаг. Олохон ородууд манда өрээд, ингэжэ асуудаг: тэснада туһалаа аргатай гээшэ гүбди! Ямар нэгэ город хараха хүсэлтэй һаатнай, абаашажа харуулахаданай болоо. Артистад нэгэ үгэ мүнэгшөө үнэтэй сэнэтэй байдаг. Тэднээртэ манай циркын зүгһөө аймактар өхэ баяр хүргыт. Манда материкалыг талаар туһалһан, манай гастроль амжалтайгаар үнгэрэхэ гэжэ этигэнхэн хүнүүдтэ бултандань баяр баясхалан хүргэхэ хэрэгтэй».

Энэ долоон хонотго цирк Атлантын «Омни» гэжэ нэрэтэй зал соо наада харуулаа гэжэ Туркин хэлэбэ. Артистууд яһаа мүнэ олоно, үри шэригэ түлөөд, гастрольо үргэлжлүүлжэ байтабди гэжэ найдана гэжэ тэрэ хэлэбэ. Магад элдэб эди шэдигтэй ушаржа болохобди, үгы гэхэл юунышье болоногүй бээ...

Владимир КОЗЛОВСКИЙ.
[«Новое русское слово» Нью-Йорк—ИМА—пресс].

БОДОМЖОТОЙ ХАНДАСА ХЭРЭГТЭЙ

СССР-ий Президентын байгша оной августын 12-то хэлэн мэдүүлгэ соо оборонын асуудалнууд гансал ССР Союзай зиндагдэ шиндэгдэхэ асуудалнууд болоно гэжэ мэдүүлэ. Тиймэһээ газар дээрэмнай сэрэгэй байһан ушар манай бэвэ дааһан байдалыг хэзэгүйруулна гэжэ Эстонин ССР-эй Верховно Соедэй мэдүүлгэ-ниинь дороо ямаршье үндэстэй болоно гэжэ. СССР-эй Президентын мэдүүлгэ соохи энэ хуби тухай налмал хэлэхынь ТАСС-ай корреспондент В. Гондусов СССР-эй Зэбсэгтэ Хүснүүдэй Генеральна Штабай начальнигай орлогшо Г. Кривошеевы гүйһан байна:

— Манай ороной амин шухага асуудалнуудта хэбэтай асуудалнуудээр, тэрэ тоодо тэрэнэй бэвэ хамгаалха шадабарид хэбэтай асуудалнуудээр харалтай, бодомжогүй шиндэгдэхэ абайһан Эстонин парламентаринуудай толгойнь СССР-эй Президентын мэдүүлгэ «сэлмээжэ» болохо хэм. Юуб гэхэдэ, бэвэ хамгаалха шадаагууларуулжа хэбэ болохогүй ха юм.

Хэнэйшье мэдэхээр, оборонын асуудалнууд СССР-эй зиндаада бүхы дээрээ шиндэгдэхэ ёстой. Зэбсэгтэ Хүснүүдэй урда гаража байдаг материално-техническа, кадрова болон бусад асуудалнуудыг нэгэшье союзна республика бэвэ даагаад шиндэхэ шадахагүй. Эстони энэ талаар ондсо байдалтай бэшэ юм. Мүнөө үедэ манай Зэбсэгтэ Хүснүүдэй бүхы частнууд эндэ бии гээшэ ха. Тийхэдэ хэрэгтэй хэмжээн соо оруулагданхай. Хэникешьёб дарахын, ямаршьеб каратольна хэмжээнүүдэ абайһын тулада эндэхи манай сэрэг олошоруулагдана гэһэн абайнуудыг эрид бүрүүлсэжэ, тон харюусалгатайгаар нүүлэй үедэ нэмэлтэ частнууд Эстон руу оруулагдаагүй гэжэ хэлэнэб.

Урда сарһаа тогтонхойһон байгууламжыг бодото байдалтай тэсрэлдүүлэнгүйгөөр эбдэхэ гэжэ шаарамжагүй хэрэг болоно. Оро

зэбсэгжэлтэй болон техниктэй сэрэгэй частнуудта энэ нэн түрүүн хэбэтай аб даа, ПВО-гой сэрэгэй частнуудай жэшээ дээрэ энэниинь тон элээр харахаар. Эхэ оронойнгоо агварай дайда хамгаалгын байгууламжыг хандаргажа болохо юм аа! Агаарай дайда хамгаалгын сэрэгүүд гансал сэрэгэй алба хаагшадые хамгаалха зорилготой бэшэ, мүн гол түлэб экономика, захиргаанай объектиудыг хамгаалха ёһотой ха юм. Эдэ частнууд мүнөө сагай техникээр хамгаалгын, тэдэнэрэй сэрэгэй бэлэдхэлдэ табигдадаг эрилтэнүүд тон дээдэ хэмжээнэй байдаг. Энэ байгууламжыг хандаргажа хаа, хойшолонгуудыг уридшалан тодорүүлхын аргагүй гэдэгтэ алхам хэгдэхэ ха юм. Сэрэгэй бусадшье янза түхэлнүүдтэ энэ хэбэтай.

Республикын газар дээрэ сэрэгэй частнуудыг хайшан гээд байрлуулха-тухай гансал асуудлаар бэшэ, мүн сэрэгэй частнуудыг бүрдүгдэхэ Эстонин Верховно Соедэй хандсэнь тайхал түрүүлнэ. Хэбэтай сэрэгтэ таталгын дүнгүүд энэниинь тодоор гэршэлэн харуулна. Эстонидо энэ талаар түсэб оройдоо 42 процент дүүргэгдэ. Эстон 2500 гаран хүбүүд Конституцээр хараалагдаһан уулгаһаа хулжажа ябана. Недондо бүхыдөө бүхы орон соомнайшье сэрэгэй албанһаа арсагшадтай тоо нимэ олон байгаагүй. Хуули буса ябадал гаргаһан эдэ залуу зондо эсэргүү бодото алхамуудыг республикын хуули хамгаалгын органууд хээгүй байһаар.

Эндэ нэгэ ондоо асуудал тон шууха юм. Эстон хүбүүдыг нутагһаан холо алба хэхиень элгээ гэһэн наамжа буруу. Прибалтикийн болон хүршэ сэрэгэй округуудта Эстонин түлөөлэгшэд тон олоороо алба хэдэг юм. Гансал нутагтай хараа бодол бэримталха болоо хаа, сэрэгэй талаар һайн бэлэдхэл хангахын аргагүй газарнууд орон соомнай олон ха юм даа гэжэ бидэ бултадэз ойлгоно ёһотойбди.

Манай хүбүүд гансал нутагтаа алба хэхи ёһотой гэһэн эрилтэ табижа, национальна сэрэгэй эмхидхэлнүүд бии болгохо гэжэ нэн түрүүн республикын ээм дээрэ экономика ехэ ашаан болон бууха ха юм.

Армида харша хараа бодолнууд тус республикада үргэнээр тарвад байһанаарыг хангажа зобонгүй байхын аргагүй юм. Сэрэгэй комиссариатуудай ажал ябуулгада һалта хэхи зорилготойгоор эдэ бүхы юумэн хэгдэнэ. Сэрэгэй алба хаагшадтай бүлэнүүдтэ хандалга энэл юумэндэ сэхэ хэбэтай. Тэдэнэр тус республика соо ямаршье эрхгүй болонхой байна бшуу. Совет сэрэгшэдэй хүшөөнүүд мүү муухайгаар бузарлаха ябадалнууд мүн лэ үзэгдэнэ.

Республикын экологидо манай сэрэгшэд ехэ хохидол ушаруулан гэһэн наамжнууд баһал дороо ямаршье үндэстэй байха юм. Байгалида хохидол ушаруулха зарим ушарнууд үзэгдэдэг. Бивгээ гээд Оборонын министрлэз лэрсангүй. Гэхэ зуура сэрэгэй коллективүүд ямар нэгэ хохидол ушаруулаха нээ, тэрэнээ гансат бусадаг гээд тэмдэглэб.

Оборонотой холбоотой асуудалнуудыг шиндэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр тэрэниинь хэрэг бүтээмжтэйгээр, хэрэг мэдэхээр бэлүүлхэ шууга. Тиймэһээ СССР-эй Президент өөрынгөө хэһэн мэдүүлгэ соо гүрэнэй урда оборонын талаар табигдажа байһан асуудалнуудта зүбөөр, һайн һайхан хараа бодолтойгоор хандахынь Эстонин Верховно Соедэе уриалһан байха юм. Хамтаараа хэлсэжэ, тогтоһон байдалһаа гарахы оролдхо, сэлмэг һайхан ухаагаа алдахагүй, бодото байдал зүбөөр ойлгохо гэжэ тон шууха. Тон шэнэ ССР Союзыг — бэвэ дааһан гүрэнүүдэй Союзыг бии болгохо ябадалыг хуулиг ёһоор баталһан союзна шэнэ хэлсээн эдэ туһа болохо һэн. [ТАСС].

— Хойто ба Урда Корейг нэгдүүлхэ талаар түрүүшын тон ехэ удха шанартай алхам хэгдэбэ,—гээд Урда Корейн премьер-министр Кан Ен Хун мэдүүлэ. Сеул хотодо Хойто ба Урда Корейн түлөөлэгшэдэй хоёрлдоонүүдэй дүнгүүдыг согсолходоо, тэрэ нимэ мэдүүлгэ эзэ бшуу. Хойто Корейн делегацие энэ хоёрлдоонүүдэй үедэ КНДР-эй премьер-министр Ен Хон Мун толгойлһон байна. Хоёрлдоонүүд гурбан үдэрэй туршдаа үзгэлжлүүлэгдэ һэн.

Эдэ хоёрлдоонүүд хадаа түүхэтэ үлэ хэрэг мүн гээд олонхи шэнжэлэгшэд тоолоно. Эндэ хоер гүрэнүүдэй хоорондо баталагдаха түрүүшын хэлсээнэй үндэһэ һуури тухай проект зүбшэгдөө юм. Энэ документ Хойто ба Урда Корейн харилсаануудыг гуримшуулгада охсо үүргэ, нүлөөтэй байха болоно. Тус проектыг Урда Корейн түлөөлэгшэд дурадтаһан байна. Гадна хоёрлдоонүүдэй үедэ политическэ ба сэрэгтэй талаар зүришлдоонүүдыг һуларуулха, хүн зоной бэе бэедаа ябалсаха таарамжатай арга боломжо олгохо, хоер гүрэнэй хоорондо экономика харилсаануудыг үргэдхэхэ түшлэ асуудалнууд зүбшэгдөө юм. Хойто ба Урда Корейн социальна байгуулалтыг хүндэлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ харилсаанууд гуримшуулгатаа ээргэтэй гээд Сеулай түлөөлэгшэд тэмдэглэһэн байна. Бэе бледэ этигэтэйгү ябадал тус хоёрлдоонүүдэй үедэ одоол дабагдаба гэжэ шэнжэлэгшэд мэдүүлнэ. Гэбшье «хүйтэн дайны» үедэ Пхеньянай ба Сеулай хоорондо тогтоһон харилсаануудыг һайжаруулжэ, тон хүндэ хүшэр асуудалнуудыг зүбшэлгын замда гараха гэжэ хоер талын шиндэхэ мүнөө үеын гол зорлого болоно. Нэн түрүүн хоер гүрэнэй сэрэгтэй хүснүүдэ үсөө

рүүлхэ, Урда Корейһээ Холбоото Штадуудай 43 мянган сэрэгтэ гаргаха, эндэ асаргадһан ядерна зэбсэгүүдыг, тэрэниинь абажа ябаха түхээрлэгшүүдыг үгы хэхи асуудалнууд шиндэхэдэ ээргэтэй. Тийн хоер талын үгэ андалдаһон эхилһэн ушар Корейн хөгөд аран дээрэхи байдалыг гуримшуулха арга боломжнуудыг олгуулха бээ гэһэн бодол түрүүлнэ. Хоёрлдоонүүд Пхеньяна ба Сеул хотонуудта ээлжэлдэ үнгэргэгдэхэ юм.

Дэлгэй дээрэ «Хүйтэн дайн» сараха талаар өбтөһон хэмжээ абуулганууд, Зүүн Европодо боложо байһан үйлэ хэрэгүүд, герман гүрэнүүдыг нэгдэхэ талаар абуулгадан тудалмэри Азийншье политическэ байдалда нүлөө үзүүлэ бшуу. Тиймэһээ эндэ «хүйтэн дайн» сараха гэжэ онсо удха шанартай байна ха юм.

КНДР ба Урда Корей хоерой хоорондо үнгэргэгдэһэн хоёрлдоонүүд Владивостокто болоһон уласхоорондын хуралдаантай тудалдаһан байгаа юм. Тус хуралдаанай уриан гэхэдэ, «үгэ андалдаһон, эб найрамдал, хани харилсаан» гэһэн үгэнүүд байгаа бшуу. Эдэ уриануудай мүнөө үеын уласхоорондын байдалда тон ехэ удха шанартай байһаниинь ойлгосотой. Ази түбин энэ нутагтай байдалыг гуримшуулгаар сэг хүржэ эрэнхэй. Эндэ мүнөө үедэ хэгдэһэн алхамууд саашадаа аша үрэтэй байха бээ гэжэ найдахаар. Ушар юуб гэхэдэ, Корейн хоер гүрэнэй зүришлдооо саралгада уласхоорондын байдалыг һайжаралга нүлөө үзүүлэ ээргэтэй.

Хоёрлдоонүүд саашадаа үргэлжлүүлэгдэжэ, Хойто ба Урда Корейн гүрэнүүдэй нэгдэхэ сагыг дүтлүүлхэ бээ гэжэ этигэнэбди.

(ТАСС).



Жэл бүхэндэ намарай эсэс багта Сеулай түбэй үйлсэ гудамжанууд ёһотойл театрай сценануудыг һануулдаг байха юм. Хэдэн мингаад мэргэжэлтэ бэшэ артистууд гоо һайхан жүжэг наадануудыг, дуу хатарнуудыг дэлгээшэдэг. Шэс-тивалиин элдэб янзын костюмнуудыг үмдэһэн хүмүүд 1992 оһһоо 1910 он боло

лотор Корейн оптирог дээрэ эвсэг гартаа бариха банһон императорай үг гарбал харуулхыг оролдон, 8 километр тухай ута зонда үргэлжэ зогсонд, Сеулай түбэ үнгэргэгдэһэн нимэ фестивалыг бүхы хүмүүдэй өндөрлө татадаг байха юм. Зүрэг дээрэ фестивалыг түлэг дундаа.

ТАСС-ай фотохроника.

«МИНИИ ЭСЭГЭ Д. КЕННЕДИИЕ БУУДАНАН ЮМ...»

ЦРУ-гай сэтгэ захиралтаар бүлэг хүмүүд 26 жэлэй саада тээ Даллестэ (Тегас штат) США-гай президентые алаха бэлдэл хэжэ, хэрэгтэ хэрэгтэ бэлдүүлхэн юм гэжэ ТАСС Нью-Йоркхоо мэдээсэнь—Даллестэ болоһон пресс-конференци дээрэ энэ городто ажаһуудаг 29-тэй ажалгүй хүн, нефтяной түхээрэлгэнүүдэй талаар мэргэжлэтэ Рики Уайт (зураг дээрэ) нымд мэдүүлгэ хэһэн байна.

Минии эсэгэ Роскоу Уайт 1963 оной июлбрийн 22-то США-гай президентые буудана гурбан хүнэй нэгэниинь байһан юм гэжэ тэрэ журналистнуудта мэдүүлбэ.

Уридшалан хараалагдаһанай өһоор президентын Даллас өрхсхлээ хоер һара урид ЦРУ-гай захиралтын өһоор эсэгэмни эндэхэ полицид алба хэзээ ороо һэн гэжэ Уайт пресс-конференци дээрэ хэлбэ. Энэ хадаа президентые хорооко операцийн эхин байгаа. Роскоу Уайт, тагнуулай захиргаа най үшөө хоер хүн энэ операции бэлүүлхэ аһотой һэн. Президентын Даллестэ өрхсхлээ үдэр Роскоу Уайт үндэр ногоогоор бүрээгдэһэн гүбээгэй оройдо бэээ ноугаад һуугаа. Кеннедин һамгантайгаа һуугаад ябаһан автомобилнуудай гараха талмай тэрэ гүбээ дээрээ тон элээр харагдана. Нүгөө хоер алууршадын талмай руу гараһан сонхонүүдтэй байһан гэрнүүд соо хоргодоһон байгаа. Тэднэй хоргодоһон нэгэ байһан соо номой склад, күгөөдэһэн архив байһан юм. Рики Уайтын мэдүүлһэнэй өһоор президентые эдэ гурбан лэ буудана байна. Тимгэжэ Кеннедине буудажэ алахада, ганса хүн—Освальд гэмтэй гэжэ официална һангэмжэ энэ мэдүүлгэ буруу гүбээ бшуу. Президентые буудажэ үедэ номой складтай байһан Освальд гол алууршадые далдлуулха гэхэн «сагаалса» байгаа гэжэ Рики Уайт хэлбэ. Типпига гэдэг полициескыншье алуулһанда Освальд гэмтэ зэмтэй бэшэ юм. Официална багсаамжалгын өһоор Типпига Освальдые бариха гэжэ абаһаар буудуулжа үхэһэн болодог. Президентын алуулһанай һүүлээр минии эсэгэ Типпига хоер Освальдые барихан байгаа гэжэ Уайт батална. Баригдаһан Освальдые түргэн зуура городой полицейскэ управленидэ элгээжэ, мүрдэлгэ хэжэ гэжэ Типпигын хэлбээдэ, Роскоу Уайт тэрэнээ буудажархһан байна.

ЦРУ-гай юундэ Джон Кеннедине алахаа һанаһан тухай багсаамжалха һэдэлгэ Рики Уайт пресс-конференци дээрээ хэбгэй, харин «зуун жэлэй уршагта ушарта» тагнуулай управлениин сэтгэ хабаатай байһанин тодорхойгоор мэдэһэб гэжэ хэлбэ. 1971 ондо болоһон түймэрэй үедэ эсэгэмни һаһа бараһан юрын ушар бэшэ гэжэ батаар ойлгоно. Даллестэ болоһон тэрэ шуһата үйлэ хэрэгтэ хабаатай, гэршэлһанин үгэ хэлэ гэгшэдэй хэрэгтэ бүтэһэн ушар болоно, һанамжануудайнгаа шуһала тайлбари—эсэгэмни дэбтарые Уайт үни удаан сагай туршада гэртээ адалгажа байгаа юм. Тэрэ дэбтар соогоо эсэгэмни президентые алаһан тэрэ үдэрнүүдтэ болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай тодорхойгоор бэшэдэг байгаа бшуу.

ФБР-эй городой отделенидэ тэрэнкие гэнтэ дуудба. Тэрэ сэгһаа, 1988 онһоо хойшо дэбтарнуудын сараггүйгоор үгэ болошоо һэн. Джон Кеннедине буудажэ оптикеска прицелтэй винтовкодол адли винтовко, Роскоу Уайт Освальд хоерой далайн пехотодо хамта алба хэһанин гэршэлһэн документнууд, ЦРУ-гай бэшмэл заабаринуудтай гурбан записка намда бии гэжэ Рики хэлбэ.

Уайтын мэдүүлгэнүүдые Джек Шоу сөхцөнник дэмжэһэ. Тэрэ пресс-конференцидэ мүн табалдалса. Шоу олон жэлэй туршада Уайтантай «Роскоу Джинниа хоертой — дутын харилсаатай байһанаа мэдүүлбэ. Уайттан бурханда мүргэхэдөө, Кеннедине алаһан тухай олон дахин дурддаг, энээн тухай намда хэлбэдэг һэн гэжэ Шоу дурсана. Үбгэнэйхөө Джек Рубитай хоералдэхэдэ олон дахин байлсаа һэмби гэжэ Джинниа Уайт намда байһан соонь хэлбэ, бурханай урда бэээ сагааруулаа һэн гэжэ Шоу хэлбэ. Джек Руби һүүлэнь Освальдые буудажэ алаһан хүн. Джон Кеннедине алаха һэдэлгэ, тэрэндэ бэлдэлгэ тухай, һүүлээрнэ аюултай гэршэлһанин үгэ хэлэ тухай хоералдөөнүүд болодог байгаа та юм.

Пресс-конференциин болохоһоо холо урид ЦРУ-гай хүтэлбэрлэгшэд байһан хэдэн хүн Рики Уайтын хэлһые буруушаһан мэдүүлгэнүүдые хэлэ гэжэ хүлээгдэһэн байгаа, нымд мэдүүлгэнүүд хэгдэһэншье байна. Гэбэшье Кеннедине алаһан тухай мэдэһэнүүдэй түбэй Даллестехи «Зуун жэлэй уршагта ушар» тухай олон жэлнүүдэй туршада мүрдэлгэнүүдые хэжэ байдаг эмхи Уайтын хэлһэниинэ зүб, тэрэнкие гэршэлһэн документнууд бии гэжэ пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

[ТАСС].

Энэ һонирхолтой

ЖУТӨӨНШЭ ҮБГЭН

Камерунай нэгэ городой ажүүдахи ой соо гашуудалтай үйлэ болоо. Мэдээсэлэй национальна агентствын дамжуулһанай өһоор, 70 һаһатай нэгэ хүн атаа жүтөөнһөө уламжалан, өөртөө сасуу хүниин номо һуршаар харбажа алажархео.

Баппа Хайату хүршэмни залуу һамгантаймин алажархалдааг болоо гэжэ һэжэглээд, хороо абаха гэжэ бодоо ха. Нэгэтэ тэрэ хэзар мореор ябаһан «дайсанаа» угтажа, хоер годлеор харбажархео. Иймэ аюул оройдоошье, хүлээгээгүй бобо шархатажа, эмзэлһээ унаа. Үзүүрнүүдтэнэ хоро турхжэрхһэн годлинууд өөрынхнээ абаа һааб даа. Эзэгүй моринной гэртээ бусажа өрхсхлээ, хүнүүд эмзэл дээрэнь шуһа обоорро. Зонной угаа мэдээ алдажа, шууяһар байтар, һаһатай «Отелло» өөрөө өрхсэ, жандармеридэ бэээ тушааһан байна.

ЭГЭЭЛ БАЯН ХҮНҮҮД

Зүүн-Урда Азиян бишыхан Бруней гэжэ гүранинэ толгойлдог султан Муда Хассанал Болкиах гэдэг дүрбэдэхи жэлээ дэлхэй дээрэхэ эгээл баян хүн байһаар. Нефтин ашаар тэрэ баяжажа, 25 миллиард доллар зөөрхтэй болонхой.

«Форчун» гэжэ журнал 1 болон дээшлээшье миллиард доллар мүнгэтэй эгээл баян хүнүүдэй список жэл бүхэндэ тунхагладаг юм. Тэндэнь мүнөө 182 хүн тоологдоно. Тимгэжэ недондонойнхоо 25 хүнөөр олон болоо. Саудовска Аравин король Фахд гэдэг араб түбинин нефтин 20 баяшуулай дундаһаа түрүүлээшье һаа, журналай гэргадаг список соо 2-дохы һуури эзэлһэнхэй.

11,7 миллиард доллар мүнгэтэй Великобританиин королева Елизавета II дэлхэй дээрэ эгээл баян эхэнэр байна.

Эгээл олон миллиардернууд—58 хүн — США-да тоологдоно. ФРГ-дэ 15, Италида 9 хүн. Япондо 8 хүн дэлхэй эгээл баян зонной тоодо ороно. Зүгөөр япон баяшуулай тоо недондонойнхоо 4 хүнөөр үсөөрһэн байна.

ПРЕЗИДЕНТЫН САМОЛЕТ

«Боинг» компани США-гай агзарай-сэрэгэй хүсэнуудтэ «ВВС-1» түхэлэй шэнэ самолет президен-

тын нэрээр дамжуулба. Тусхай түхээрэлгэтэй тэрэ самолет частэ 560 миль ниндэдэг. Самолет соо 70 пассажир, экипажэй 23 гэшүүн баггата. Гэхтэй хамта, прессэдэ гэжэ тусгаар һууринууд, телефонуудтай хүдэлмэрини газар бии. Тус самолет хоер жэл соо хэгдэһэн байна. Президентын ниндээ хоёрдох аналэйнер «ВВС-2» 1991 оной июнни 30-да бэлэн болгогдохо юм. Энэ хоер самолет дун хамта 410 миллион доллар гаргашалагдаа. Президентын «Боинг-707» түхэлэй хуушан самолетууд 1972, 1962 онуудта хэгдэһэн түүхэтэй.

«КРАЙСЛЕР» ЯЛА ТҮЛЭХЭ

США-гай автомобиль бүтээдэг томо томо компанинуудай нэгэн «Крайслер» худалдан абагшадые мэхэлһэнэйгээ түлөө 7,6 миллион долларой ала түлээ болоо. Ушарын гэхэдэ, 1949 онһоо 1986 он хүртэрхи үе соо тэрэ хуушан машинануудые худалдажа, зонкие мэхэлһэн байна. Ямар нэгэ үсалда өрөжэ эбдэрһэн аад, һүүлээрнэ түрэл заводтоо заһабарилалдаһан машинанууд шэб шэнэ шэнги болгогдоод, наймаанда дахинаа гаргадаг байшоо. Мэргэжэлтэдэй багсаамжалһанай өһоор хэрбээ нимэ машина худалдан абагшадтай бултадаа мэдүүлгэ бэшээ һаань, «Крайслер» үшөө 100 миллион долларой ала түлэжэ болохо.

ГУРБАДАХИ ТЭРҮЕДЭБЭ

Бразилиин Сан-Паулу городой криминальна полициин 200 гаран агентүүд 50 гаран хүниин алаһан онсо аюултай гэмтэ июурые бэдэрнэ.

Бэээ наймаалдагаараа мэргэжлэтэ болоһон тэрэ алууршан өөрынгөө оршом соо «Бруно» гэжэ алдартай, дун хамта 117 жэлээр түрмэдэ хаагдаһан байна. Тимэ мүртөө энэ удаа Сан-Паулу городой онсо ушарга режимтэй түрмэһөө гурбадаха тэрэ түрээдэбэ.

Полициин тусхай түлөөлгшын тэмдэглэһэнэй өһоор, 31 һаһатай «Бруногай» бодото нэрэнэ Флорисвальдо де Оливейра. Тэрэ тус городой түүхэдэ хэзээдэшье үзэгдөөгүй онсо аюултай алууршан болоно. Тэрэ анха түрүүшынхнээ 1983 ондо баригдахадаа, 117 жэлээр эрхэлээ хаагдажа, түрмэдэ хаагдаһан байна.

ЭГЭЭЛ ҮНДЭР НАҺАТА

113-дахы һаһандаа абаһан, дэлхэй дээрэхэ эгээл өхэ һаһатай эрэ хүн Джон Эванс гэдэг һаа һаһа бараба.

Дж. Эванс 1877 оной августын 19-дэ түрөө. 22 һаһатайһаа шэжтөроор хүдэлөө. 108-гай байтадаа зүрхэндөө операцин хүүлээ. Өөрынгөө 110 һаһанай түрэхин үдэрые тэрэ Великобританиин нислэл хото Лондондо тэмдэглэһэн байна. Эванс бүхэ дэлхэйдэ мэдэжэ «Гиниссэй рекорднуудай номдо» оруулагдахадаа, эгээл үндэр һаһатайнь байгаа.

ГЭРЭЙНЬ ХАНЬЕ ЗАДАЛЖА...

450 килограмм шэгнүүртэй американые госпитальдо оруулхын тула врачнууд барилгашадай бригадаһаа туһаламжа эрихэ ушартай болоо. Нью-Йорк штадай Мити-Харбор хотодо ажаһуудаг 45 һаһатай Джон Финнерти өхээр хэжэгтэжэ, врачта хандахадаа, гансаараа гэрһээ гаража шадаагүй. Ушарын гэхэдэ, тэрэ гэрэйнгээ үүдээршье, сонхооршье багтаагүй бшуу. Тэрэ хэды хэрэ буугаашье һаа, гэхээ талын ханьень эдэлжэ, гаргаха гэхэн һанаашалгыннь үбшөөһэн байгаа. Гидроэлектрикэ үргэлгын түхээрэлгээр тэрэнкие автомобилин кузовта «ашажа», аргааханаар больницада абаашаа һэн. Хэжэгтэхэдэ урагшагүйдөө бэшэ, харин олзотобоб гэжэ Финнерти тоолоно. Үгэ гэхэл, тэрэ гэрһээ хэзээшье газашаа гаража шадаагүй байгаа. Хара гэрэйнгээ ооорто хэды шэнээн сагаа үнгэргэһэнөөшье тэрэ өөрөө тодоор һанаагүй. Юрэдоол, түршээрнэ хэдэн жэлэй турша соо тэрэнкие үйлсэдэ хараагүй юм.

США-гай Нью-Йорк штадай Пикскилл хотодо 1979 ондо хэгдэһэн нэгэ бутерброд мүн дэ олоной анхарал татаа бэлэй. 40 килограмм ливернэ колбаса, 50 килограмм үхэрэй мята, 60 килограмм элдэб зүйлэй колбасануудые, гушэн килограмм сыр, 15-тоһо, табам мянган зүһэм помидор абажа, бүхыдөө 30 тогоошон тэрэ бутербродые хэһэн юм. Бэлэн бутербродоо 6000 зүһэм болгожо хэршээд абталлаһан, 315 метр болоо.

[ТАСС].



ПИТОН МОГОЙ АЮУЛТАЙ ГЭЛСЭГШЭЛ...

ИНДОНЕЗИ. ЭСЭГЭ БА-САГАН ХОЕР 80 КИЛОГРАММ ШЭГНҮҮРТЭЙ, 7 МЕТР УТАТАЙ ПИТОН МОГОЙҢОО ЗААХАШЬЕ АЙНА-ГҮЙ ХЭБЭРТЭЙ. ИНДОНЕЗИИН НЭГЭ ЗООПАРК СОО ТЭДЭНЭР НОМЕР ХАРУУЛЖА БАЙНА.

ТАСС-ай с-строкино.

Республикыннай гүрэнэй түбэй архивта урдань олондо мэдээсэг-дээгүй, дуулагдаагүй байһан түүхын нюуса документнуудые бүгэдэнэй анхралда табиха талаар хүдэлмэри үргэлжлөөр. Бидэ мүнөө уншагдайһаа анхралда хореод онуудай эсэс болон гушаад онуудай эхиндэ хүдэлмэришэн тархашадай инспекцин арай-дай комиссарнадай фондоо хадгалалдажа байһан архивна доку-ментнуудые дурадханабди.

Тус фондоо жараад онуудай үйлэ хэрэгүүдые хубилгангүйгөөр тэрэ шэгтэнэ документнууд соо оруулжа, мүнөө хүртээр нарин няг-таар хадгалалжа байгаа бшуу. Гэ-хэ зуура, тэдэ холын жэлнүүдтэ болоһон үйлэ хэрэгүүд мүнөө үе-ын олонхи үйлэнуудтэй тааралда-һан, адли шэнги байха юм. Бидэ мүнөө кооперацие нэргээн хүг-жөөхэ гэжэ оролдонобди. Гэхэ зуура, хореод онуудта Дээдэ-Үдэдэ Сибирийн хнээрийн, Алес Дурные, Буряад-Монголой Ав-тономито Республикые гүйсэд хан-гадаг «Дубитель» гэхэн акционер-нэ общество хүдэлдэг байһан. Тус общество бадаан бэлдэдэг, нютагай арһанай промышленнос-тине түүхэй эдээр хангадаг, эк-стракттаа зөөдүүдтэ түхээрлэгэ-

тэ хэгдэдэг хүдэлмэрийн түлбэ-ри дээшлүүлхэ гэхэ мэтэ шуха-ла хэмжээнүүдые. абаха хэрэгтэй байгаа. Хүдэлмэришэдтэ хабаатай бүхы асуудалнуудые түргэн бол-зор соо шиндэхэ гэжэ оролдо-хо. Тобшоор хэлбэл, үйлэдбэ-рийн нэгэдэл олохон асуудалнуу-дые шиндэхэ шадалтай.

Ганса хүдэлмэригүшүүлэй бэ-шэ, мүн ондоо ямаршье ажалда хабаадуулагдажа байһан бүхы хү-нүүдэй ажабайдалай социальна тала муу байгаа гэжэ тэмдэглэе. 1932 оной ноябрийн 27-до ПБЗ-гэй хүдэлмэришэдэй зүгһөө хун-гадһан комиссин акт маанай-дай урда табхатай байна:

«1. Бараагууд соо хүн зоной-олон гэшэнь аргагүй. Гансал 9-

раад жэлэй туршада хэр өхэ ху-билтанууд болооб гэжэ асуу-бал, зүбтэй ха. Зобохон тулһан хүнүүдтэ, үндэр наһатайшуудда ямараар ханданабиди.

1929 оной августын 3-да РКИ-гэй секретарь Устигов гомдолой бюрос даагша нүхэр Новацкий гэгшэд ингэжэ бэшэ: «Убгэ-жөөл Соронинине танда эльгээ-бэб. Тэрэниие албан хойрог но-ед һайд бэһтэ холодуулжа, ишэ-тишэнь эльгээгээд лэ туһалха гэ-жэ оролдоногүй. Усанов Десято-ва, харин Десатов һөөргэнь Уса-носта эльгээжэрхинэ. Гэхэ зуура, энэ үбгэжөөл аяар 85 наһатай ха юм. Собес болон Страхасседа хэды дахин хандатаданы, урагша абажа үгэнэгүй».

Хамтын ажалай эмхидхэгдэнэ эхилхэн хүдөө нютагуудһаа хү-нүүд хүдэлмэришэн — тархаш-най инспекцин гомдолнуудтай бю-родо бэшэдэг байгаа. Цыренжап Бадмаевай РКИ-дэ бэшэһэн гом-дол хараад үзэбди: «Минии эсэ-



УРАН

Архив юун тухай мэдээсэнэб?

нүүдые эльгээдэг байгаа. «Едине-ние» гэжэ нэрэтэй түбэй коопе-ратив байгуулагдажа, тэрэнэй бү-ридэлдэ шоколадай мастерской, хүдөө ажахын, эд хэрэглэмжийн кооперацинууд оруулагдаһан бай-на. Архивай документнуудые най-наар шудалан харабал, шэнжэл-бэл өхэ юумэ мэдэжэ абахабди.

Хаа хаанагүй үргэн өхэ хүдэл-мэригүшүүлгэ боложо магадгүй гэ-һэн һанамжа бии. Энэмнай мүн-өө үедэ азб дээ. Харин 1928 ондо ямар байгаа гэжэ тоо бар-имтануудые хараад үзэе: «Дээдэ-Үдэдэ февраль нарада 2355 хүн ажалгүй үлэшоо. Хүдэлмэригүш-үүл нимэ бүлгүүд боложо ху-баарна: промышленна ажалэй бү-лэг—1292; ухаагаа гүйлгэхэ ажа-лай бүлэг—526; транспортнууд —170; хангадаг албан—132; ком-мунальна ажалшад — 235; ни-мэнь эдэс хоол, ой модоной ажа-хы—2814. 1929 оной мартын 20-до хүдэлмэригүшүүлэй Н. А. Улановай мэдүүлгэ—бэшэг унша-абди: «1927 оной декабрийн 20-һоо ажалай биржэдэ хүдэлмэри-гүшүүлэй бүридхэлдэ абтаһан бай-наб. Ухаан бодолоо гүйлгэхэ ажа-лай секцидэ регистратороор бү-ридхэлдэ абтанхайб. Бүридхэлдэ абтажа, юһэ нарын туршада ажал оложо шадаагүй байһанайнгаа тү-лөө кассанаа нэгэ багахан посо-бидо хүртэһэн байнаб. Тээд бол-зорой дүүрэхэдэ энэ тэдэмжэ-һээшье хангадшоо һэм. 1927 он-һоо хойшо мүнөө хүртээр ажа-лай биржэ намайе сэг зуурыншье хүдэлмэритэй болгожо шадаагүй. Материальна талаар ямар бай-далтай. Байһан тухайгаа дурдах-шье дуралмингүй. Квартирингаа тү-лөө хэдэн нарын туршада түлэ-жэ шадаагүйб. Мүүхэй газарнуу-дые эсбэрлэжэ, зүһэм хилээсэ олохо баатай болоноб. Мүнөө үе-дэ эдихэ хоолшьегүй, бээдээ үм-дэхэ хубсааа хунаршьегүй боло-жо, хүшэрхэн байдалда оронхойб.

Ажалай биржэдэ хүдэлмэригүш-үүлэй нэгэдэл байгуулагдажа, ме-таллистуудай холбооной цехүүд, мастерскойнууд хүдэлжэ захалаа. Нэгэдэлэй хүдэлмэришэд ажал эм-хидэхэ талаар хүтэлбэрлэгшэ-дэй ямар дутуу дундануудые, ап-дуу эндүүнүүдые гаргадаг байһан тухай нюунгүйгөөр хэлэдэг һэн. 1929 оной августын 13-да үнгэр-гэгдэхэ металлистиүүдэй холбоо-ной суглаанай һүүлээр абтаһан протокол соо ингэжэ дурдагдана: «Ажалай гурим дээшлүүлхэ зо-рилготойгоор богони болзор соо дотоодын гурим шангадхэха, үй-лэдбэрийн ажалшан бүхэндэ тус-лай пригравма, график зохоохо. Шабини амар уялга дүүргэхэ бай-һаниие алишье талаһаа тон һай-наар хаража үзэхэ, бүхы цехүүд-

дэхи бараагые абаад үзэхэдэ, тэн-дэ өхшүүлхэ гадна аяар 58 үхи-бүүд ажаһуудэг байна.

2. Бии байһан бүхы бараагууд дулаалагдаагүй, хана болон, по-тологуудын хүнэй багтахар то-мо гэгшын нүхэнүүдтэй. Хананууд сагаадаагүй, үүдэнүүд болон сонхонууд мүн лэ забһартай. Нэ-гэшье барааг соо һандали, пли-та, түмэр пөшшэн, стол гэхэ мэ-тые хараагүйб. Ингэжэ хүдэлмэ-ришэд өөһэднүүгөө оронгууд дээ-рэ һуужа, эдэс хоол бариха бээ-тай болоно.

3. Дүрбэн кипатильник бүхы хүдэлмэришэдтэ сай бусалгахда яашье хүртэнэгүй. Ингэжэ олон хүдэлмэришэд халуун сай уунгүй-гөөр ажалдаа гараха баатай бо-лоно. Заримдаа хүйтэн уһаншье олдохоео болишоод байдаг. Уһа хэхэ амһарта, сайн гүсэ, тогтоон, аяга, таа, аршуул гэхэ мэтэ ду-талдана. Түлөөн ходо дуталдажа, бараагууд соо хүйтэн. Нюур га-раа уншаха газаршье байлагүй. Нэгэ барааг соо оройдоол 1 — 2 лаамла үлгэгдэжэ, бүрүүл бай-хала һанадаг. Хүдэлмэришэд ажа-лай хубсаһаар муугаар хангагд-на. Хубсаһа угааха тухай гээгэр түхээрэгдэнэгүй.

Багахан бани соо олоной ба-тажа, бээс угаахын аргагүй. Ингэ-жэ олонхи хүдэлмэришэд хэдэн нарын туршада хирэ хүлһэндөө дарагдаһанай ябадаг».

Ажаглалта: «Хүдэлмэришэдэй һуудал байдал һайжаруулха хэ-рэгтэ анхархые эзэхашье орол-доогүй байһанайн түлөө хоер-дохи участогай начальнигы, ба-рилгын бусад хүтэлбэрлэгшэдые судебнэ харюусалгада хүртүүлхэ. Ингэжэ тэдэнэртэ хэрэг данса эр-хилжэ, городской прокуратурада дамжуулха».

Городской квартирануудта хү-нүүд бүхэли коммунаар ажаһуу-даг байгаа. 1931 оной мартын 26-да абтаһан акт уншаабди: «Би горсанарач Дранишников, РКИ-дэ мэдүүлгын ороходо, эрхэтэн Ахаможиповай ажаһуудаг кварти-ра шалгааб. Тэрэ коммунаарнууд-тай хамта ажаһууна. Кухнитэй нэ-гэ таһалгада нүхэр Ахаможипов 8 дүрбэлхэн метр талмай эзэл-нэ. Тэрээн соо 6 хүнһөө бүридэ-һэн бүлэ ажаһуудаг байха юм. Тэ-дэнэй гурбанинь багахан үхибүүд. Хажуудань оршоһон хоер бага-хан комнатууд соо 20 хүн байр-лана. Тэдэнэр поол дээгүүр унта-даг байха юм. Тэдэнэй дунда хэл-дабарита үбшэндэ нэрбэгдэхэн хү-нүүд олоно».

Иимэ тулюур байдалда ажаһуу-даг байгаа гэжэ мүнөө үеын хү-нүүд хаанаһаа мэдэхэб даа. Тээд ондоо документнууд маанайга-руулагдадаг байгаа ха юм. Жа-

гэ Бадма Очировые мүлжэгшэ, процент абагша гээд хунгаха эр-хэлэнь хаһаа, харин эсэгтээ хамта нэгэ хашаа соо ажаһуудаг, хамта ажал хэдэг гэжэ намайе эрхэтэн өһоной эрхэнүүдхэ ха-һаа. Мүнөө хунгаха эрхгүй бо-лоод, байгша оной февраль на-раһаа эсэгтээ нэгэ модо холо газарта нүүжэ ошохо баатай бо-лооб. Нютагай засагай ажагыгаа амхаран эрхилдэгшье һаа, хам-тадаа ажалладаг булые намна-жархоод, хайшан гэжэ хамтын ажал эмхидхэхэ байһанинь гай-халтай бэшэ гү!»

Хаагтын районой Елань тосхо-ной эрхэтэн Александр Степанович Арсентьев 1929 оной июлийн 9-дэ нимэ мэдүүлгэ бэшэ: «Уһа-най хүсөөр хүдэлгэгдэдэг тээрмын хөхөднэ эзэлдэг, сезонной үедэ хүдэлмэришэдые хүлһэлдэг бай-һанайнгаа түлөө би хунгаха эрх-һээ хангадаб. Үнэхөөрөөшье се-зонной туршада хүлһөөр хүдэлмэ-ришэдые хүдэлгэдэг байгааб, гэ-бэшье сэг үргэлжын хүлһэнэй хү-дэлмэришэдгүйб, булын гашүүд бултадаа ажаллаа хэдэгбди. Тарха хуряалгын халуун хайһын үедэ та-рхагаа хуряажа гэгдэхэ болохо-доо хүлһөөр хүнине хүдэлгэдэг һэм. Жэлдэ бүхыдөө 50-яд хүл-һэншэд байдаг һэн, би хубүүн-тээс хамта нахы-һалаг хүдэлхэш, 18 наһа гүйсөөгүй хоер басагад-ни ажахыдаа хүдэлдэг, бусад ба-га наһатай зургаан хүүгэди он-тошье үзэг бэшэг мэдэнгүйгөөр үлэжэ магад. Би өөрынөө бэшэ, харин хүүгэднйгээ түлөө тон эхээр һанаагаа зобоноб. Залуу шадал-тэй ябахадаа фронт дээршье, партизан отряднуудташье револю-цие хамгаалалсааб. Харин мүн-өө урдынхи гуримууд хэндэшье хэрэггүй болохонхой. Би хон-жоо наймаашан бэшэ, харин ажал-ша бүхэриг хүниб. Анзаһаар га-зар хахалжа, эгээл шухала хэрэг-тэй эдэс хоол болодог тарва та-рхага хуряажа, гүрэндэ, арад зондоо үздэгбди».

Газетын багахан хуудаһан дээ-рэ энэ жасын һонирхолтой бүхы документнууд тухай хөөржэ үгэ-хын аргагүй. Түүхээр һонирхо-дог хүнүүд байбал, гравдан дайн тухай, хүдөө ажахы, үлэсхэлэн хоо-һон байдалда ороһон Поволжиин хүнүүдтэ туһалһан, харууһагүй хүү-гэдтэй тэмсэл, гүрэнэй, партийна аппаратые, совет эмхинуудые сэ-бэрлэлгэ, хунгаха эрхэ болон хун-гаха эрхэлэе хаһалга тухай доку-ментнуудые тэндэ олохо.

Архивай документнууд өөһэдн-гөө шэнжэлэгшэдые хүлээнэ.

Л. ЦАПОВА,
БурАССР-эй ЦГА-гай хүдэлмэри-лэгшэ.

ГАРТАЙ ДАРХАШУУЛ

Түмэршэ дархашуулай түүхэ эртэ урда саһаа эхилдэг юм. Дархашуулай «огторгойһоо» мүндалһэн тухай, мүн түмэр болбосоруулан, элдэб зүйлнүү-дые, хэрэгсэлнүүдые дархалан бүтээдэг байһан тухай домо-гуудые гэршэлэн харуулдаг. Балта бариха хүдэлдэг түмэршэ дархашуулай ажал гэшэ энэ-ниие мэдэхгүй хүндэ нюуса, эди шэди гэжэ тоолдогдог байһан юм. Харин нимгэн тү-мэр хайшаар хайшалжа, ал-хаар сохижо, хэды гоо угал-зануудые гаргадаг байгааб даа. Нютагай түмэршэ дархашуул болон нимгэн түмэрэй дарха-шуул хүн зоной дунда тон эхээр хүндэлүүлдэг һэн. Эдэмнай өһотойл бэрхэ мастернууд бай-гаа юм. Тингээд тэдэ өөрын-гөө мэрэгжэлэй талаар баян дүршлөө уг залгамжзуулан дамжуулан үгэдэг һэн.

Модошо дархашуултай хам-та түмэршэ дархашуул болон нимгэн түмэрэй дархашуул гэр-нүүдэй газза талануудые шэ-мэлэн гоолгодо эдбхэдэй-гээр хабаадалсадаг бэлэй. Мо-дошо болон түмэршэ дарха-шуулай гэрлүүдэй газза тала-нуудые угалзатуулан гооһо-ень хараад, тэдэнэй хэды бэ-лигтэй бэрхэ байһиень ойло-хоор һэн. Юрэнхыдөө тэдэ эл-дэб тоонууд угалзануудые һил-лэн гэрлэхэдэ, өөрын онсо өөрсэ түхэл махгуудые оруул-ха гэжэ эрмэлзэдэг бэлэй. Эдэ бүгэдэн хэды гооер харагда-хаһаа гадна, хүнүүдэй эрил-тэнүүдтэ гүйсэдөөр харюуса-даг байгаа.

Утаанай гарадаг хоолойнуу-дые хэды гооер шэмэлгэдэг һэм. Иимээр утаанай хоолой-нуудые шэмэлгэхэдэнь, сорго руу бороо, саһан ородоггүй, мүн түймэр сараха түхээрэл-гэтэй байгаа юм. Утаанай хоо-лойнуудые үндэрөөр дархал-жа, соргоннуудые нимгэн тү-мэрөөр бүржэрхэдэг һэн.

Мүнөөнэй гэрнүүдэй орой-нууд дээрэ утаанай нимэ хоо-лойтой соргоннуудые хараха-гүйб, мүнөө тэдэ хэрэггүй бо-лонхой, тэдэниие хэдэгшьегүй. Хаагдаа гушаад имэрхүү хоо-лойтой гэрнүүдэй, Улаан-Үдэ-дэ үсөөхэн үлэһинийн гайхал-тай бэшэ. Мүнөө утаанай нимэ хоолойнууд хэрэгһээ гаража байһай бшуу. Зүгөөр аша ту-һа гэшэ сэг зуурын ойлогсо болодог, харин гоо һайхан юу-мэн хэтэ мүнхэдөө шэмэг бо-лон үлэхэ эзгэтэй бшуу. Ган-сал бидэ нимэ гоо һайхан юу-мэнүүдые сахин хамгаалжа хү-рээгүйбди.

Һинлэжэ гооһон уһанай тү-мэр соргоннууд, тэрээн дээрэ сэгсэгэй дэлбэнүүдые, хажуу-даны мушэрые һинлэжэ гооо-дог һэн. Уһанай түмэр соргые хэды гооер угалзатуулан һил-лэдэг, оройе онсо өөрсэ тү-хэл маягтайгөөр хурса үүгэр-

тэйгээр хоер даххаар хэдэг байгаа. Дархан угалза бүхэ-ниие хэды тэгшээр, оролдо-сотойгоор һиллэдэг байгаа даа. Модон дээгүүршье хэды гооһууд угалзануудые түхнэ-һиллэдэг һэн бэ.

Нимгэн түмэрэй дархашуулай нюдэ һаргама гоохон бүтээл-нүүдэй хажууда түмэршэ дар-хашуулайшье бүтээлнүүд һай-шаал магтаалда хүртэмөөр бай-даг бэлэй. Зобайкалийн түмэр-шэ дархашуул архитектурын түмэр зүйлнүүд дээрэ шэрээн һиллэжэ, бэлэг шадабариаа хэ-руулдаг байһан юм. Хягта болон Улаан-Үдэ хотонуудай түбэй үйлсинуудээр яважа, адаглан хараад туршагты даа. Тингэбэл түмэршэ дархашуу-лай элдэб бүтээлнүүдые зүрхэ сэдхэлээ хүдэлгэн харахат, Балконной түмэр решётконуу-дые, шэрээн һиллэһэн хаша-нуудые адаглан харагты. Бүхы угалза зургууд өө-мөөгүйгөөр шэмэлгэгдэхэн байха. Энэхэн талхан мэтэ болотороо галда халаагдаһан түмэршэ алтан гар-тай түмэршэ дархашуул дуран соогоо хэбтэ сохин, элдэб зу-рагуудые гаргажархидэг бэлэй. Тэдэнэй бүтээһэн, түмэр дээ-гүүр һиллэжэрхинэн, шэрээ-жэрхинэн зүйлнүүд хэтэ мүн-хэдөө үлэдэг, хүнүүдэй дүрө булладаг, тэдэниие бүтээһэн бэ-лигтэй бэрхэ дархашууные маг-таһан мэтээр тэдэ харагдадаг бэлэй. Эдэ решётконуудые, ха-шаануудые хаража, сэдхэлээ ханахагүйш. Мүнөө сагта гү-мэр халаажа хэбтэ сохихоео, һинлэхээ болһон гэгшэбди. Тэрэнэй орондо зайн галвар, гээвэр гагнадаг, түмэр шудха-даг болонхойбди. Мүнөө бүхы Буряад орон соогуур бэрхэ тү-мэршэ дарханиие олохогүй өһотойт.

Буладаар шэрээһэн решётко-нуудай, хашаануудай орондо мүнөө шэрэмээр, сайраар шуд-халжа, тэдэниие хэдэг болон-хой. Тэдэнэй зариманинь үнэ-тэй сэнтэй зүйлнүүд гэжэ тоо-логдодог. Жэһээлхэдэ, оперо, баледэй театрай хашаагай зүйлнүүдые абаад үзэбди. Энэ хашаа буряад угалзанууд-һаа шэрээгдэхэн кружева мэ-тээр харагдадаг. Оперно те-атр руу ороходо, газза талын зургаан канделябрунууд хэды гооб даа. Тэдэниие Улаан-Үдын Ленинэй орденито ЛВРЗ-дэ шэ-рэм хайлуулжа шудһан бай-на. Локомотив-вагон халаба-рилгын эзэодой посёлогой хүү-гэдэй саадай хашаагай решёт-конууд ба талмай дээрэхи па-рапедүүд мөөнэй түхэл ма-ягтайгөөр шудхалжа хэдэгшэ.

Гансал хуушанай үндэнэн дээ-рэ шэнэ юуман мүнхэдэг гэ-шэ. Зүгөөр энэ гоо һайханиие сахин хамгаалхын тула манда юун хэгдэдэг гэшэбди.

А. ХЛЕБНИКОВ.

ПАСПОРТАА ХАРУУЛАГТЫ!

УЛААН-УДЫН НАЙМААНДА ШЭНЭ АРГА НЭВТЭРҮҮЛЭГДЭЭ

Гэмтэнийг барихаар, ар-
хившигчид, дүрм хэргийг
руулхан автомобилин жол-
лоошони барихаар пас-
портаа харуулжаны эрхлээ
табихадань бид дэдэснэ-
хайдни.

Зүгээр мүнөө сэг хувилла.
Паспорт хүн бүхэндээ эрх-
дэг болобо, Хэрбээ час, кол-
готко, колбаса, резин сабхи,
зуруул, холодильники, бюст-
гальтер, нааданхай гү, али
оймло абаха гээлтэй, таа-
дта паспорт харуулха эрхлээ
табила. Гансал хилээмэ
худалдажа абахаар паспорт
эрхлээгүй, нэгэ хүндэ хоёр
килограмм хилээмэ үгээ,
хү, үндгэ худалдажа аба-
хаданхай, паспорт эрхлээгүй
юм бээ. Ямар сэг болошо-
бо тээшээ.

Хэрбээ таанадта Союзай
ондоо нутагуудхаа айлшаар
эрээ хаа, магазинуудта оро-
хо аргагүй болобо бшуу.

Хэрбээ таанад ондоо го-
родто ошобол, багал най-
маанай магазинуудта оро-
жо шадахагүй болобо. Ан-
гарск, Штэ, Москва болс
Союзай бусад городуудта
ошолонхой хэрэггүй болоо.

Хэр магад таанадэй гэр-
тээ паспорттаа мартаа хаа-
най, түрэл городтоо мага-
зинда ороод, юушье абажа
шадахагүйт.

Паспортаа абажа ябашье
хаа, кассада ута ээлжэндэ
зогсоод, пропискаа хургаа-
раа зааж, харуулха боло-
хот. Совет хүнүүдэ дором-
жолон шэнэ ямар арганууд-
ые наахан хаб гэжэ мэд-
дэжэ абабал, хонирхолтой
байха бээшгүй.

Ажалша коллективүүдэй
болон городой хүн зоной
гуйлтаар байгша сной ок-
тябрин 12-то горсоветэй
президиум эдээ хоолой бо-
лон эдээ хоолой ороодог-
гүй бусад эд бараануудыс
худалдажа абахын тула пас-
порт харуулха тухай тогтоол
збаба. Энэ тогтоол най най-
хан хүсэлтэйгөөр абгаа юм
бээ. Юуб гэхэдэ, энэ тог-
тоолой ашаар республика-
хашартайл байха. Паспорт

хаа эд бараан таргане аба-
шаа, аргагүй болобо, Хэр-
бээ тогтоол абахын урда тээ
хонорой шухаг эд бараанай
нэгэ хэбэг нэгэ хүндэ үтээ-
дэг байгаа, эдэл хонорой
шухаг эд бараанай элбэг
сээр ороной хара дэлгүүр-
тэ ошодог, хүүдэрэй эно-
номикын хүйтэршүүлэй гэр-
та ородог байгаа хаан, мүн-
өөшье иммерхүү абадал-
нууд хоноржохо гэжэ ойл-
гожо болохогүй.

Гэбшье олонитын дур-
гутажа, маанадай урма зор-
иг хувааж, маанадыс до-
ромжолжо, хн нэгэн шада-
мар бэрхэ режиссер мтээр
(эндэ совет оргунуудта гэ-
мэ эмэ тохожо болохогүй)
эдэ бүгэдэ хүтэлнэ тээшэ
ха гэжэ наахаар байдаг нэ

Зэй тингээл, СССР-эй эр-
хтэн, паспорттаа харуулагты!

НАЙМААР АЖАЛУУДАГ
БОЛОХОБДИ

Зүгээр манай корреспонден-
денттээ ондоошье наамжа-
тай хүнүүд али олон ушар-
нал даа. Людмила Янкова
«Детский мир» гэжн мага-
зинда ходо абадаг.

— Мүнөөдэр паспорттэй
оноор хоордох үдэрөө худ-
алдажа байна, тингээшэ
хүүгэдэй ямар нэгэ гутал
абажа боломоор, гэжэ тэ-
рэ гартээ хоёр саархан хай-
рсаг бараад таагтаа гара-
ха зуураа хэлбэ.

Нааданхай абахаа касса-
да мүнэ түлэхээ байһан
Любовь Михайловна Дыр-
ченкова — урматтайгаар интэ-
жэ хэлбэ: «Нэгэ талашаан
хархада, бүхн юумэн он-
доо тээшээ абаагадхаа
болижо, маанадта үлэдэж бо-
лоходонь найн лэ юм бээ,
гэбшье паспорттаа наамж
набта хүртээр абажа абаха
болоно хабди. Энээнхээ гад-
на, олон зон тэрэмнэ гэ-
жэрхихшье ушар дайралда-
хал даа, харин тэндэшин
прописка, хүүгэд болон гэр-
лэн үнэмшэлгэ тухай, шу-
наай группа зааган саар-
хан байдаг лэ. Эдэ мэдээ-
нүүдэ дахад нэргээшэ
хашартайл байха. Паспорт

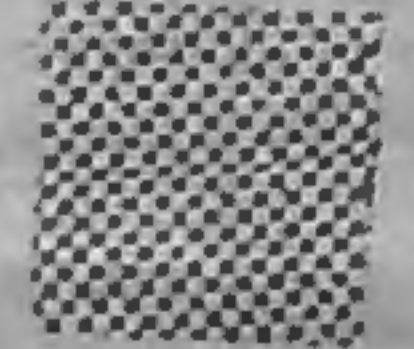
хулгайдашье орожо магад-
гүй.

Нааданхайн таагтаа хууна
кассир Света Осис паспорт
шалгана. «Ехэл муу болошоо,
— гэжэ тэрэ хэлбэ. — Мүнөө-
дэр үглөөнөө хойшо ма-
хемическа шандагахануудыс,
мааданхайн автоматуудыс
худалданбди. Урдында
орходоо элжээн хоёр де-
хин ахэ, тааг соошье хү-
зон олон. Хүн бүхэнэй пас-
порт соохи фото-зураг, про-
писка хараха хэрэгтэй бшуу».

— Би энэ хэмжээ ябуул-
гыс найшаанб, — гэжэ «Мо-
лодежкын» редактор Алек-
сандр Дружинин хэлбэ. —
Үсгэлдэр элжээндэ зо-
соод, өөртөө ботинка абааб.

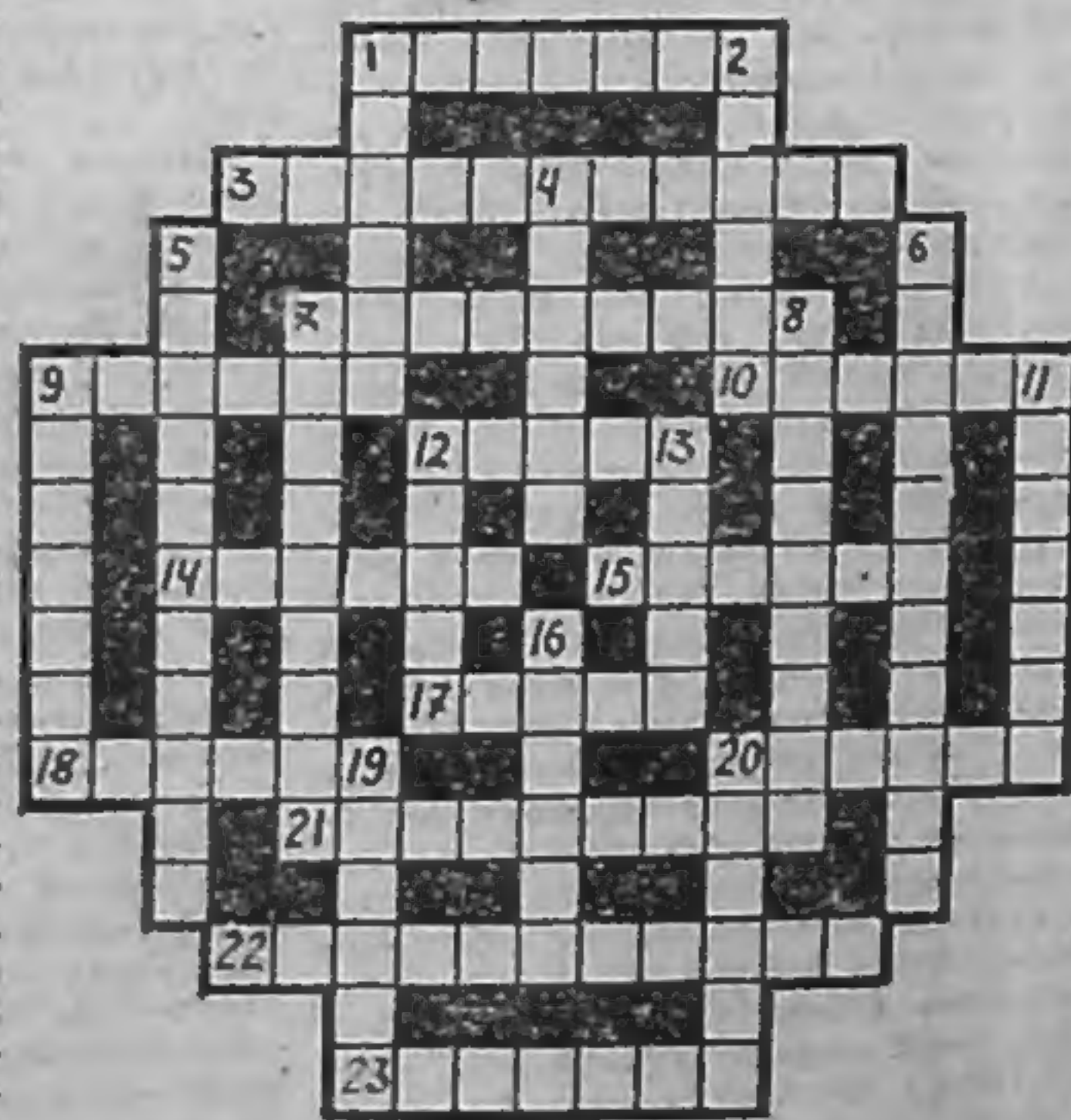
— Эндэ найн юумэн үгс
даа, — гэжэ гурбан үхибүү-
нэй эсэгэ Николай Матвеев
хэлбэ. — Ээлжээшэ үдэ ар-
салдаха, хонорхо, шашалда-
ха ушарнууд али олон дай-
ралдана. Тээдшье намда ха-
маагүй даа, паспорттайшье,
үгшье абаадаа, би юушье
абажа шадаагүйб. Бүхн юу-
мэи ехэл хонор болошон-
хой.

Елена СЛУГИНОВА,
манай корр.



КИНО

«Дружба»
Новые сказки шалерезды
(2 серия) — 10, Шина-короле-
ва джунглей (Женщина-Тер-
зан) — 11-40, 13-50, 16, 18-10,
20-30.
«Родина»
Киноклуб «Поклонники Х. му-
зы» — худ. фильм «Человек с
бульвара Капуцинов» — 16-30,
Крот и медицина — 10, Тан-
цор диско (2 серия) — 11-20,
18-10, Танцуй, танцуй (2 се-
рия) — 14, 20-50.
«Прогресс»
Красный зал — Так жить
нельзя (2 серия) — 9-30,
11-40, 14, 16-20, 18-40, 20-50
Зеленый зал — Великолепная
самерка — 10, 12-40, 15-10,
17-40, 20-10.
«Октябрь»
Иван Васильевич меняет про-
фессию — 9-40, 15, Друг в
непогоду — 13-20, 21-20,
Знахарь (2 серия) — 11,
16-30, 19.



КРОССВОРД

По горизонтали: 1. Дей-
ствующее лицо в опере М.
Мусоргского «Борис Году-
нов». 3. Предприимчивость,
умелость в работе. 7. Ве-
рвочная лестница, спущен-
ная за борт судна. 9. Дос-
ловная выдержка из како-
го-либо текста. 10. Условный
язык определенной группы
людей. 12. Лиственный дере-
во. 14. Бухва греческого ал-
фавита. 15. Поселок, распо-
ложенный на побережье
Финского залива, где нахо-
дился музей-усадьба «Пена-
ты». 17. Ряд брезен над
блиндажем. 18. Государство
в Европе. 20. Муза-покрови-
тельница астрономии. 21.
Панорамное кино. 22. До-
кумент на право получения
бесплатного места в театре.
23. Машина, передающая

шавая по воде и по суше.
По вертикали: 1. Арх-
тектурный мотив. 2. Система
механических воздействий
на различные части тела с
лечебных целях. 4. Город
в Одесской области. 5. При-
бор, используемый в кон-
трольно-измерительной ап-
паратуре. 6. Стихотворение
В. Маяковского. 7. Боевой
самолет. 8. Совокупность
партийного многоголосного му-
зыкального сочинения для
оркестра, хора. 9. Специа-
лист, изучающий живую кле-
тку. 11. Система графичес-
ких знаков для записи му-
зыки. 12. Особый знак от-
личия за заслуги. 13. Лицо,
действующее по поручению

кого-либо. 16. Сборник из-
бранных произведений. 19.
Жилище кочевников-олене-
водов. 20. Область в Ита-
лии.
ОКТАБРИН 13-ДА ТОЛИ-
ЛОГДОНОН КРОССВОРДЫН
ХАРИУНУУД
По горизонтали: 1. Цапла.
4. Межа. 6. Укол. 9. Брест.
10. Небо. 12. Флаг. 13. Ан-
тресоль. 18. Оселок. 19. Ско-
морох. 21. Курсовка. 22. Исто-
ме. 25. Диспетчер. 28. Бу-
ря. 29. Рица. 30. Вобла. 31.
Арка. 32. Шанс. 33. Стела.
По вертикали: 2. Апора.
3. Лесосека. 4. Мемо. 5. Жа-
ба. 7. Киль. 8. Лага. 11. Он-
тология. 12. Фломастер. 14.
Горка. 15. Зебра. 16. Трюм.
17. Узавт. 20. Экспромт. 23.
Этилен. 24. Юбка. 25. Дрок.
26. Рига. 27. Хаос.

МАНАЙ
АДРЕС,
ТЕЛЕФОНУУД:

67С000. г. Улан-Удэ, ул. Калан-
даршанам, 23. Телефоны: зам.
редактора — 2-34-06, секретари-
ата — 2-34-41; отделов: идео-
логический — 2-43-23, социаль-
но-экономических проблем —
2-43-23, писем и образования, тэ гарадаг.

Газета отпечатана в распу-
бликанской типографии Госу-
дарственного комитета Бурят-
ской АССР по делам изда-
тельства, полиграфии и книж-
ной торговли, г. Улан-Удэ, ул.
Ленина, 35.

Редактор
Александр ДРУЖИНИН.